

**PLAN ROZWOJU LOKALNEGO
POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE.....	3
2. DIAGNOZA.....	6
2.1. Położenie geograficzne i jego znaczenie	6
2.2. Rys historyczny	9
2.3. Sieć osadnicza.....	11
2.4. Demografia.....	11
2.4.1. Struktura ludności	12
2.4.2. Przyrost naturalny	14
2.4.3. Migracja	15
2.5. Baza ekonomiczna powiatu.....	16
2.5.1. Gospodarka i usługi	16
2.5.2. Instytucje otoczenia rynkowego.....	24
2.5.3. Budżet powiatu i jego uwarunkowania prawne.....	28
2.6. Zatrudnienie i bezrobocie	32
2.6.1. Stan i struktura zatrudnienia	32
2.6.2. Stan i struktura bezrobocia	33
2.6.3. Formy ograniczenia bezrobocia.....	36
2.6.4. Bezrobocie na tle innych powiatów.....	41
2.7. Rolnictwo.....	42
2.7.1. Gleby.....	44
2.7.2. Struktura gospodarstw rolnych	45
2.7.3. Produkcja rolna	45
2.7.3.1. Produkcja roślinna.....	45
2.7.3.2. Produkcja zwierzęca.....	46
2.7.3.3. Skup i przetwórstwo	47
2.7.4. Problemy w rozwoju rolnictwa	48
2.8. Gospodarka komunalna i mieszkaniowa	49
2.8.1. Gospodarka komunalna.....	49
2.8.2. Gospodarka mieszkaniowa.....	50
2.8.3. Mienie Powiatu Rawskiego	54
2.9. Infrastruktura techniczna.....	58
2.9.1. Infrastruktura drogowa	58
2.9.2. Infrastruktura energetyczna	63
2.9.3. Infrastruktura teletechniczna.....	64
2.9.4. Infrastruktura gazowa	64
2.9.5. Sieć wodociągowa	64
2.9.6. Sieć kanalizacji sanitarnej.....	65
2.9.7. Sieć kanalizacji deszczowej.....	66
2.9.8. Ciepłownictwo	66
2.10. Infrastruktura społeczna.....	67
2.10.1. Ochrona zdrowia.....	67
2.10.2. Pomoc społeczna.....	75
2.10.3. Oświata	80
2.10.4. Kultura.....	81
2.10.5. Sport	82
2.10.6. Turystyka	82
2.10.7. Organizacje i stowarzyszenia społeczne	83
2.11. Środowisko naturalne.....	83
2.11.1. Ochrona gleby.....	83
2.11.2. Ochrona wód.....	84
2.11.3. Ochrona powietrza.....	89
2.11.4. Gospodarka odpadami	90
2.11.5. Ochrona przyrody	92
2.12. Pozycja konkurencyjna powiatu	94
3. ANALIZA SWOT (SIŁY, SŁABOŚCI, SZANSE, ZAGROŻENIA)	95

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

3.1.	Położenie geograficzne i sieć osadnicza	96
3.2.	Demografia	96
3.3.	Rolnictwo	97
3.4.	Gospodarka komunalna i mieszkaniowa	97
3.5.	Gospodarka, zatrudnienie i bezrobocie	98
3.6.	Infrastruktura techniczna	100
3.7.	Infrastruktura społeczna	101
3.8.	Szkolnictwo, kultura, turystyka i sport	102
3.9.	Finanse publiczne	103
4.	MISJA STRATEGII	104
4.1.	Cele strategiczne (na podstawie analizy SWOT)	104
4.2.	Cele operacyjne i zadania przypisane celom strategicznym	105
4.3.	Wieloletni plan inwestycyjny	111
4.3.1.	Zbiornicze zestawienie zadań inwestycyjnych – edukacja, sport	114
4.3.2.	Zbiornicze zestawienie zadań inwestycyjnych – drogi powiatowe	115
4.3.3.	Zbiornicze zestawienie zadań inwestycyjnych – ochrona zdrowia	117
4.3.4.	Zbiornicze zestawienie zadań inwestycyjnych – administracja	118
4.3.5.	Zbiornicze zestawienie zadań inwestycyjnych – inwestycje ponadlokalne	119
5.	SYSTEM MONITOROWANIA	120
5.1.	Istota monitoringu	120
5.2.	Instytucje monitorujące	120
5.3.	Źródła danych	120
5.4.	Raportowanie	121
5.5.	Wskaźniki monitoringu	121
6.	WDROŻENIE I AKTUALIZACJA STRATEGII	123

1. WPROWADZENIE

W chwili powstania w 1998 r. samorząd powiatowy przejął wiele kompetencji i obowiązków związanych z pełnieniem zadań ponadgminnych, które w myśl zasady subsydiarności mogły być lepiej realizowane na szczeblu ponadlokalnym. Władze powiatowe pełnią rolę dualistyczną. Z jednej strony są administratorem środków publicznych, z drugiej zaś są odpowiedzialne za rozwój społeczno-gospodarczy podległego im obszaru. Wywiązanie się z tego zadania związane jest z pełnieniem roli katalizatora inicjatyw podejmowanych przez poszczególne gminy oraz niezależne podmioty gospodarcze, a także środowiska i stowarzyszenia zawodowe, społeczne i polityczne. Władze samorządowe powiatu, odpowiedzialne za kreowanie rozwoju całego obszaru, podjęły się roli oddziaływania na zachowania niezależnych jednostek gospodarczych w ramach możliwości określonych przez krajowe ustawodawstwo. Muszą poszukiwać takich metod zarządzania, które sprzyjałyby tworzeniu warunków dla osiągania optymalnej efektywności produkcji i usług, ale także dla podniesienia warunków bytowych i zaspokajania potrzeb ludności w sferze materialnej, jak i niektórych potrzeb duchowych. Wszystkie działania władz w jednostkach terytorialnych są podporządkowane celowi głównemu, jakim jest tworzenie dobrobytu społecznego.

Gospodarowanie i zarządzanie w XXI wieku wymaga zarówno znajomości praw rządzących rozwojem regionalnym i lokalnym w Polsce, jak i procesów zachodzących w ramach gospodarki światowej. Do współczesnych warunków gospodarowania muszą być dopasowane metody zarządzania zarówno w jednostkach terytorialnych, jak i podmiotach gospodarczych. Zarządzanie jednostkami terytorialnymi jest trudniejsze, gdyż procesy zachodzące w przestrzeni są wynikiem działania wielu podmiotów: publicznych, społecznych, gospodarczych i politycznych. Powszechnie stosowaną i uznaną za efektywną metodą zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego jest planowanie strategiczne. Metoda ta polega na wytyczeniu kluczowych kierunków działań realizowanych na rzecz rozwoju przez podmioty działające i mające realny wpływ na przebieg procesów społeczno-gospodarczych w przestrzeni określonym obszarze. Władze powiatowe wraz z władzami samorządowymi w gminach, partnerami reprezentującymi organizacje rządowe i pozarządowe, wiodącymi jednostkami gospodarczymi oraz instytucjami działającymi w ramach społeczeństwa lokalnego opracowują program działania będący kompromisem różnych sił na rzecz rozwoju obszaru.

Instrumentem władz spełniającym wymogi dotyczące zarządzania w układach terytorialnych i realizującym reguły wynikające z demokratyzacji życia politycznego i demokratyzacji procesów decyzyjnych jest w powiecie rawskim Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Rawskiego - Strategia Rozwoju na lata 2007-2013, zwany w treści PRL, dokumentem strategicznym lub strategią, będący rozwinięciem i kontynuacją przyjętej w roku 2001 Strategii Rozwoju Powiatu Rawskiego na lata 2001-2006.

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Rawskiego – Strategia Rozwoju na lata 2007-2013 jest narzędziem wspomagającym planowanie i zarządzanie tymi dziedzinami działalności gospodarczej i społecznej jednostki samorządu terytorialnego, które wchodzą w jego zakres kompetencji oraz tymi, które pozostają poza zakresem kompetencji tego szczebla, a stanowią przedmiot żywotnych zainteresowań społeczności lokalnej. Stanowi pomost współpracy między samorządem lokalnym a innymi szczeblami władzy publicznej (administracją samorządową gmin i województwa oraz administracją rządową). Ze względu na układ kompetencji w zakresie polityki gospodarczej głównymi partnerami powiatu jest obecnie samorząd wojewódzki oraz samorządy gminne.

Wprowadzenie opracowanie i uchwalenie PRL nie jest obowiązkiem formalnym samorządu lokalnego, jednakże jest wyrazem inicjatywnej funkcji władzy oraz dokumentem wymagany przy aplikowaniu o zewnętrzne środki rozwojowe.

PRL **może pełnić trzy zasadnicze funkcje**, jak każda inna forma planowania gospodarczego w sferze publicznej:

1. **Funkcja decyzyjna** obejmuje realizację zatwierdzonych celów strategicznych i operacyjnych w celu podjęcia określonych decyzji gospodarczych. Wówczas strategia staje się uzasadnieniem dla przygotowania odpowiednich decyzji dla Zarządu Powiatu Rawskiego oraz uchwał Rady Powiatu Rawskiego.
2. **Funkcja koordynacyjna**, której zadaniem jest określenie porządku działań. Ze względu na niepewność warunków obiektywnych nie powinna to być koordynacja „na sztywno”. Pewne działania powinny być wszakże ułożone wyprzedzająco w stosunku do innych, aby można było stworzyć dogodne warunki skuteczności działań następczych. W ramach tej funkcji, poza sekwencyjnym porządkiem działań, na podkreślenie zasługuje potrzeba kojarzenia działań równoczesnych. Są to najczęściej działania między sobą skojarzone komplementarnie. Przykładowo wyznaczenie terenów inwestycyjnych powinno być komplementarnie skojarzone z budową dróg dojazdowych czy nowymi fragmentami infrastruktury technicznej. W praktyce komplementarność działań rzadko jest zachowywana, głównie ze względu na niewystarczające środki finansowe. Strategia powinna jednak informować zarówno o następczym jak i komplementarnym (równoczesnym) układzie przedsięwzięć gospodarczych.
3. **Funkcja szerokiej informacji o polityce rozwoju powiatu** na tle gospodarczych, społecznych i prawnych uwarunkowań rozwoju. Informacja ma być odbierana przez wszystkie partnerskie szczeble władzy publicznej, przez podmioty potencjalnie zainteresowane inwestowaniem na terenie powiatu i przez społeczność lokalną coraz bardziej angażującą się w sprawy rozwoju swojego terenu. Informacja o polityce rozwoju wyrażonej w strategii lokalnej będzie też istotna dla wszystkich zewnętrznych podmiotów finansujących programowe przedsięwzięcia inwestycyjne.

Metodologia opracowania strategii jest zgodna z wymogami stawianymi przed tego rodzaju dokumentami zarówno przez Unię Europejską, instytucje międzynarodowe, jak i krajowe. Oznacza to, iż dokument ten spełnia wszystkie wymogi proceduralne związane z ubieganiem się o pozabudżetowe środki pomocowe. Zarówno metodologia, jak i tryb opracowania prezentowanej strategii sprawia, że jest ona zapisem działań długo, średnio i krótkookresowych, które są realne do wdrożenia zarówno w warunkach istniejącego ustawodawstwa i wynikających z niego możliwości finansowych działania, jak i poparcia władz samorządowych gmin i środowisk społecznych.

Proces jej opracowywania miał charakter społeczny, polegał bowiem na akceptacji każdego jej etapu przez środowiska lokalne. Taki tryb opracowywania dokumentu wynikał z chęci uzyskania poparcia dla zapisów jakie w strategii się znalazły, zarówno ze strony władz samorządowych w gminach, jak i innych podmiotów działających w powiecie. Dokument ten z założenia miał nie być dokumentem wewnętrznym władz powiatowych, ale strategią rozwoju, której podmiotem jest szeroko rozumiana społeczność i środowiska lokalne.

Prezentowany „Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Rawskiego - Strategia rozwoju na lata 2007-2013” składa się z trzech zasadniczych części:

1. **Diagnoza** stanu rozwoju społeczno-gospodarczego obejmującą zarówno podstawowe wskaźniki ilościowe, charakteryzujące poziom rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu, jak i interpretację zjawisk jakościowych oraz trendów mających najistotniejszy wpływ na przebieg procesów rozwojowych.
2. **Analiza SWOT** (sił, słabości, szans i zagrożeń), która porządkuje informacje i dane zawarte w diagnozie, w układzie wymaganym dla zidentyfikowania celów strategicznych i operacyjnych.
3. **Misja strategii**, która zawiera zapis celu nadrzędnego i celów strategicznych, wynikający zarówno z analizy SWOT, jak i rozpoznanych w drodze konsultacji, preferencji szeroko rozumianych środowisk lokalnych; dekompozycję celów strategicznych na cele operacyjne i zadania oraz monitoring, zawierający zapis podstawowych wskaźników statystycznych i miar jakościowych, umożliwiających śledzenie tempa oraz zakresu osiągania celów i realizacji zadań.

Prezentowany dokument powstał dzięki zaangażowaniu:

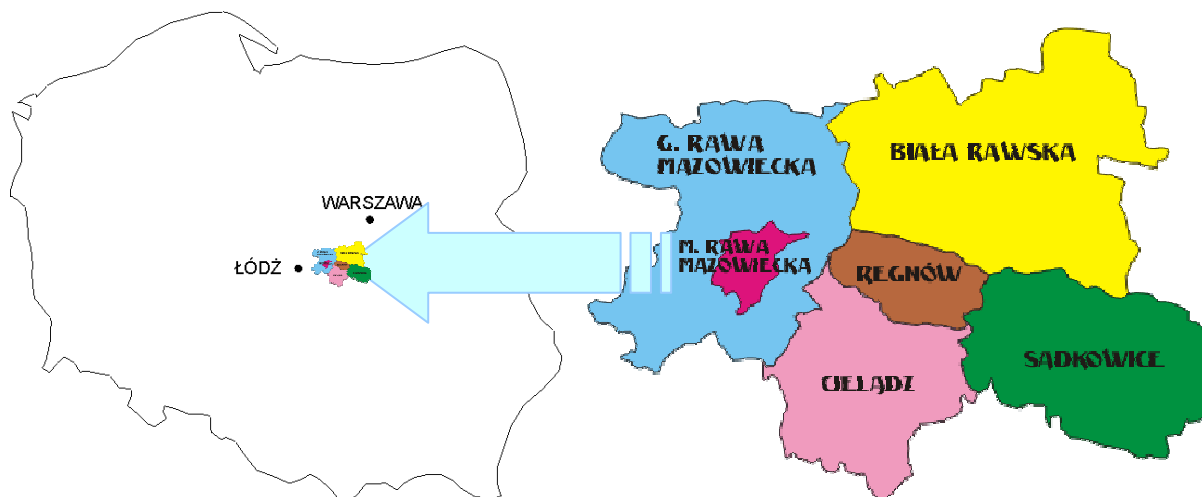
- Zarządu Powiatu Rawskiego,
- Rady Powiatu Rawskiego,
- Rad, Burmistrzów i Wójtów Gmin z terenu powiatu rawskiego,
- Reprezentantów Powiatowego Urzędu Pracy,
- jednostek odpowiedzialnych za sferę kultury, oświaty, opieki zdrowotnej i opieki społecznej,
- pracowników Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej, w tym dyrektorów wydziałów,
- społeczności lokalnej.

Za współpracę serdecznie dziękujemy

2. DIAGNOZA

2.1. Położenie geograficzne i jego znaczenie

Powiat rawski znajduje się we wschodniej części województwa łódzkiego. Jego powierzchnia, wynosząca 646 km² sprawia, że jest jednym z mniejszych powiatów.

W skład powiatu wchodzi miasto Rawa Mazowiecka, miasto i gmina Biała Rawska, a także gminy: Cieladź, Rawa Mazowiecka, Regnów i Sadkowice.

Rawa Mazowiecka (współrzędne geograficzne: 20°10'E 51°45'N) jest stolicą powiatu rawskiego, liczy nieco ponad 18 tys. mieszkańców.

W związku z tym, że Rawa Mazowiecka jest miastem powiatowym, pełni ważne funkcje związane z obsługą administracyjną mieszkańców miasta i powiatu. Na terenie miasta znajdują się siedziby władz samorządowych oraz instytucji ważnych dla rozwoju społeczno – gospodarczego.

Dużą zaletą powiatu rawskiego jest korzystna lokalizacja w układzie komunikacyjnym kraju. Powiat i miasto Rawa Mazowiecka położone są między Łodzią a Warszawą, przy drodze ekspresowej S8 (E-67) Warszawa - Wrocław – Praga. W listopadzie 2005 r. została oddana do użytku obwodnica miasta, usprawniająca komunikację na odcinku Warszawa – Łódź. W pobliżu mają też przebiegać autostrady A1 i A2.

Rawa Mazowiecka, zlokalizowana jest więc korzystnie pod względem dostępności komunikacyjnej.

Pod względem fizyczno-geograficznym obszar powiatu, zgodnie z podziałem zaproponowanym przez prof. J. Kondrackiego, leży w południowo-zachodniej części Wysoczyzny Rawskiej, będącej częścią makroregionu – Wzniesienia Południowomazowieckie. (Kondracki J., 1988).

Wysoczyzna Rawska rozciąga się po wschodniej stronie szerokiej i głęboko wciętej doliny Rawki. W jej południowej części ciągną się pagórki morenowe związane ze strefą maksymalnego zasięgu lądolodu środkowopolskiego – stadium Warty. Wysokość bezwzględna tych form w rejonie Cielądza i dalej na wschód, dochodzi miejscami do 180 –190 m n.p.m. Całość Wysoczyzny Rawskiej z wyjątkiem den więk-

szych dolin leży powyżej 150 m npm., wznosząc się maksymalnie do 210 m npm. na południe od Mszczonowa.

Przez obszar powiatu biegnie granica pomiędzy kutnowskim i rawskim odcinkiem antykinorium pomorsko-kujawskiego a niecką brzeżną. Tę ważną strefę graniczną podkreślają długie uskoki stwierdzone w okolicach Rawy Mazowieckiej i na południe od Żychlina. Obszary, które w swym podłożu posiadają wał pomorsko-kujawski, stanowią najwyżej wzniesione części Wysoczyzny Rawskiej.

Podstawowe znaczenie dla budowy geologicznej i rzeźby współczesnej ma okres czwartorzędowy, szczególnie zlodowacenie środkowopolskiego stadium Warty. Wykorzystanie surowców mineralnych na omawianym terenie jest ograniczone w zasadzie do utworów czwartorzędowych. Brak jest wychodni litych skał mezozoicznych, a jurajskie wapienie i margle m.in. z okolic Rawy Mazowieckiej są przykryte grubą powłoką czwartorzędową i w chwili obecnej nie przedstawiają wartości gospodarczej. Podstawowe znaczenie dla budownictwa i drogownictwa mają czwartorzędowe złoża surowców ilastych i okruchowych. Wśród tych pierwszych wyróżnić można gliny zwalowe

i utwory ilaste, stanowiące podstawowy surowiec do produkcji cegły. W obrębie miasta Rawa Mazowiecka udokumentowane jest złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej – czwartorzędowych ilów zastoiskowych – „Duchowizna”.

Na omawianym terenie można wyróżnić doliny rzek: Rawki i Rylki (130–150 m npm.) wraz z tarasami oraz rzeki Białki. Bardziej urozmaicona jest dolina Rawki posiadającej kręty bieg, liczne meandry i starorzecza, które można obserwować szczególnie między Rawą Mazowiecką a sąsiadującą z nią od północy wsią Żydomicę. Pozostałą część stanowi wysoczyzna morenowa (150–185 m npm.). W dolinach znajdują się współczesne osady rzeczne (mady) oraz utwory organogeniczne (mursze i torfy).

Ośią układu hydrograficznego jest rzeka Rawka – główny ciek odwadniający, będący prawobrzeżnym dopływem Bzury. Jest to typowa rzeka nizinna, zachowana niemal w nienaruszonym stanie i z tego względu chroniona na całej swojej długości poprzez ustanowienie rezerwatu przyrody.

W północno-wschodniej części miasta Rawa Mazowiecka rzeka ta otrzymuje prawobrzeżny dopływ – Rylkę. Te dwa cieki stanowią podstawowy układ hydrograficzny. Jego uzupełnieniem są liczne drobne strugi lub rowy oraz sztuczny zbiornik retencyjny Dolna zasilany przepływowo przez Rawkę. Przez teren miasta Rawa Mazowiecka przebiega dział wodny IV rzędu pomiędzy podzlewniami Rylki i Białki.

W dolinach rzek oraz w obniżeniach terenowych wody gruntowe występują płytko, tj. od 1 do 3 m. Na wysoczyźnie zalegają na różnych głębokościach, bo od 2 do 20 m. Najstarsze użytkowane poziomy wodonośne występują w piaskach, piaskowcach oraz wapieniach

i marglach jury górnej. Znajdują się one m.in. w położonych w pobliżu Rawy Mazowieckiej wsiach: Soszyce i Wilkowice.

Obraz szaty roślinnej jest nie tylko wynikiem właściwości środowiska przyrodniczego, lecz także trwającej na tym obszarze od tysiącleci działalności człowieka. Na podstawie geograficznego zróżnicowania, roślinności, warunków fizyczno-geograficznych i klimatycznych ustalony został przez prof. W. Szafer podział kraju na działy i krainy geobotaniczne. Według tego podziału Wysoczyzna Rawska należy do krainy Mazowieckiej. (Szafer W., 1972).

Wysoczyzna Rawska nie jest zbyt zasobna w naturalne zbiorowiska roślinne. Stanowią je w większości:

- bory mieszane (gdzie obok sosny w domieszce spotykamy lipę drobnolistną i modrzew polski),
- bory świeże (sosna),

- lasy mieszane (świerk, sosna, dąb).

W drzewostanach jako gatunek panujący występuje sosna pospolita, jako gatunki domieszkowe na siedliskach ubogich i kwaśnych spotykamy wyłącznie brzozę, a na żyzniejszych – dąb, świerk, grab, buk i inne.

Dosyć dobrze zachowane płaty dąbrowy świetlistej występują w okolicach Rawy Mazowieckiej (uroczyska: Kaleń i Rawski Las).

Dla ochrony resztek naturalnych zbiorowisk roślinnych utworzono rezerваты m.in.:

- Babusk - gmina Biała Rawska – las dębowo-sosnowy z udziałem lipy drobno-listnej,
- Trębaczew - gmina Sadkowiec – świetlista dąbrowa,
- rezerwat przyrody Rawka – rzeka, od źródeł do ujścia z przybrzeżnymi pasami terenu o szerokości 10 metrów, stanowi rezerwat częściowy.

Opisany teren według podziału rolniczo-klimatycznego R. Gumińskiego należy do dzielnicy środkowej. Klimat tej dzielnicy cechuje duży wpływ mas powietrza znad Atlantyku. Dzięki temu zimy są tu łagodne z krótkotrwałymi okresami mrozów i częstymi odwilżami. Lata też nie są zbyt upalne. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 7,7°C Najzimniejszym miesiącem jest styczeń ze średnią temperaturą poniżej -2,8°C, a najcieplejszym lipiec z temperaturą ok. +18°C. Wartości te nie odbiegają od tych, które są notowane w sąsiednich regionach.

Na tle Polski, rejon wyróżnia się jedną z najwyższych rocznych sum całkowitego promieniowania słonecznego. Dni z przymrozkami jest w ciągu roku 110–118. Pierwsze przymrozki występują już na przełomie września i października, a ostatnie pojawiają się jeszcze w maju. Okres wegetacyjny wynosi średnio 209 dni.

W półroczu zimowym przeważają wiatry z kierunków południowo-zachodnich i zachodnich, a w półroczu letnim wiatry północno-zachodnie i zachodnie. Suma rocznych opadów wynosząca od 575–600 mm, jest podobna jak w pozostałych krainach środkowej Polski. Przewaga opadów nad parowaniem występuje w okresie od stycznia do kwietnia, a w sierpniu, wrześniu, październiku występuje deficyt wody. Taki układ korzystniejszy jest dla produkcji zbóż i dla użytków zielonych, ujemnie zaś wpływa na produkcję roślin okopowych.

2.2. Rys historyczny

Osada Rawa wypłynęła na widownię dziejową w średniowieczu, w czasach rozbicia dzielnicowego. Jej nazwa została po raz pierwszy wymieniona w dokumencie księżnej sandomierskiej Grzymisławy, wydanym w Skaryszewie 12 maja 1228 r.

Wśród świadków sporządzenia dokumentu wymieniony jest Bogusław z Rawy. Pierwotnie wchodziła w skład Kasztelanii Bielskiej (w Białej Rawskiej), a gród kasztelański w Rawie powstał najprawdopodobniej około 1313 roku. Rawa była w tym okresie częścią Księstwa Mazowieckiego.

Po śmierci Bolesława II ustalono podział Mazowsza na trzy dzielnice: płocką, czersko-warszawską oraz rawską. W skład dzielnicy rawskiej (zwanej również Księstwem

Rawskim) weszły ziemie: rawska, sochaczewska i gostynińska. Już wtedy Rawa musiała być najznacześniejszym ośrodkiem tych ziem, dystansując zarówno dużo starszy Sochaczew oraz Białą, skoro tu właśnie książę Siemowit II ustanowił swoją stolicę.

Niezależnie od czynników politycznych zawdzięczała ona szybki rozwój m.in. handlowi, a to dzięki drodze toruńsko-lwowskiej przechodzącej właśnie przez miasto. Z tego okresu pochodzi zamek – siedziba księcia i kasztelana. Zamek ten według Długosza, został zbudowany prawdopodobnie podczas krótkotrwałego władania Mazowszem przez Kazimierza Wielkiego w latach 1355–1370. W połowie XIV wieku miasto przeżywało rozkwit gospodarczy. W 1353 roku książę osadził tu klasztor Augustianów, zaś 1374 roku bogaty mieszczanin rawski Mikołaj Paczotko – założył Fundację Świętego Ducha (kościół i szpital).

Po śmierci ostatniego władcy z linii książąt zachodniomazowieckich, w roku 1462, ziemia rawska jako pierwsza z ziem będących w ich władaniu weszła w skład korony. Rawa z pozycji odrębnego księstwa zeszła do roli stolicy województwa, którą pełniła do 1793 roku.

Według danych z 1564 roku, Rawa liczyła około 3000 ludzi. Mimo tego, że w ciągu stulecia kilkakrotnie wielkie pożary dały się miastu we znaki, np. w latach 1507, 1532, 1539, szybko je odbudowywano. Zamek rawski, który w XVI w. i pierwszej połowie XVII w. był użytkowany jako więzienie, od początku lat sześćdziesiątych XVI stulecia pełnił ważną rolę w życiu publicznym Rzeczypospolitej. Mieścił się w nim tzw. rawski skarb kwarciany. (Zygmunt August przeznaczał czwartą część dochodów z dóbr królewskich na utrzymanie stałego wojska).

Duże znaczenie dla rozwoju miasta miał jego wojewódzki charakter. W Rawie odbywały się sejmiki i stale przebywała grupa urzędników szlacheckiego pochodzenia, co wpływało na wytworzenie się pewnego ośrodka życia kulturalnego. Istnienie kościoła i klasztoru Augustianów sprawiało, że było też ono poważnym centrum życia religijnego.

Dosyć dobrze prosperująca w XVI wieku szkoła parafialna przestała wystarczać miejscowym potrzebom. W związku z tym Paweł Wołucki – biskup kujawski – wraz ze swoimi braćmi osadzili w Rawie Jezuitów i ufundowali kolegium, które kształciło młodzież na wysokim, jak na owe czasy, poziomie. Jednym z jego uczniów był pamiętnikarz Jan Chryzostom Pasek.

Całkowity upadek przyniosły miastu wojny szwedzkie, a potem siedmiogrodzkie. Jednocześnie wyniszczały Rawę zarazy (1625–1627, 1679, 1708–1709, 1738). W tym czasie liczyła ona od 300 do 400 osób, a w 1676 roku prawdopodobnie już tylko 200 mieszkańców. Ponowna odbudowa nie posuwała się tym razem szybko, a proces ten zakłócony był najpierw poważnym pożarem miasta w 1766 roku, a potem nową zawieruchą wojenną.

To, że w dalszym ciągu posiadała funkcje administracyjne uratowało miasto przed spadkiem do roli zwykłej wsi lub całkowitym zniknięciem z mapy Polski. Mimo upadku gospodarczego było ono nadal poważnym ośrodkiem produkcji rzemieślniczej, a także handlu. Dziewięć razy w roku odbywały się jarmarki, na które przybywali kupcy z dalekich okolic. W dni jarmarczne odbywały się, na osobnym placu, targi koni i bydła. Rawa, obok Łowicza, była najważniejszym targowiskiem wołów stepowych na terenie środkowej Polski. Tutejsze jarmarki słynęły z handlu końmi.

Po rozbiorach Rawa dostała się pod rządy Prus, jako miasto powiatowe departamentu warszawskiego Prus Południowych. W latach 1807–1815 była w Księstwie Warszawskim, później w Królestwie Polskim.

W latach 1914–1915 (I wojna światowa) miasto, znajdujące się przez ponad pół roku w strefie frontowej, zostało prawie całkowicie zniszczone. W okresie międzywojennym Rawa, nosząca od 1924 roku obecną nazwę, nie odzyskała przedwojennej liczby mieszkańców ani dawnego znaczenia gospodarczego. Działania wojenne spowodowały zniszczenie miasta w 80%, a straty ludności sięgnęły około 60%. Po zakończeniu II wojny światowej, odbudowana i rozbudowana Rawa Mazowiecka była stolicą powiatu rawskiego w województwie łódzkim do roku 1975, kiedy to dokonano reformy podziału administracyjnego Polski likwidując powiaty.

Drugim ważnym ośrodkiem powiatu rawskiego jest Biała Rawska. Jak już wspomniano wcześniej, to także jeden ze starszych ośrodków osadniczych na ziemi mazowieckiej. Już w XII w. istniał tu gród kasztelański. Osada otoczona była wałem lub murem. Źródła poświadczają istnienie Białej w 1246 r., natomiast pierwsza zachowana wzmianka pisana pochodzi z roku 1295, a znajduje się w dokumencie Bolesława II, w którym książę za uratowanie mu życia podczas najazdu wroga nadał Wawrzyńcowi, kasztelanowi z Białej, przywileje dla jego wsi dziedzicznych.

Prawa miejskie Biała uzyskała między 1472 a 1498 rokiem. Począwszy od XIV stulecia aż do XVI w. przeżywała okres pomyślnego rozwoju, który zawdzięczała w dużej mierze odbywającym się tu jarmarkom i targom oraz usytuowaniu na szlakach komunikacyjnych wiodących m.in. od Czerska i Łęczycy ku Sandomierzowi. Wraz z wygaśnięciem zachodniej linii Piastów mazowieckich znalazła się w Koronie. Wiek XVII i pierwsza połowa XVIII w. były okresem upadku miasta. W czasie wojen liczba ludności spadła do 100 osób. Od połowy XVIII w. do 1879 r. Biała była posiadłością możnej rodziny wielkopolskiej – Leszczyńskich herbu Belina. Po III rozbiorze miasto znalazło się pod panowaniem pruskim. W 1870 r., na 55 lat, utraciło prawa miejskie. Ogromne straty Biała poniosła w czasie działań wojennych podczas II wojny światowej.

2.3. Sieć osadnicza

Powierzchnia terenów zabudowanych w powiecie rawskim wynosi ponad 2000 hektarów (nie włączając w to miasta Rawa Mazowiecka). Średnia gęstość sieci osadniczej wynosi ok. 80 osób na km². Obszarami o największej koncentracji ludności, zabudowy i infrastruktury są miasta: Rawa Mazowiecka i Biała Rawska oraz wsie Kurzeszyn i Boguszyce w gminie Rawa Mazowiecka, wsie: Sadkowice, Kaleń, Lubania i Trębaczew w gminie Sadkowice, wsie: Cielądz, Sierzchowy i Komorów w gminie Cielądz oraz wsie: Regnów i Regnów Nowy w gminie Regnów.

Głównymi barierami utrudniającymi rozwój sieci osadniczej są: bezrobocie oraz brak atrakcyjnych miejsc pracy w przemyśle i usługach, a także braki w lokalnej infrastrukturze technicznej (wodociąg, kanalizacja, gazociąg).

Władze gminy Rawa Mazowiecka szanse rozwoju gminy upatrują w wykorzystaniu atrakcyjnych terenów, o słabej bonitacji glebowej, usytuowanych wzdłuż drogi krajowej nr 8. Brak możliwości bezpośredniego dostępu do tej drogi, zjazdów i dróg gospodarczych w sąsiedztwie drogi, uniemożliwia właściwe jej wykorzystanie. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach są na bieżąco dostosowywane do potrzeb rozwojowych i indywidualnych wniosków osób zainteresowanych ich zmianą. Większość gmin uchwaliła studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Strategicznymi terenami o największej presji rozwojowej w zakresie budownictwa mieszkaniowego i przemysłu są miasta Rawa Mazowiecka i Biała Rawska oraz wsie: Konopnica, Podlas, Ścieki, Julianów, Matyldów, Głuchówek, Kurzeszyn i Boguszyce w gminie Rawa Mazowiecka, wsie: Sadkowice, Kaleń, Paprotnia, Trębaczew, Lubania i Lewin w gminie Sadkowice, wsie: Regnów i Ryłsk Duży w gminie Regnów oraz wieś Cielądz.

Na terenie gminy Biała Rawska w dolinie rzeki Białki, w rejonie wsi: Rosławowice, Porady Górne, Wólka Lesiewska, Julianów Lesiewski, Teodozjów i Jelitów planowana jest budowa zalewu wraz z terenami rekreacyjnymi.

Zasoby mieszkaniowe w większości stanowią budynki mieszkalne jednorodzinne w gospodarstwach rolnych oraz jedno i wielorodzinne na osiedlach mieszkaniowych w miastach. Zasoby mieszkaniowe gmin wiejskich są bardzo niewielkie, mają niski standard użytkowy i znajdują się w złym stanie technicznym.

W Rawie Mazowieckiej zasoby mieszkaniowe to głównie zasoby miejscowych spółdzielni mieszkaniowych oraz budynki komunalne administrowane przez Towarzystwo Budownictwa Społecznego. Istniejące zasoby mieszkaniowe prawie w całości zabezpieczają potrzeby ludności w tym zakresie.

W Rawie Mazowieckiej planuje się budowę tanich mieszkań komunalnych w ramach Towarzystwa Budownictwa Społecznego.

2.4. Demografia

Według danych WUS na dzień 31.12.2004 r. powiat rawski liczył 49.677 mieszkańców, w stosunku do roku 2003 (49.825 osób) ubyło 148 osób – tj. 0,30 %.

Tendencja spadkowa liczby ludności w powiecie rawskim występuje od 2000 roku.

Z gmin powiatu rawskiego przyrost ludności zanotowano w gminie Rawa Mazowiecka (+36 osób), co stanowi wzrost o 0,42 % i gminie Regnów (+12 osób) wzrost o 0,64%, w pozostałych nastąpił spadek ludności, przy czym najwyższy w m. Biała Rawska 1,12% (-132 osoby), natomiast najniższy w mieście Rawa Mazowiecka (-19 osób), co stanowi spadek o 0,11%.

Liczba ludności powiatu rawskiego ogółem w gminach w latach 2000 - 2004

	liczba ludności					wskaźnik dynamiki			
	2000	2001	2002	2003	2004	2001/00	2002/01	2003/02	2004/03
m.Rawa Mazowiecka	18 435	18 315	17 858	17 784	17 765	99,3	97,5	99,6	99,9
m. i gm. Biała Rawska	12 281	12 315	11 848	11 735	11 603	99,3	97,2	99,0	98,9
gm.Cielądz	4 309	4 265	4 166	4 136	4 114	99,0	97,7	99,3	98,8
gm. Rawa Mazowiecka	8 637	8 641	8 492	8 514	8 550	100,0	98,3	100,2	100,4
gm. Regnów	1 893	1 931	1 868	1 860	1 872	102,0	96,7	99,6	100,6
gm. Sadkowice	5 889	5 870	5 829	5 796	5 773	99,7	99,3	99,4	99,6
ogółem powiat	51 444	51 217	50 061	49 825	49 677	99,6	97,7	99,5	99,7

2.4.1. Struktura ludności

Struktura ludności według płci w skali powiatu wykazuje tendencje stabilną. Utrzymuje się około jednopunktowa przewaga kobiet nad mężczyznami (50,5% i 49,6%, co w liczbach bezwzględnych stanowi 537 osób). Najwyższa różnica występuje w mieście Rawa Mazowiecka – liczba kobiet jest o 3,6% (653) wyższa, natomiast w gminie Regnów i Sadkowicach występuje sytuacja odwrotna liczba kobiet jest mniejsza od liczby mężczyzn – 1,8% w Regnowie i 2,8% w Sadkowicach.

Stan ludności wg płci w poszczególnych gminach przedstawia poniższe zestawienie

	Lata		Ludność w 2004 r.					
	2003	2004	kobiety	%	mężczyźni	%	przyrost / ubytek	%
m. Rawa Mazowiecka	17 784	17 765	9 209	51,8	8 556	48,2	- 19	0,11
m. i gm. Biała Rawska	11 735	11.603	5 804	50,0	5 799	50,0	- 132	1, 12
gm. Cielądz	4 136	4 114	2 056	50,0	2 058	50,0	- 22	0,53
gm.Rawa Mazowiecka	8 514	8 550	4 311	50,4	4 239	49,6	+ 36	0,52
gm Regnów	1 860	1 872	920	49,1	952	50,9	+ 12	0,64
gm. Sadkowice	5 796	5 773	2 807	48,6	2 966	51,4	- 23	0,40
ogółem powiat	49 825	49 677	25 107	50,5	24 570	49,6	- 148	0,30

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Ludność powiatu rawskiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2000 – 2004¹

Powiat Gminy	ludność ogółem	ludność w wieku						Udział osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym [%]
		przedprodukcyjnym 0 – 17 lat		produkcyjnym 18 – 64 lata		poprodukcyjnym 65 lat i więcej		
		razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	
OGÓŁEM 2001	51 217	12 724	6 195	30 567	14 299	7 926	5 249	68
m. Rawa Mazowiecka	18 315	4 507	2 173	11 919	5 874	1 889	1 303	54
m. i gm. Biała Rawska	12 195	3 068	1 511	7 083	3 249	2 044	1 367	72
gm. Cielądz	4 265	1 119	547	2 319	1 017	827	551	84
gm.Rawa Mazowiecka	8 641	2 191	1 094	4 874	2 255	1 576	1 025	77
gm Regnów	1 931	483	225	1 076	479	372	249	79
gm. Sadkowice	5 870	1 356	645	3 296	1 425	1 218	759	78
OGÓŁEM 2002	50 061	12 431	6 085	29 729	13 937	7 901	5 198	68
m. Rawa Mazowiecka	17 858	4 448	2 101	11 598	5 782	1 912	1 309	54
m. i gm. Biała Rawska	11 848	2 978	1 486	6 839	3 118	2 031	1 349	73
gm. Cielądz	4 166	1 069	516	2 272	1 018	825	550	83
gm.Rawa Mazowiecka	8 492	2 150	1 080	4 792	2 189	1 550	1 002	77
gm Regnów	1 868	500	245	1 002	435	336	241	86
gm. Sadkowice	5 829	1 386	657	3 226	1 395	1 217	477	81
OGÓŁEM 2003	49 825	11 663	5 744	30 309	14 243	7 853	5 174	64
m. Rawa Mazowiecka	17 784	3 983	1 953	11 856	5 924	1 945	1 328	50
m. i gm. Biała Rawska	11 735	2 799	1 388	6 919	3 165	2 017	1338	70
gm. Cielądz	4 136	1 000	4 91	2 325	1 028	811	547	78
gm.Rawa Mazowiecka	8 514	2 068	1 038	4 935	2 264	1 511	980	72
gm Regnów	1 860	491	233	1 004	444	365	241	85
gm. Sadkowice	5 796	1 322	641	3 270	1 418	1 204	740	77
OGÓŁEM 2004	49 677	11 365	5 619	30 448	14 300	7 864	5 188	63
m. Rawa Mazowiecka	17 765	3 873	1 908	11 896	5 935	1 996	1 366	49
m. i gm. Biała Rawska	11 603	2 697	1 342	6 894	3 130	2 012	1 324	68
gm. Cielądz	4 114	976	482	2 340	1 041	798	533	76
gm.Rawa Mazowiecka	8 550	2 055	1 028	5 001	2 296	1 494	987	71
gm Regnów	1 872	491	231	1 017	452	364	237	84
gm. Sadkowice	5 773	1 273	628	3 300	1 438	1 200	741	75

¹ Źródło na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego wg stanu na dzień 31.12.2004 r.

Analiza struktury demograficznej ludności powiatu rawskiego według ekonomicznych grup wieku wykazuje, że największą grupę na dzień 31.12.2004r. stanowiła ludność w wieku produkcyjnym tj. 30 448 osób, co stanowi 61,3% ogółu ludności powiatu, w stosunku do roku 2003 (60,8%) nastąpił wzrost o 0,5%.

Najmniejszą grupę stanowiła ludność w wieku poprodukcyjnym 7 864 osoby, co stanowi 15,8% i utrzymuje się na poziomie roku 2003.

Ludność zaś w wieku przedprodukcyjnym stanowi 22,9% (11 365 osób) i spadła o 0,5% analogicznie do 2003 r. (23,4% - 11 663 osoby).

Najkorzystniejsza relacja pomiędzy ludnością w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym występuje w mieście Rawa Mazowiecka 49 osób, w gminach jest wyższa od przeciętnej powiatu, która wynosi 63 osoby, najwyższa w gminie Regnów i Cielądz.

Jak kształtują się relacje w poszczególnych gminach przedstawia tabela zamieszczona wyżej tabela.

2.4.2. Przyrost naturalny

Ruch naturalny ludności w 2004 r.²

Rach naturalny ludności w 2004 r.

wyszczególnienie	małżeństwa	urodzenia żywe	zgony		przyrost natu- ralny	małżeń- stwa	urod- zenia żywe	zgony		przyrost natu- ralny
			ogó- tem	w tym niemow- lą				ogó- tem	w tym niemow- lą	
w liczbach bezwzględnych						na 1000 ludności				
m. Rawa Mazowiecka	110	169	129	-	40	6,2	9,5	7,3	-	2,3
m. i gm. Biała Rawska	66	106	136	-	-30	5,6	9,0	11,6	-	-2,6
gm. Cielądz	23	38	46	-	-8	5,5	9,1	11,0	-	-1,9
gm.Rawa Mazowiecka	44	91	111	-	-20	5,2	10,7	13,0	-	-2,4
gm Regnów	12	32	25	-	7	6,5	17,2	13,5	-	3,8
gm. Sadkowie	42	64	70	-	-6	7,1	10,9	11,9	-	-1,0
Powiat rawski	297	500	517	-	-17	5,9	10,0	10,3	-	-0,3
Powiat skierniewicki	194	357	495	1	-138	5,0	9,3	12,9	2,8	-3,6
Powiat tomaszowski	622	1252	1414	10	-162	5,1	10,2	11,5	8,0	-1,3
Województwo łódzkie	13 011	22 473	30 463	124	-7 990	5,0	8,7	11,7	5,5	-3,1

² Źródło: „Województwo łódzkie. Podregiony, powiaty, gminy” Urząd Statystyczny w Łodzi, 2005 r.

2.4.3. Migracja

Migracje na pobyt stały wg typów i kierunków w 2004 r.³

wyszczególnienie	napływ (zameldowania)				odpływ (wymeldowania)				saldo migracji			
	ogółem	z miast	ze wsi	z za-grani-cy	ogółem	do miast	na wieś	za-grani-cę	ogółem	mia-sta	wieś	za-grani-ca
M. Rawa Mazowiecka	163	70	91	2	231	80	150	1	-68	-10	-59	+1
M. i Gm. Biała Rawska	120	64	55	1	177	113	63	1	-57	-49	-8	0
Gm. Cielądz	50	23	27	0	46	25	21	0	+4	-2	+6	0
Gm. Rawa Mazowiecka	136	93	42	1	91	58	33	0	+45	+35	+9	+1
Gm. Regnów	27	7	20	0	12	9	3	0	+15	-2	+17	0
Gm. Sadkowice	51	24	26	1	54	26	28	0	-3	-2	-2	+1
Powiat rawski	547	281	261	5	611	311	298	2	-64	-30	-37	3

Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały w 2004 r.⁴

wyszczególnienie	napływ (zameldowania)			odpływ (wymeldowania)			saldo migracji		
	ogółem	do miast	na wieś	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	w miastach	na wsi
woj. łódzkie	23 804	11 547	12 257	25 283	15 529	9 754	-1 479	-3 982	+2 503
pow. rawski	542	197	345	609	319	290	-67	-122	+55
pow. skierniewicki	340	-	340	465	-	465	-125	-	-125
pow. tomaszowski	1 058	423	635	1 188	563	625	-130	-140	+10

Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały w 2004 r. w przeliczeniu na 1000 ludności.⁵

wyszczególnienie	napływ (zameldowania)			odpływ (wymeldowania)			saldo migracji		
	ogółem	do miast	na wieś	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	w miastach	na wsi
woj. łódzkie	9,2	4,5	4,7	9,8	6,0	3,8	-0,6	-1,5	+1,0
pow. rawski	10,9	4,0	6,9	12,2	6,4	5,8	-1,3	-2,4	+1,1
pow. skierniewicki	8,9	-	8,9	4,4	-	12,2	-3,3	-	-3,3
pow. tomaszowski	8,7	3,5	5,2	9,8	4,6	5,1	-1,1	1,2	+0,1

³ Źródło: Baza danych regionalnych GUS.

⁴ Źródło: „Województwo łódzkie. Podregiony, powiaty, gminy” Urząd Statystyczny w Łodzi, 2005 r.

⁵ Źródło: „Województwo łódzkie. Podregiony, powiaty, gminy” Urząd Statystyczny w Łodzi, 2005 r.

2.5. Baza ekonomiczna powiatu

Ukształtowana pod wpływem czynników przyrodniczych, historycznych, a także rynkowych, baza ekonomiczna powiatu rawskiego jest silnie zróżnicowana przestrzennie. Jej podstawą jest obecnie mała i średnia przedsiębiorczość pozarolnicza, skupiona w sektorze gospodarki prywatnej, która koncentruje się w na obszarach miast. Największy udział w tej dziedzinie gospodarki ma przemysł zlokalizowany w Rawie Mazowieckiej i Białej Rawskiej na pozostałym obszarze funkcją dominującą jest rolnictwo, charakteryzujące się wysokim rozdrobnieniem agrarnym oraz silnie zróżnicowaną intensywnością produkcji, z wyjątkiem gmin Sadkowie i Biała Rawska, gdzie obserwowana jest koncentracja upraw sadowniczych.

2.5.1. Gospodarka i usługi

Z punktu widzenia formy udziału w działalności gospodarczej dzielimy ludność na dwie grupy: czynną oraz bierną zawodowo. W pierwszej znajdują się osoby, które utrzymują się z wykonywanej osobiście pracy przynoszącej dochód oraz członkowie rodzin pomagający stale i bez wynagrodzenia w pracy tym osobom. Grupa druga to osoby niepracujące, ale uzyskujące dochody z rent, emerytur, stałych zasiłków itp.

Aktywni zawodowo zatrudniani są w trzech działach gospodarki narodowej:

Sektor I sektor rolniczy

Sektor II sektor przemysłowy

Sektor III sektor usługowy, na który składają się: transport, łączność, handel, gospodarka komunalna i mieszkaniowa, nauka, oświata, kultura, ochrona zdrowia, opieka społeczna i pozostałe.

W 2004 r. najwięcej osób zatrudnionych było w sektorze rolniczym 56,1%, w usługach – 25,3%, a w sektorze przemysłowym – 18,6% (dla Polski wartości te wynosiły odpowiednio: 21,9%, 48,9% oraz 29,2%) – patrz tabela poniżej

Pracujący w 2004 r. i 1998 r. z rolnictwem indywidualnym (w % ogółu zatrudnionych)⁶

Miasto/ gmina	Sektor rolniczy		Sektor przemysłowy		Usługi rynkowe		Usługi nierynkowe	
	1998	2004	1998	2004	1998	2004	1998	2004
Polska	32,3	21,9	29,0	29,2	21,5	26,9	17,1	22,0
woj. łódzkie	36,6	27,9	29,0	29,1	17,8	22,0	16,7	21,0
pow. rawski	61,5	56,1	19,3	18,6	8,3	11,2	10,9	14,1
pow. skierniewicki	84,1	78,9	5,8	6,3	4,8	6,2	5,3	8,6
pow. tomaszowski	44,8	34,1	26,1	30,4	13,2	16,4	16,0	19,1
pow. grójecki	67,2	61,2	15,9	17,2	7,2	8,3	9,7	13,3
pow. żyrardowski	38,1	23,1	27,5	29,0	17,5	24,9	16,9	23,0

W 2002 r. współczynnik aktywności zawodowej, tj., udział osób aktywnych zawodowo w liczbie ludności ogółem wynosił 58,6 (dla Polski i dla województwa wartości te wyniosły odpowiednio - 55,5 i 56,2) zaś wskaźnik zatrudnienia, czyli udział osób pracujących w liczbie ludności ogółem wyniósł 49,5 (dla Polski – 43,7, dla województwa – 44,9). Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

⁶ Źródło: „Powiaty w Polsce 1999”, GUS 1999; „Powiaty w Polsce 2005”, GUS 2005.

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w 2002 r.⁷

Miasto/ gmina	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
Polska	55,5	43,7	21,2
woj. łódzkie	56,2	44,9	20,2
pow. rawski	58,6	49,5	15,6
pow. skierniewicki	59,2	53,1	10,3
pow. tomaszowski	54,8	42,5	22,5
pow. grójecki	62,4	54,8	12,2
pow. żyrardowski	54,8	44,1	19,6

W ciągu czterech lat, tj. od 2000 r. zanotowano pozytywne zmiany w gospodarce powiatu rawskiego. Liczba jednostek gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON zwiększyła się z 3333 w 2000 r. do 3769 w 2004 r., tj. o 436, co stanowi przyrost o 13,1%. Dane dla poszczególnych gmin przedstawione zostały poniżej.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w powiecie rawskim⁸

Miasto/ gmina	Jednostki zarejestrowane w systemie REGON				
	liczba		na 1000 ludności		stosunek 2000 r. do 2004 r.
	2000	2004	2000	2004	
m. Rawa Mazowiecka	1995	2201	106	124	+10,3
m. i gm. Biała Rawska	539	588	44	51	+9,1
gm. Cielądz	160	195	37	47	+21,9
gm. Rawa Mazowiecka	375	493	43	58	+31,5
gm. Regnów	85	91	45	49	+7,0
gm. Sadkowie	179	201	30	36	+12,3
pow. rawski	3333	3769	65	76	+13,1

Dynamika zmian w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej⁹

	Osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej			Osoby fizyczne i spółki cywilne		
	stosunek 2000 r. do 2004 r.	na 1000 ludności		stosunek 2000 r. do 2004 r.	na 1000 ludności	
		rok 2000	rok 2004		rok 2000	rok 2004
Polska	+40,7	10	14	+8,4	73	14
woj. łódzkie	+34,1	8	11	+13,7	72	11
pow. rawski	+55,0	5	9	+9,3	60	9
pow. skierniewicki	+32,5	6	8	+4,9	42	8
pow. tomaszowski	+29,2	6	8	+16,2	67	8
pow. grójecki	+29,3	6	9	+3,2	64	9
pow. żyrardowski	+22,9	8	10	+20,8	80	10

Dynamika zmian w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby prawne i jednostki nie posiadające osobowości prawnej była w powiecie raw-

⁷ Źródło: Spis Powszechny 2002

⁸ Źródło: Dane z internetowej bazy danych GUS.

⁹ Źródło: „Powiaty w Polsce 1999”, GUS 1999; „Powiaty w Polsce 2005”, GUS 2005.

skim wyższa od średniej krajowej i wojewódzkiej, podobnie jak w przypadku osób fizycznych i spółek cywilnych.

Wskaźniki dotyczące działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne i spółki cywilne na 1000 mieszkańców były jednocześnie niższe od średniej krajowej i wojewódzkiej. Wykazywały jednak tendencję rosnącą. (patrz tabela powyżej)

Wynika to z niższej bazy wyjściowej w zakresie ilości jednostek prowadzących działalność gospodarczą w powiecie.

Na terenie powiatu w 2004 r. prowadziły działalność dwa przedsiębiorstwa państwowe (w 2000 r. - pięć): Przedsiębiorstwo Państwowe Fabryka Narzędzi „Rafan” oraz Przedsiębiorstwo Nasienne „Centrala Nasienna” zlokalizowane w Rawie Mazowieckiej.

W ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych przeważały te z sektora prywatnego, w którym działały w 2004 r. 3620 jednostki, co stanowiło 96,0 % wszystkich jednostek gospodarczych działających w powiecie. W latach 2000-2003 wartość ta pozostawała na takim podobnym poziomie.

Najwięcej jednostek, wg sekcji polskiej klasyfikacji PKD, działało w handlu – 1594 (42,3%), prowadząc różnorodną działalność produkcyjną – 411 (10,9%), budownictwie – 361 (9,6%) oraz transporcie – 275 (7,3%). W porównaniu z 2000 r. liczba jednostek prowadzących działalność produkcyjną spadła o 1,2%. Najbardziej znaczący wzrost zanotowano w sekcji K „obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej” obejmującej m.in. wynajem samochodów osobowych, wynajem maszyn i urządzeń, doradztwo w zakresie sprzętu komputerowego, przetwarzanie danych, działalność prawniczą, rachunkowo – księgową, działalność w zakresie architektury i inżynierii, reklamę, działalność ochroniarską i inne – o 2% (patrz tabela: „Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg sekcji PKD oraz miast i gmin w 2004 r.”)

Pod względem nasycenia działalnością gospodarczą poszczególnych gmin wchodzących w skład powiatu dominowały miasto Rawa Mazowiecka oraz gmina Rawa Mazowiecka.

Wskaźnik liczby jednostek gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przyjął tam odpowiednio wartości: 124 i 58. Najmniej wynosił on w gminie Sadkowie (36), co można wiązać ze szczególnie rozwiniętym na tym terenie rolnictwem. Taki sam układ zaobserwowano także w 2000 r. Oznacza to, że miasto i najbliższe jego okolice stanowią wyraźne centrum pozarolniczej działalności gospodarczej.

Na terenie powiatu działają także jednostki z kapitałem zagranicznym. W 2004 r. było ich 18, o 5 więcej niż w roku 2000. Wszystkie one zlokalizowane są w Rawie Mazowieckiej. Były to m.in.:

1. „Herco” Sp. z o.o. – kapitał belgijski i brytyjski – produkcja gwoździ
2. „Belle” Sp. z o.o. – kapitał brytyjski – produkcja betoniarek
3. „Bonetti” Sp. z o.o. – kapitał włoski – produkcja guzików
4. Jeronimo Martins Dystrybucja S.A. z siedzibą w Poznaniu, reprezentująca kapitał portugalski, do której należy dyskont spożywczy Biedronka”

W latach 2000-2004 nastąpił znaczny wzrost spółek handlowych. Liczba podmiotów działających w takiej formie wzrosła o ponad 53%, do 90 spółek.

W 2004 r. w 3769 jednostkach gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON zatrudnionych było 6877 osób, z czego 2858 w sektorze publicznym. (patrz tabela „Pracujący w gospodarce narodowej (bez rolnictwa indywidualnego) wg sekcji PKD oraz miast i gmin w 2004 r.”)

Największy ich udział – 37,7% związany był z różnorodną działalnością produkcyjną. Znaczny odsetek stanowili pracownicy działów: edukacja – 15,7%, handel i naprawy – 9,3%, administracja – 8,3%, ochrona zdrowia i opieka socjalna – 7,6%, oraz obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 7,5%.

Pomimo tego, iż 96,0 % zarejestrowanych jednostek stanowią te z sektora prywatnego, zatrudnienie w nich znalazło jedynie niewiele ponad 58% ogółu zatrudnionych. Oznacza to, iż zatrudnienie, pomimo postępujących procesów prywatyzacyjnych, w przeważającej mierze kreowane jest przez sektor publiczny. Sytuacja taka nie zmienia się od wielu lat.

Zauważyć również można stabilizującą rolę rynku pracy, którą odgrywa, tzw. „budżetówka”, tzn. jednostki sektorów: administracja publiczna, edukacja, ochrona zdrowia. Do zakładów pracy powiatu rawskiego zatrudniających, na koniec 2004 r., największą liczbę pracowników należały:

Zakłady w powiecie rawskim zatrudniające największą liczbę pracowników (stan na XII 2005r.)¹⁰

Nazwa zakładu	Liczba zatrudnionych	Branża
TP Internet Sp. z o.o.	353	usługi call center
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej	253	
Metalbud Sp. z o.o.	246	produkcja maszyn dla przetwórstwa mięsa
FOOD SERVICE	240	branża mięsna
Partners Sp. z o.o. Warszawa Oddział Rawa Mazowiecka.	221	usługi logistyczne, magazynowanie, transport
HERCO Sp. z o.o.	217	produkcja metalowych wyrobów gotowych (gwoździ)
PPHU „ M-ka” S.C.	196	sprzedaż hurtowa i detaliczna mebli
Rawa Mode Sp. z o.o.	195	produkcja odzieży
PHH STANLEY	184	produkcja odzieży jeansowej
RMC Sp. z o.o.	147	produkcja odzieży
Zespół Szkół – Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej	122	
RAFAN	114	produkcja narzędzi pomiarowych, skrawających
RAWA FM Sp. z o.o.	103	sprzedaż hurtowa i detaliczna mebli
S.C. DAKOTA-BIS Makowska- Makowski	100	produkcja odzieży jeansowej
SELEN S.C.	94	ochrona mienia
Placówka Terenowa PPKS	92	transport drogowy
FPH IVETT – Iwona Świetlik	83	produkcja odzieży jeansowej

Łącznie pracowały w nich 2960 osób, co stanowiło 43% ogółu zatrudnionych. Charakterystyczne jest, że wszystkie one zlokalizowane były w mieście Rawa Mazowiecka. Dominujące gałęzie stanowiły przemysł spożywczy i lekki.

¹⁰ Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy.

Handel jest jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin gospodarki. W handlu i usługach zmiany prywatyzacyjne i branżowe zachodzą najszybciej, co związane jest z niskimi kosztami prywatyzacji i inwestycji.

Na terenie powiatu silne są tradycje handlu, sięgające odległych czasów, kiedy ogromną rolę odgrywały jarmarki.

Dane dotyczące punktów sprzedaży detalicznej i liczby osób zatrudnionych w handlu zawiera poniższa tabela.

Liczba sklepów i liczba pracujących w sklepach dla gmin w 2003 r. (stan na 31 XII)¹¹

Miasto/ gmina	Liczba sklepów		Liczba pracujących	
	ogółem	w %	ogółem	w %
m. Rawa Mazowiecka	390	62,3	798	64,3
m. i gm. Biała Rawska	115	18,3	228	18,4
w tym miasto	86	13,7	187	15,1
gm. Cielądz	22	3,5	38	3,0
gm. Rawa Mazowiecka	47	7,5	93	7,5
gm. Regnów	14	2,2	24	1,9
gm. Sadkowie	39	6,2	61	4,9
Powiat rawski	627	100	1242	100

Zdecydowana większość sklepów zlokalizowana jest w miastach. Rawa Mazowiecka jest dominującym centrum, zarówno ilościowo (koncentruje się tu prawie 63% placówek handlowych), jak i jakościowo (zlokalizowane są tu największe jednostki handlowe). Rawa Mazowiecka jest także głównym centrum handlu hurtowego.

Liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w dziale „handel hurtowy i detaliczny” stanowi 42,3 % ogółu zarejestrowanych jednostek. Zatrudnionych w tym dziale jest jednak jedynie 9,3% ogółu, co oznacza, że są to przedsiębiorstwa rodzinne lub zatrudniające niewielu pracowników (97,9 zatrudnia do 9 pracowników, 1,8% 10-49 pracowników, a 0,2% 50 i więcej pracowników). Ponad 99 % zatrudnionych w handlu pracuje w placówkach prywatnych.

Na terenie powiatu na koniec 2004 r. działa 5 targowisk:

- w Rawie Mazowieckiej – 2, o łącznej pow. 7,5 ha, ze 144 stałymi punktami sprzedaży
- w Białej Rawskiej – 2, o łącznej pow. 2,2 ha (targowisko miejskie oraz targowisko zwierząt i płodów rolnych)
- na terenie gminy Rawa Mazowiecka – 1, o pow. 23,4 ha (działające raz w tygodniu prowadzi handel płodami rolnymi oraz zwierzętami).

W 2005 r. w Rawie Mazowieckiej rozpoczęto budowę nowego targowiska, które pozwoli na „wyprowadzenie” handlu targowego z centrum miasta, poprawiając w ten sposób zarówno estetykę miasta, jak i bezpieczeństwo drogowe i warunki sprzedaży.

Na terenie powiatu dominują usługi o charakterze lokalnym. Usługi wyspecjalizowane zlokalizowane są w miastach: Rawa Mazowiecka i Biała Rawska.

Usługi ponadlokalne, tj. stacje paliw, hotele zlokalizowane są wzdłuż ważniejszych szlaków komunikacyjnych biegnących przez powiat.

Większość usług świadczona jest w siedzibach poszczególnych gmin, a ich dostępność przestrzenna w poszczególnych gminach jest w miarę jednorodna. Na terenie

¹¹ Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS w Łodzi

powiatu nie występują obszary charakteryzujące się specjalizacją w zakresie jakiegokolwiek rodzaju usług.

Liczba i rodzaj placówek usługowych jest odpowiedzią na społeczne zapotrzebowanie. Świadczy o tym rodzaj usług w zakresie budownictwa i mechaniki pojazdowej.

Podsumowując stwierdzić można, iż nasycenie powiatu usługami należy uznać za zadowalające. Trzeba jednak zaznaczyć, że jakość oferowanych usług bywa w wielu przypadkach niezadowalająca.

Ponadto na rozwój usług w powiecie wpływa konkurencyjność placówek usługowych zlokalizowanych w powiatach ościennych. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że pełnią one funkcje komplementarne i substytucyjne w stosunku do usług zlokalizowanych w powiecie.

Tempo przemian strukturalnych w gospodarce powiatu, przejawiające się wzrostem zatrudnienia w usługach jest niedostateczne (patrz tabela nr 1). Jest to często wynikiem tego, iż część potrzeb w zakresie usług zapewniona jest w, tzw. sferze gospodarki sąsiedzkiej, a część usług świadczona jest w „szarej strefie”.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg sekcji PKD oraz miast i gmin w 2004 r.¹²

Miasto/ gmina	Ogółem		Sektoria A Rolnictwo, leśnictwo		Sektoria C Górnictwo		Sektoria D Przetwórstwo przemysłowe		Sektoria E Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę		Sektoria F Budownictwo		Sektoria G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów i art. użytku osobistego i domowego		Sektoria H Hotele i restauracje		Sektoria I Transport, gospodarka magazynowa i łączność		Sektoria J Pośrednictwo finansowe z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych		Sektoria K Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gosp.		Sektoria L Administracja publiczna i obrona narodowa; ubezpieczenia społeczne i zdrowotne		Sektoria M Edukacja		Sektoria N Ochrona zdrowia i pomoc społeczna		Sektoria O Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	
	L. jedn.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)	L. jed.	%(*)
M. Rawa Maz.	2201	100 58,4	9	0,4 12,3	2	0,1 33,3	258	11,7 62,8	3	0,1 75,0	190	8,6 52,6	933	42,5 58,5	66	3,0 76,0	137	6,2 50,0	74	3,4 67,9	238	10,8 69,6	17	0,8 27,0	67	3,0 60,9	84	3,8 76,5	123	5,6 54,9
M. i Gm. Biała Rawska	588	100 15,6	20	3,4 27,5	-	-	46	7,8 11,2	-	-	58	9,9 16,1	250	42,5 15,7	8	1,4 9,2	58	9,9 21,1	16	2,7 14,7	47	8,0 13,7	15	2,5 23,8	20	3,4 18,2	9	1,5 8,2	41	7,0 18,3
Gm. Cielądz	195	100 5,2	15	7,7 20,5	1	0,5 16,7	23	11,8 5,6	-	-	20	10,3 5,5	79	40,5 5,0	2	1,0 2,3	10	5,1 3,6	3	1,5 2,8	13	6,7 3,8	9	4,6 14,3	3	1,5 2,7	4	2,1 3,6	13	6,7 5,8
Gm. Rawa Maz.	493	100 13,1	20	4,1 27,4	2	0,4 33,3	61	12,4 14,8	1	0,2 25,0	67	13,6 18,6	212	43,0 13,3	7	1,4 8,0	43	8,7 15,6	7	1,4 6,4	28	5,7 8,2	9	1,8 14,3	10	2,0 9,1	5	1,0 4,5	21	4,3 9,4
Gm. Regnów	91	100 2,4	4	4,4 5,5	1	1,1 16,7	9	9,9 2,2	-	-	11	12,1 3,0	35	38,4 2,2	1	1,1 1,1	10	11,0 3,6	1	1,1 0,9	3	3,3 0,9	3	3,3 4,7	2	2,2 1,8	3	3,3 2,7	8	8,8 3,6
Gm. Sadkowice	201	100 5,3	5	2,5 6,8	-	-	14	7,0 3,4	-	-	15	7,5 4,2	85	42,2 5,3	3	1,5 3,4	17	8,4 6,2	8	4,0 7,3	13	6,5 3,8	10	5,0 15,9	8	4,0 7,3	5	2,5 4,5	18	8,9 8,0
Pow. rawski	3769	100 100	73	1,9 100	6	0,2 100	411	10,9 100	4	0,1 100	361	9,6 100	1594	42,3 100	87	2,3 100	275	7,3 100	109	2,9 100	342	9,1 100	63	1,7 100	110	2,9 100	110	2,9 100	224	5,9 100

Objaśnienia

L. jed.

%(*)

%

liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych

procentowy udział liczby jednostek w poszczególnych działach EKD w stosunku do ogólnej liczby podmiotów w gminie

procentowy udział liczby podmiotów w gminie w stosunku do ogółu podmiotów w powiecie

¹² Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS w Łodzi

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Pracujący w gospodarce narodowej (bez rolnictwa indywidualnego) wg sekcji PKD oraz miast i gmin w 2004 r.¹³

Miasto/ gmina a/ ogółem b/ sektor publiczny c/ sektor prywatny	Ogółem	Sekcja A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	Sekcja C Górnictwo	Sekcja D Przetwórstwo przemysłowe	Sekcja E Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	Sekcja F Budownictwo	Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów i art. użytku osobistego i domowego	Sekcja H Hotele i restauracje	Sekcja I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	Sekcja J Pośrednictwo finansowe z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	Sekcja K Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gosp.	Sekcja L Administracja publiczna i obrona narodowa; ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	Sekcja M Edukacja	Sekcja N Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	Sekcja O Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała
M. Rawa Maz.	4983	17	-	1958	129	120	424	30	211	102	468	466	546	452	60
	1976	13	-	125	129	15	-	21	151	58	27	466	539	392	40
	3007	4	-	1833	-	105	424	9	60	44	441	-	7	60	20
M. i Gm. Biała Rawska	775	16	-	80	10	18	178	12	12	29	43	41	239	54	43
	414	2	-	-	10	-	-	12	1	-	23	41	239	33	43
	361	14	-	80	-	18	178	-	11	29	20	-	-	21	-
Gm. Cielądz	106	3	-	-	-	-	-	-	5	1	3	20	67	6	1
	103	1	-	-	-	-	-	-	5	-	3	20	67	6	1
	3	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gm. Rawa Mazowiecka	775	78	-	534	-	-	35	2	10	-	-	5	105	2	4
	169	53	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	105	2	4
	606	25	-	534	-	-	35	2	10	-	-	-	-	-	-
Gm. Regnów	77	5	-	19	1	-	-	-	4	6	-	13	25	4	-
	47	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	13	25	4	-
	30	5	-	19	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Gm. Sadkowice	161	2	-	-	4	-	-	-	8	10	-	29	101	5	2
	149	-	-	-	4	-	-	-	8	-	-	29	101	5	2
	12	2	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-
Pow. rawski	6877	121	-	2591	144	138	637	44	250	148	514	574	1083	523	110
	2858	69	-	125	144	15	-	33	169	58	53	574	1076	442	90
	4019	52	-	2466	-	123	637	11	81	90	461	-	7	81	20

¹³ Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS w Łodzi

2.5.2. Instytucje otoczenia rynkowego

Instytucje otoczenia biznesu to niezbędne dla funkcjonowania i rozwoju gospodarki rynkowej instytucje publiczne i niepubliczne, komercyjne i non-profit. Należą do nich instytucje finansowe (banki, giełda, fundusze i in.), ubezpieczeniowe, informacyjne, szkoleniowe, konsultingowe, a także promocyjne. Instytucje te tworzą "otoczenie biznesu" (business environment) i powszechnie uważane są za jeden z decydujących czynników atrakcyjności regionu (miasta, kraju) dla inwestorów.

Są to instytucje, które oferują przedsiębiorcom pomoc związaną z tworzeniem, prowadzeniem i rozwojem przedsiębiorstwa. Zaliczamy do nich np.: stowarzyszenia przedsiębiorców, izby gospodarcze, samorządy przedsiębiorców, centra wspierania przedsiębiorczości, centra i ośrodki transferu technologii, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe, ośrodki zapewniające początkującym przedsiębiorcom z sektora MSP (małych i średnich przedsiębiorstw) pomoc w uruchomieniu i prowadzeniu firmy oferującej produkt lub usługę, która powstała w wyniku wprowadzenia nowej technologii (inkubatory przedsiębiorczości), instytucje sfery badawczo - rozwojowej.

Według definicji PARP organizacje otoczenia biznesu to organizacja non – profit działająca na terenie Polski, posiadająca bazę materialną, techniczną, zasoby ludzkie i kompetencje niezbędne do świadczenia usług na rzecz sektora MSP.

Wyróżniamy instytucje otoczenia biznesu non profit oraz sieci tych instytucji (w tym przypadku Krajowy System Usług - KSU).

Działalność organizacji otoczenia biznesu to przede wszystkim działalność usługowa.

Typowe dla instytucji otoczenia biznesu rodzaje usług to:

- usługi szkoleniowe,
- usługi doradcze o charakterze ogólnym bądź proinnowacyjnym,
- usługi informacyjne,
- usługi finansowe w postaci pożyczek i poręczeń,
- wynajem powierzchni, itp.

Instytucje otoczenia biznesu stanowią infrastrukturę gospodarki rynkowej i tworzą środowisko dla działalności gospodarczej. Stymulują one procesy rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości, wywierają istotny wpływ na przekształcenia strukturalne gospodarki, zachowania podmiotów gospodarczych i przyciąganie inwestorów zagranicznych.

Rozwój firmy w coraz większym zakresie zależy od jakości otoczenia, w którym działa. Zorganizowane środowisko biznesu może:

- bronić swoich interesów i wpływać na politykę lokalną;
- koordynować wspólne akcje na rynkach zewnętrznych;
- budować system doradztwa i wsparcia finansowego;
- pozyskiwać nowe technologie;
- pozyskiwać środki zewnętrzne z funduszy strukturalnych, regionalnych i technologicznych na wsparcie działalności gospodarczej.

Proces przechodzenia do gospodarki rynkowej oraz transformacja strukturalna gospodarki regionu wpłynęła na wzrost zapotrzebowania na różnego rodzaju szkolenia i doradztwo, a to z kolei spowodowało powstanie prywatnych szkół biznesu, centrów edukacji, centrów kształcenia praktycznego i ustawicznego oraz firm konsultingowych. Ich misja opiera się na 4 funkcjach: szkoleniowej, doradczej, informacyjnej i naukowej.

Duże znaczenie mają również organizacje przedsiębiorców, które zrzeszają drobne i duże podmioty na zasadach dobrowolności. Wyjątkiem są organizacje rzemio-

sła, do których przynależność zależy od wielkości firmy. Organizacje przedsiębiorców stwarzają swoim członkom możliwość do reprezentowania interesów danej grupy. Najliczniej reprezentowane są organizacje rzemiosła. Podstawą prawną ich działania jest ustawa o rzemiośle¹⁴. Organizacje te zrzeszają osoby fizyczne lub spółki cywilne osób fizycznych, wykonujące działalność (na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej). Organizacje rzemieślnicze mają zatem charakter samorządu społeczno - zawodowego rzemiosła. Ich zadaniem jest prowadzenie i rozwijanie działalności społeczno – gospodarczej na rzecz rzemiosła. Organizują kursy, szkolenia oraz przeprowadzają egzaminy kwalifikacyjne. Monitorują i oceniają sytuację w rzemiośle, a także współpracują z zagranicznymi organizacjami rzemieślniczymi.

Izby gospodarcze działają na podstawie ustawy o izbach¹⁵.

Izba jest organizacją samorządu gospodarczego, reprezentującą interesy zrzeszonych podmiotów w zakresie ich działalności wytwórczej, handlowej, budowlanej lub usługowej, w szczególności wobec organów państwowych i samorządu terytorialnego. Mogą kształtować oraz upowszechniać zasady etyki zawodowej, a także opiniować projekty aktów prawnych i funkcjonowanie przepisów prawa dotyczących gospodarki. Z reguły działają na terenie jednego województwa i tworzą izby ogólne lub branżowe. Głównym celem ich działalności jest wspomaganie wszechstronnego rozwoju gospodarczego członków, klientów oraz partnerów danej izby gospodarczej.

Kolejną grupę tworzą organizacje pracodawców. Działają one na podstawie ustawy o organizacjach pracodawców¹⁶. Członkami mogą być osoby fizyczne lub jednostki organizacyjne, prowadzące działalność gospodarczą, które na stałe lub okresowo zatrudniają pracowników. Organizacje te stoją na straży praw, reprezentując interesy zrzeszonych członków wobec związków zawodowych pracowników, organów władzy i administracji państwowej, a także organów samorządu terytorialnego. Instytucje te prowadzą działalność doradczą, szkoleniową i informacyjną. Do organizacji przedsiębiorców należą również towarzystwa gospodarcze. Są to organizacje powstałe z inicjatywy obywatelskiej, finansowane głównie ze środków prywatnych. Mają one charakter lokalny lub regionalny, czasem - branżowy. Zwykle są samodzielnymi stowarzyszeniami, fundacjami lub wydzielonymi częściami innych organizacji. Towarzystwa gospodarcze realizują swoje statutowe cele poprzez wspieranie działania podmiotów gospodarczych oraz osób rozpoczynających działalność. W ramach świadczonych usług towarzystwa mogą oferować specjalistyczne doradztwo.

Najmniej liczną grupą są organizacje samorządu przedsiębiorców handlu, usług, transportu i innych branż. Według ustawy o samorządzie zawodowym niektórych podmiotów gospodarczych¹⁷, jego członkami mogą być podmioty prowadzące działalność w zakresie handlu, gastronomii i usług lub innych rodzajów działalności.

Członkami samorządów zawodowych mogą zostać też podmioty, które nie mają prawa do zrzeszania się w organizacjach rzemiosła. Głównym zadaniem tych instytucji jest utrwalanie więzi środowiskowych, a także postaw etycznych. Wspierają współpracę osób, organizacji oraz środowisk, uczestniczących w budowaniu wizerunku reprezentowanego zawodu. Prowadzą na rzecz członków działalność kulturalną, oświatową i społeczną, a także fundusze zapomogowo-pożyczkowe.

Poprzez doskonalenie metod zarządzania w administracji publicznej, władzach samorządowych oraz organizacjach społecznych, instytucje te pomagają osobom chcącym

¹⁴ Dz. U. z 1989 r. Nr 17, poz. 92 z późn. zm.

¹⁵ Dz. U. z 1989 r. Nr 35, poz. 195 z późn. zm.

¹⁶ Dz. U. z 1991 r. Nr 55, poz. 235 z późn. zm.

¹⁷ Dz. U. z 1989 r. Nr 35, poz. 194 z późn. zm.

rozpocząć działalność gospodarczą. Realizując projekty doradcze i informacyjne dla MSP, organizują nieodpłatne szkolenia, kursy i regularne spotkania grup pracowników. Umożliwiają tym samym przekazywanie wiedzy, doskonalenie umiejętności oraz wymianę doświadczeń. Poprzez promocję sukcesów, a także porównywanie efektywności zarządzania, przyczyniają się do podnoszenia skuteczności i konkurencyjności MSP. Do ich zadań należy również reprezentowanie członków wobec organów administracji państwowej.

Wśród organizacji przedsiębiorców najliczniej reprezentowane są organizacje rzemiosła oraz izby gospodarcze. W dalszej kolejności znajdują się organizacje pracodawców oraz towarzystwa gospodarcze. Najmniej liczną grupą są organizacje samorządów przedsiębiorców, handlu, usług, transportu i innych branż.

Powiat rawski jest obecnie miejscem działania prawie 3800 podmiotów gospodarczych. Istnieją tu bazy organizacyjne skupiające rzemieślników, kupców i prywatnych przedsiębiorców.

Najdłuższą tradycję samorządu gospodarczego ma **Cech Rzemiosł Różnych** (Rawa Mazowiecka, ul. Zwolińskiego 10a tel. 046 815 42 70). Cech pomaga prowadzić firmę, szkoli swoich członków i następców w zawodach rzemieślniczych, informuje o wszelkiego rodzaju imprezach handlowych w kraju i za granicą.

Na terenie powiatu nie istnieje izba gospodarcza, a najbliższa to Skierniewicka Izba Gospodarcza w Skierniewicach.

W ramach izby działa także Punkt Konsultacyjno- Doradczy. Kolejny PKD funkcjonuje (w ramach Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego) w Tomaszowie Mazowieckim.

Przedsiębiorcy mogą na zasadach dobrowolności przystąpić do Stowarzyszenia Przedsiębiorców w Rawie Mazowieckiej (siedziba Food-Service, ul. Tatar 4), którego głównym celem jest integracja środowiska przedsiębiorców.

Na terenie powiatu działa także Stowarzyszenie Przedsiębiorczości i Edukacji „EUROPA” (Rawa Mazowiecka, ul. Kościuszki 20, tel. 046 814 50 10). Celem stowarzyszenia jest m.in.: udzielania porad ekonomicznych dla małych i średnich firm w pokonywaniu barier ekonomicznych, wyboru form opodatkowania, zakresu działalności firmy, itp., podejmowanie działań zmierzających do rozwoju przedsiębiorczości rolniczej i pozarolniczej, prowadzenie doradztwa w zakresie organizacji i informatyzacji rachunkowości, itp.

Podmiotami wspierającymi rawski biznes są instytucje finansowe. W miastach znajdują się oddziały i filie komercyjnych banków, oferujące kompleksowe pakiety usług finansowych, łącznie z punktami obsługi klienta. Natomiast na obszarach wiejskich występują głównie banki spółdzielcze, oferujące nieco uboższy zestaw świadczeń bankowych.

Są to:

- PKO BP S.A. Oddział 1 w Rawie Mazowieckiej, ul. Kilińskiego 3
- Agencja PKO BP w Rawie Mazowieckiej, ul. Kazimierza Wielkiego 1b
- Agencja PKO BP w Rawie Mazowieckiej, ul. Południowa 22
- Agencja PKO BP w Białej Rawskiej, ul. Mickiewicza 12h
- Bank PeKaO S.A. Oddział I w Skierniewicach Filia nr 2 w Rawie Mazowieckiej, ul. Mickiewicza 18
- Bank Spółdzielczy w Białej Rawskiej, ul. Jana Pawła II 38
- Bank Spółdzielczy w Białej Rawskiej Filia w Rawie Mazowieckiej, ul. Jerozolimska 14
- Bank Spółdzielczy w Białej Rawskiej Oddział Regnów, Regnów 95
- Bank Spółdzielczy w Białej Rawskiej Punkt Obsługi Bankowej w Cielądzu, Cielądz 59

- Bank Spółdzielczy w Białej Rawskiej Punkt Obsługi Bankowej w Rawie Mazowieckiej, ul. Konstytucji 3 Maja 9a
- Bank Spółdzielczy w Mszczonowie Oddział Rawa Mazowiecka, ul. Krakowska 6
- Bank Spółdzielczy w Mszczonowie Punkt Obsługi w Białej Rawskiej, ul. Żymierskiego 24a
- Bank Spółdzielczy Ziemi Łowickiej w Łowiczu Oddział Sadkowice,
- Bank Spółdzielczy Ziemi Łowickiej w Łowiczu Punkt Kasowy Lubania,
- Kredyt Bank S.A. Oddział Skierniewice Biała Rawska,
- Kredyt Bank S.A. Oddział Skierniewice Filia nr 2 w Rawie Mazowieckiej, Plac Wolności 3

Bankomat PeKaO S.A. - siedziba Filii nr 2 w Rawie Mazowieckiej, ul. Mickiewicza 18

Bankomat PKO BP S.A. - siedziba Oddziału 1 w Rawie Mazowieckiej, ul. Kilińskiego 3

Bankomat PKO BP S.A. - siedziba Zakładów Odzieżowych "RAWA MODA", ul. Konstytucji 3 Maja 2

Banki te zabezpieczają potrzeby rynku powiatu rawskiego w tym zakresie.

Firmy ubezpieczeniowe również zaspakajają potrzeby rynku powiatu. Są to m.in.:

1. „Cezan” PHU Z. Krajewska
96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Tomaszowska 45
2. „Nordea Polska” S.A. Towarzystwo Ubezpieczeniowe
96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Warszawska 11
3. PZU na Życie S.A.
Oddział Skierniewice, Punkt Obsługi Klienta
96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Kościuszki 1
4. PZU S.A.
Oddział Skierniewice, Punkt Obsługi Klienta
96-200 Rawa Mazowiecka, Pl. Wolności 2
5. „Samopomoc” S.A. Towarzystwo Ubezpieczeniowe
96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Kościuszki 12
6. „Warta” S.A. TUIR
96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Kościuszki 1
7. „Warta” S.A. TUIR
Agencja Rawa Mazowiecka
96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Kościuszki 11

Biura podatkowe i księgowo-rachunkowe oraz ubezpieczeniowe działające w Rawie Mazowieckiej wspomagają przede wszystkim prywatne zakłady handlowe i produkcyjne oraz osoby fizyczne w zakresie spraw finansowych i podatkowych.

1. Biuro Usług Finansowo-Ekonomicznych „Vali” – Kazimierz Woźniak 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Warszawska 11,
2. Agent Ubezpieczeniowy B. Zalewski Zofianów
3. „Baxim” Agencja Ubezpieczeniowa J. Francuz Biała Rawska Żymierskiego 28
4. Pośrednictwo Ubezpieczeniowe D. Rogalska Rawa Mazowiecka ul. Jerozolimska 24
5. Pośrednictwo Ubezpieczeniowe P. Grzyb Rawa Mazowiecka, Niepodległości 7/11

6. PZU S.A. Agent Ubezpieczeniowy B. Salwerowicz Rawa Mazowiecka, ul. Zwolińskiego 8a/13
7. „Warta” S.A. TUiR Agent Ubezpieczeniowy M. Strach Rawa Mazowiecka, ul. Kościuszki 1
8. Biuro Rachunkowe „Ewik” – mgr Ewa Łysoniewska 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Warszawska 6,
9. Kancelaria Usług Finansowo-Księgowych – mgr Leonard Matysiak 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Zwolińskiego 2A/33 Biuro ul. Kościuszki 1,
10. P.P.H.U. „ INCOM” Biuro Rachunkowe – Iwona i Dariusz Dębowscy 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Elizy Orzeszkowej 20,
11. Biuro Rachunkowe – Iwona Grzegory-Roróg 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Solidarności 2/30,
12. Biuro Rachunkowe „COMAND-CON” – Halina Puskarz 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. J.Sobieskiego 43,
13. Biuro Podatkowe 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Warszawska 6,
14. Biuro Usług Finansowo-Księgowych „BUCHALTER” 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Południowa 22.
15. Biuro Rachunkowe - W. Królikowska 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Jerozolimska 24
16. Biuro Rachunkowe „Podatnik” 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Południowa 20
17. „Wik-Inex” PW Chinowscy 96-200 Rawa Mazowiecka, ul. Armii Krajowej 3

2.5.3. Budżet powiatu i jego uwarunkowania prawne

Dochody powiatów stanowią: subwencje, dotacje celowe i dochody własne. W powiecie rawskim, w ogólnej sumie dochodów budżetowych, największy udział mają subwencje – 58,0%, a następnie dotacje 12,3%, dochody własne 29,7%.

Analizując strukturę subwencji stwierdzono, że dominowała subwencja oświatowa 83,6%, subwencja równoważąca 10,2%, subwencja wyrównawcza 6,2% subwencji ogółem.

W dotacjach dominowały dotacje z budżetu państwa 75,4%, natomiast dotacje z budżetów jednostek samorządu terytorialnego stanowiły 24,6% dotacji ogółem.

W dotacjach z budżetu państwa dominowały dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej (bieżące) 96,4%, na zadania własne powiatu 0,2%, na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej 1,3%, na zadania z zakresu administracji rządowej (inwestycyjne) 2,1%.

Wydatki bieżące stanowiły 84,6% wydatków ogółem, w tym:

- wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń 63,4% wydatków bieżących i 53,6% wydatków ogółem,
- dotacje stanowiły 3,2% wydatków bieżących i 2,7% wydatków ogółem,
- pozostałe wydatki bieżące 31,7% wydatków bieżących i 26,8% wydatków ogółem,
- obsługa długu stanowi 1,7% wydatków bieżących i 1,4% wydatków ogółem.

Wydatki majątkowe stanowiły 15,4% wydatków ogółem.

Największy odsetek wydatków inwestycyjnych odnotowano w działach:

- 600 - Transport i łączność – 54,7% (budowa nowych i modernizacja istniejących dróg);
- 801 - Oświata i wychowanie - 20,2% (rozbudowa szkół);

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

- 851 - Ochrona zdrowia – 16,9% (zakup sprzętu medycznego);
- 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa – 3,9% (zakup samochodu i sprzętu pożarniczego);
- 750 - Administracja publiczna - 3,4% (zakupy komputerów);
- 710 - Działalność usługowa – 0,6% (zakup samochodu);
- 852 - Pomoc społeczna – 0,3% (zakup komputera i kopiarki).

W finansach powiatu występuje niedoszacowanie, szczególnie na zadania z zakresu administracji rządowej (konieczność dofinansowania ze środków własnych powiatu). Ponadto realizacja wydatków inwestycyjnych wymaga pozyskania źródeł zewnętrznych zwrotnych (kredyty) i bezzwrotnych (środki z dotacji oraz z UE).

Dochody budżetowe powiatu rawskiego wg rodzajów w latach 2005-2006

Dochody		2005		2006	
		ogółem		ogółem	
		w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %
dochody ogółem		35.293	100,0	33.629	100,0
w tym:	dochody własne	5.634	16,0	6.470	19,2
	udział w dochodach budżetu państwa	3.382	9,6	3.693	11,0
	subwencje	20.483	58,0	19.652	58,5
	dotacje	5.794	16,4	3.814	11,3
	środki ze źródeł pozabudżetowych	0	0,0	0	0,0

Rok 2005

Dotacje:

Budżetu Państwa	3.250. tys. PLN
Budżet jednostek samorządu terytorialnego	1.063. tys. PLN
Budżet UE – Program SAPARD	1.161. tys. PLN
Budżet Państwa – MENiS	185. tys. PLN
Budżet Państwa – Kontrakt Wojewódzki	135. tys. PLN

Rok 2006

Dotacje:

Budżet Państwa	3.046. tys. PLN
Budżet jednostek samorządu terytorialnego	768. tys. PLN

Wydatki budżetowe powiatu rawskiego w latach 2005-2006

		2005		2006	
		ogółem		ogółem	
		w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %
wydatki ogółem		36.688	100	34.811	100
w tym:	bieżące	31.024	84,6	30.463	87,5
	majątkowe	5.664	15,4	4.348	12,5

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Wydatki majątkowe w wybranych działach klasyfikacji budżet. w latach 2005-2006.

Klasyfikacja budżetowa		2005		2006	
		w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %
wydatki majątkowe ogółem		5.840,0	100,0	4.348,0	100,0
w tym:	Dz. 600 Transport i łączność	2.982,0	51,1	2.671,0	61,5
	Dz. 700 Gospodarka mieszkaniowa	337,0	5,8	0,0	0,0
	Dz. 710 Działalność usługowa	27,0	0,4	5,0	0,1
	Dz. 750 Administracja publiczna	175,0	3,0	260,0	6,0
	Dz. 754 Bezpieczeństwo publiczne i ochrona p.poż., w tym dotacje 20	212,0	3,6	10,0	0,2
	Dz. 801 Oświata i wychowanie	1.140,0	19,5	570,0	12,9
	Dz. 851 Ochrona zdrowia, w tym dotacje 156	957,0	16,4	680,0	15,6
	Dz. 852 Pomoc społeczna	0,0	0,0	10,0	0,2
	Dz. 853 Opieka społeczna i edukacyjna	0,0	0,0	5,0	0,1
	Dz. 854 Edukacyjna opieka wychowawcza	0,0	0,0	147,0	3,4

Kolor czerwony oznacza dotację przekazaną na zadania inwestycyjne w SPZOZ i Komendzie Policji, zakwalifikowane w budżecie do wydatków bieżących (łącznie kwota 176 tys. PLN).

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Prognoza długu na 31 grudnia 2006 r. i lata następne

Lp.	Rodzaj długu	Wierzyciel	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
KREDYTY BANKOWE			11.507.321	12.689.903	9.002.837	5.668.656	2.999.150	900.985	-
1.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach 2003 r.	Bank PKO S.A. III O/Łódź	273.336	-	-	-	-	-	-
2.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach 2003 r.	PKO BP S.A. Rawa Mazowiecka	1.332.000	888.000	444.000	-	-	-	-
3.	Kredyt długoterminowy na realizację przedsięwzięcia objętego programem SAPARD w 2004 r. droga Kaleń - Komorów	BGŻ S.A. O/Piotrków Trybunalski	302.547	83.499	-	-	-	-	-
4.	Kredyt długoterminowy na realizację przedsięwzięcia objętego programem SAPARD w 2004 r. droga Biała R. – Szwejki M.	BGŻ S.A. O/Piotrków Trybunalski	332.816	102.720	-	-	-	-	-
5.	Kredyt długoterminowy roku 2004 (w tym droga Skarbkowa – Lipna – Kłopotczyn 350.000 zł przy udziale SAPARD)	BGŻ S.A. O/Piotrków Trybunalski	595.724	402.308	208.892	15.476	-	-	-
6.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach roku 2004	Bank Polskiej Spółdzielczości W-wa	978.400	733.800	489.200	244.600	-	-	-
7.	Kredyt bankowy inwestycyjny długoterminowy roku 2004	Bank Polskiej Spółdzielczości W-wa	426.598	233.931	41.265	15.265	-	-	-
8.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach roku 2004	Bank Polskiej Spółdzielczości O/Łódź	480.000	352.000	224.000	96.000	-	-	-
9.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach roku 2004	Bank Polskiej Spółdzielczości O/Łódź	800.000	600.000	400.000	200.000	-	-	-
10.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie spłaty otrzymanych krajowych kredytów i pożyczek	PKO BP S.A. Piotrków Trybunalski	1.000.000	800.000	600.000	400.000	200.000	-	-
11.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach roku 2005	PKO BP S.A. Piotrków Trybunalski	1.050.000	840.000	630.000	420.000	210.000	-	-
12.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach roku 2005	Bank Polskiej Spółdzielczości O/Łódź	1.050.000	840.000	630.000	420.000	210.000	-	-
13.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie spłaty otrzymanych krajowych kredytów i pożyczek	Bank Polskiej Spółdzielczości O/Łódź	1.000.000	800.000	600.000	400.000	200.000	-	-
15.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie spłaty otrzymanych krajowych kredytów i pożyczek	rozstrzygnięty przetarg	801.235	640.988	480.741	320.494	160.247	-	-
16.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach roku 2005	rozstrzygnięty przetarg	1.084.665	867.732	650.799	433.866	216.933	-	-
17.	Kredyt bankowy długoterminowy na sfinansowanie wydatków nie mających pokrycia w dochodach roku 2006		-	4.504.925	3.603.940	2.702.955	1.801.970	900.985	-
ZOBOWIĄZANIA WYMAGALNE			-	-	-	-	-	-	-
PORĘCZENIA I GWARANCJE			-	-	-	-	-	-	-
1.	Podjęta Uchwała Rady Powiatu o poręczeniu kredytu – umowa poręczenia została podpisana w listopadzie 2005		5.000.000	5.000.000	4.500.000	4.000.000	3.500.000	3.000.000	2.500.000
POŻYCZKI			-	-	-	-	-	-	-
OGÓŁEM			16.507.321	17.689.903	13.502.837	9.668.656	6.499.150	3.900.985	2.500.000

2.6. Zatrudnienie i bezrobocie

Skala bezrobocia i jego negatywne skutki dla społeczności lokalnej powodują konieczność podejmowania działań inspirowanych przez urząd pracy. Są to działania zaliczane do aktywnej polityki rynku pracy, dające realne szanse zatrudnienia i aktywizujące bezrobotnych. Liczba zarejestrowanych w PUP na dzień 31.03.2005r. wynosiła 3151 osób. Jest to zmniejszenie w porównaniu do marca 2004r. o 282 osoby, tj. o 8,2%. Efektywność naszych działań odzwierciedla także wskaźnik stopy bezrobocia w powiecie rawskim wg stanu na dzień 31.01.2005 r. - 14,4%, jeden z najniższych w województwie łódzkim, przy czym stopa bezrobocia w całym województwie łódzkim - 19,6%, natomiast w kraju - 19,1%.

Jedną z charakterystycznych cech bezrobocia jest wysoki udział osób zagrożonych bezrobociem długotrwałym. W miarę upływu czasu dezaktualizują się umiejętności i doświadczenie zawodowe osób pozostających bez pracy. Poza tym proporcjonalnie do czasu przebywania bez pracy bezrobotni mają trudności w dostosowaniu się do potrzeb rynku pracy, maleje motywacja do poszukiwania i utrzymania zatrudnienia.

Złożona sytuacja na rynku pracy wymaga zdecydowanych oraz przemyślanych działań w zakresie aktywnej polityki rynku pracy. Stosowanie różnych, dostępnych form pomocy zarówno bezrobotnym jak i pracodawcom jest odpowiedzialnością urzędu na zapotrzebowanie rynku pracy.

2.6.1. Stan i struktura zatrudnienia

Powiat rawski zamieszkuje prawie 50 tys. mieszkańców, z czego blisko 85% stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Liczba zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy na dzień 31.12.2005r. wynosiła 2848 osób, co stanowiło wskaźnik bezrobocia 13,2%.

Bezrobotni w wieku do 25 lat stanowili 27,9 % ogółu bezrobotnych, a osoby w wieku powyżej 50 roku życia 17,3%.

Bezrobotni najczęściej posiadają wykształcenie gimnazjalne i podstawowe – 35,7% oraz zasadnicze zawodowe – 31,3 %, wykształcenie średnie zawodowe posiada 23,3% bezrobotnych, średnie ogólnokształcące 5,1%, a wykształcenie wyższe 4,6%.

Spośród 30.448 osób w wieku produkcyjnym zamieszkałych na terenie powiatu rawskiego na dzień 31.12.2004r. osób pracujących zawodowo było 6.877, w tym liczba osób pracujących w sektorze publicznym wynosiła 2858 osób, a w sektorze prywatnym 4019 osób.

Struktura zatrudnienia w latach 2003-2004 na terenie powiatu rawskiego¹⁸

Wyszczególnienie	2003	2004	Wzrost/ spadek	
			liczba	%
Ogółem	5626	5683	+ 57	101,0
Roľnictwo, łowiectwo i leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo	115	97	- 18	84,4
Przemysł i budownictwo	2423	2488	+ 65	102,7
Usługi rynkowe	940	1004	+ 64	106,8
Usługi nierynkowe	2148	2094	- 54	97,5

¹⁸ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Łodzi Oddział w Brzezinach

W analizowanym okresie liczba zatrudnionych wg powyższej klasyfikacji wzrosła o 1,0%. Największy wzrost odnotowano w działach usługi rynkowe – 6,8% oraz przemysł i budownictwo 2,7%.

Struktura gospodarki powiatu analizowana poprzez pryzmat struktury zatrudnienia zmienia się w kierunku pożądanym (wzrost zatrudnienia w sektorze usług). Natomiast największy spadek zatrudnienia odnotowano w rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie, rybactwie i rybactwie.

Spośród wszystkich zatrudnionych najwięcej osób pracuje w przemyśle i budownictwie ok. 43,8% ogółu zatrudnionych.

2.6.2. Stan i struktura bezrobocia

Bezrobocie od 2003r. na terenie powiatu rawskiego wykazywało tendencję spadkową. W analizowanym okresie liczba bezrobotnych zmalała o 660 osób.

Liczba bezrobotnych i dynamika bezrobocia w powiecie rawskim w latach 2003-2005¹⁹

Miasto / gmina	2003		2004		2005		2003/2005	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Miasto Rawa Mazowiecka	1479	42,2	1323	42,0	1190	41,8	- 289	80,5
Gmina Rawa Mazowiecka	644	18,4	529	16,8	452	15,9	- 192	70,2
Miasto i Gmina Biała Rawska	767	21,8	696	22,1	642	22,5	- 125	83,7
Gmina Cielądz	265	7,5	263	8,3	264	9,3	- 1	99,6
Gmina Regnów	73	2,1	76	2,4	80	2,8	+ 7	109,6
Gmina Sadkowiec	280	8,0	264	8,4	220	7,7	- 60	78,6
Ogółem	3508	100,0	3151	100,0	2848	100,0	- 660	81,2

Największa liczba bezrobotnych zamieszkuje w mieście Rawa Mazowiecka. Jednakże tym bezrobotnym stosunkowo łatwiej znaleźć pracę z uwagi na większą liczbę zakładów pracy na tym terenie oraz lepsze połączenie komunikacyjne z większymi aglomeracjami miejskimi.

Szczególnie trudną sytuację zaobserwować można na terenie gmin wiejskich, gdzie funkcjonuje niewielka liczba zakładów pracy. Najmniej korzystnie przedstawia się ona na terenie miasta i gminy Biała Rawska.

Stopa bezrobocia w powiecie rawskim w latach 2003-2005²⁰

lata	2003	2004	2005
Stopa bezrobocia w %	13,4	14,4	13,2

Stopa bezrobocia mierzona stosunkiem liczby bezrobotnych do osób czynnych zawodowo zmalała w analizowanym okresie o 0,2 punkty procentowe w porównaniu do końca 2003r. oraz o 1,2 punkty procentowe w porównaniu do końca 2004r.

Struktura bezrobotnych według wykształcenia w latach 2003-2005²¹

¹⁹ Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-01 o rynku pracy.

²⁰ Informacja sygnałna, Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

lata	Wyższe		Policealne i średnie zawodowe		Średnie ogólnokształcące		Zasadnicze zawodowe		Gimnazjalne i poniżej	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
2003	90	2,6	630	18,0	162	4,6	1328	37,8	1298	37,0
2004	121	3,8	663	21,0	142	4,5	1076	34,2	1149	36,5
2005	131	4,6	663	23,3	144	5,1	892	31,3	1018	35,7

Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej – 35,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych i zasadniczym zawodowym – 31,3%. Na koniec 2005r. w stosunku do końca 2003r. nastąpił znaczny spadek liczby osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe o 6,5 punkty procentowe oraz wykształcenie gimnazjalne i poniżej o 1,3%, którym przy obecnych wymogach rynku pracy coraz trudniej znaleźć zatrudnienie.

Przyczyny wysokiego udziału osób o niskich kwalifikacjach w wielu przypadkach są następujące:

- zaniechania edukacyjne (brak wiedzy ogólnej i zawodowej pewnych grup społecznych i często niemożliwość podjęcia dalszej nauki),
- niskie aspiracje edukacyjne i zawodowe pewnych środowisk społecznych,
- kwalifikacje potencjalnych pracowników, nie odpowiadające aktualnym, coraz większym wymaganiom rynku pracy,
- łatwa wymienialność tej grupy pracowników – są zwalniani w pierwszej kolejności, a równocześnie brak zainteresowania pracodawców podnoszeniem kwalifikacji tych pracowników.

Niepokojącym zjawiskiem jest prawie 1,5-krotny wzrost liczby osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym. W grupie tej przeważają osoby w zawodach: ekonomiści, specjaliści ds. marketingu i handlu, pracownicy biurowi, nauczyciele - głównie języka polskiego i nauczania początkowego.

Struktura bezrobotnych z terenu powiatu rawskiego wg wieku²²

lata	18-24 lata		25-34 lata		35-44 lata		45-54 lata		55-59 lat		60-64 lata	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
2003	1039	29,6	827	23,6	737	21,0	785	22,4	115	3,3	5	0,1
2004	887	28,1	752	23,9	639	20,3	731	23,2	130	4,1	12	0,4
2005	794	27,9	716	25,1	495	17,4	684	24,0	141	5,0	18	0,6

Dominującą w tej kategorii grupą bezrobotnych stanowią ludzie młodzi w wieku 18-24 lata. Wśród nich najwięcej jest osób, które ukończyły szkoły, nie znalazły zatrudnienia i nie posiadają stażu pracy.

²¹Opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do sprawozdania MPiPS-01 – Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy.

²²Opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do sprawozdania MPiPS-01 – Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy.

Wysoki udział młodzieży wśród bezrobotnych jest spowodowany m.in. tym, że:

- ✓ absolwenci szkół znajdują się w sytuacji szczególnej, gdyż po raz pierwszy wkraczają na rynek pracy, na którym poszukiwani są przede wszystkim kandydaci posiadający doświadczenie zawodowe,
- ✓ część osób młodych posiada przygotowanie zawodowe nieadekwatne do aktualnych potrzeb rynku pracy,
- ✓ liczniejsze roczniki wyżu demograficznego wchodzi w wiek produkcyjny,
- ✓ absolwenci szkół mają zbyt wygórowane oczekiwania związane z pierwszą pracą.

Struktura bezrobotnych według stażu pracy w latach 2003-2005²³

Staż pracy \ Lata	2003		2004		2005	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
do 1 roku	570	16,2	521	16,5	449	15,8
1 - 5 lat	647	18,4	623	19,8	602	21,1
5 – 10 lat	380	10,8	349	11,1	320	11,2
10 – 20 lat	553	15,8	503	16,0	423	14,9
20 – 30 lat	414	11,8	353	11,2	337	11,8
30 lat i więcej	30	0,9	23	0,7	35	1,2
bez stażu	914	26,1	779	24,7	682	24,0

Chociaż w ostatnich latach liczba bezrobotnych nie posiadających stażu pracy zmalała o 25,4%, to jednak w dalszym ciągu jest to najliczniej reprezentowana grupa bezrobotnych. W dalszej kolejności znaczącą grupę stanowili bezrobotni ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat – 21,1% oraz do 1 roku – 15,8%.

Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy (lata 2003-2005)²⁴

lata	do 1 m-ca		1 – 3 m-cy		3 – 6 m-cy		6 – 12 m-cy		12 – 24 m-cy		> 24 m-cy	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
2003	289	8,2	473	13,5	375	10,7	410	11,7	570	16,2	1391	39,7
2004	378	12,0	443	14,1	364	11,6	326	10,3	426	13,5	1214	38,5
2005	276	9,7	450	15,8	374	13,1	376	13,2	409	14,4	963	33,8

W analizowanym okresie najliczniejszą grupę stanowiły osoby oczekujące na pracę powyżej 24 miesięcy. Pozytywnym zjawiskiem jest zmniejszenie się liczby bezrobotnych oczekujących na pracę od 12 do 24 miesięcy – 1,8% oraz powyżej 24 miesięcy – 5,9%. Pomimo tego, tak długi czas pozostawania bez pracy jest niepokojący ze społecznego punktu widzenia, m.in. z uwagi na:

²³ Opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do sprawozdania MPiPS-01 – Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy

²⁴ Opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do sprawozdania MPiPS-01 – Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy.

- narastające zniechęcenie do poszukiwania pracy,
- dezaktywizacja kwalifikacji zawodowych,
- poszerzająca się strefa ubóstwa,
- nasilające się zjawiska patologiczne.

Struktura bezrobotnych według płci w latach 2003-2005²⁵

Rok	Płeć	Kobiety		Mężczyźni	
		Liczba	%	Liczba	%
2003		1572	44,8	1936	55,2
2004		1431	45,4	1720	54,6
2005		1245	43,7	1603	56,3

Mimo tego, iż w analizowanym okresie udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych spada, to w dalszym ciągu stanowią one prawie 44% ogółu bezrobotnych. Analizując liczbę zarejestrowanych osób w poszczególnych powiatach województwa łódzkiego z podziałem wg płci można wysunąć wniosek, iż w większości tych powiatów zbliżony do powiatu rawskiego jest udział kobiet i mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych.

2.6.3. Formy ograniczenia bezrobocia

Urzędy pracy wyposażone zostały w usługi i instrumenty służące promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej:

Usługi rynku pracy:

- pośrednictwo pracy
- usługi EURES
- poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa
- pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy
- organizacja szkoleń.

Instrumenty rynku pracy wspierające podstawowe usługi rynku pracy:

- finansowanie kosztów przejazdu do pracodawcy zgłaszającego ofertę pracy lub do miejsca pracy, odbywania stażu, przygotowania zawodowego w miejscu pracy, szkolenia lub odbywania zajęć w zakresie poradnictwa zawodowego poza miejscem stałego zamieszkania w związku ze skierowaniem przez powiatowy urząd pracy;
- finansowanie kosztów zakwaterowania w miejscu pracy osobie, która podjęła zatrudnienie lub inną pracę zarobkową, staż, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy lub szkolenie poza miejscem stałego zamieszkania, w przypadku skierowania przez powiatowy urząd pracy;
- dofinansowanie wyposażenia miejsca pracy, podjęcia działalności gospodarczej, kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa;
- refundowanie kosztów poniesionych z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne w związku z zatrudnieniem skierowanego bezrobotnego;
- finansowanie dodatków aktywizacyjnych;
- refundowanie kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego;

²⁵ Opracowanie własne na podstawie „Sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy”.

- przyznanie bezrobotnemu jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej;
- prace interwencyjne;
- roboty publiczne;
- staż dla bezrobotnych;
- przygotowanie zawodowe w miejscu pracy;
- prace społecznie użyteczne.

Na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizację zawodową w 2005r. wykorzystywane są również środki Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego przeznaczone

Limit środków finansowych na 2005r. ustalał Minister Gospodarki i Pracy (na podstawie § 6 art. 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 2004 r. w sprawie algorytmu ustalania kwot środków Funduszu Pracy na finansowanie zadań w województwie) zgodnie z podziałem dokonany przez samorząd województwa według kryteriów określonych przez sejmik województwa.

Minister posiadał „rezerwę” środków Funduszu Pracy, którą rozdysponował wg zgłaszanych przez samorządy potrzeb.

Generalną zasadą przy zgłaszaniu wniosków o przyznanie dodatkowych środków z „rezerwy” Ministra było rozdysponowanie przyznanych algorytmem środków finansowych będących w dyspozycji samorządu. Wnioski samorządu powiatowego o dodatkowe środki finansowe należało przesłać do Marszałka Województwa, który wraz z opinią przesłał je do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Limity środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego

Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu	2003		2004		2005	
	kwota [zł]	%	kwota [zł]	%	kwota [zł]	%
Prace interwencyjne	766.968,5	40,7	248.784,0	14,7	233.414,0	11,8
Roboty publiczne	88.092,0	4,7	104.000,0	6,2	150.434,0	7,6
Szkolenia	168.459,0	8,9	244.983,0	14,5	234.475,0	11,8
Stáže i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	589.506,5	31,2	724.873,0	43,0	688.935,0	34,8
Pożyczki/jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	272.800,0	14,5	189.000,0	11,2	251.013,0	12,6
Pożyczki/Refundacja kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy	-	-	-	-	287.198,0	14,5
Zwrot kosztów dojazdu	-	-	15.778,0	0,9	25.650,0	1,3
Refundacja młodocianych	-	-	159.050,0	9,4	108.586,0	5,5
Refundacja KRUS	-	-	1.132,0	0,1	1.638,0	0,1
Ogółem	1.885.826,0	100,0	1.687.600,0	100,0	1.981.343,0	100,0

Limit środków finansowych przeznaczony w 2005r. na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wynosił 1.981.343,00 zł, w tym środki pozyskane w ramach:

- algorytmu - 1.135.600zł
- konkursów otwartych - 241.200zł
- projektów EFS Działanie 1.2 i 1.3 - 422.942zł

• PFRON	- 2.201zł
• Rezerwy MGİP	- 120.000zł
• Rezerwy MPiPS	- 59.400zł.

Oprócz środków finansowych przyznanych zgodnie z „Kryteriami ustalania środków Funduszu Pracy dla samorządów powiatowych województwa łódzkiego na finansowanie programów na rzecz aktywnego przeciwdziałania bezrobociu oraz innych fakultatywnych zadań w 2005r.” Powiatowy Urząd Pracy w Rawie Mazowieckiej pozyskał dodatkowe środki finansowe:

- ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na realizację dwóch projektów:
 - o **„Pierwszy krok”** - Środki finansowe pozyskane na realizację tego projektu w 2005 i 2006r. to kwota 339.111 zł., z tego środki przeznaczone na realizację w 2005r. 205.162 zł z EFS i 73.023,29 zł. z FP. Celem projektu było udzielenie bezrobotnej młodzieży w wieku do 25 roku życia oraz absolwentom wszystkich typów szkół (w tym absolwentom szkół wyższych do 27 roku życia) wsparcia promującego zatrudnienie oraz samozatrudnienie. W 2005r. zawarto 44 umowy z pracodawcami na zorganizowanie stażu dla 91 osób do 25 roku życia (1 osoba do 27 lat z wykształceniem wyższym) oraz udzielono 5 dotacji na rozpoczęcie działalności w wysokości 10 tys. zł każda.
 - o **„Aktywny powrót na rynek pracy”** - Środki finansowe pozyskane na realizację tego projektu w 2005 i 2006r. to kwota 354.594 zł, z tego środki przeznaczone na realizację w 2005r. 217.780 zł z EFS i 75.411,12 zł z FP. W ramach projektu osobom bezrobotnym powyżej 25 roku życia zostały zaoferowane aktywne formy przeciwdziałania zjawisku długotrwałego bezrobocia: zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych, pomoc w zdobyciu doświadczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej poprzez uczestnictwo w szkoleniu „Jak rozpocząć i prowadzić własną działalność gospodarczą” oraz uzyskaniu jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej. W 2005r. podpisano 14 umów z pracodawcami na organizację prac interwencyjnych, w wyniku czego 46 osób bezrobotnych będących w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy podjęło zatrudnienie. W 2005r. w ramach tego projektu 14 osób uzyskało środki na podjęcie działalności gospodarczej W 2006r. udzielone zostaną pozostałe 2 dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.
- ze środków Funduszu Pracy będących w dyspozycji Marszałka Województwa Łódzkiego na realizację konkursów otwartych:

I. Konkurs dotyczył „Regionalnego programu na rzecz wspierania zatrudnienia osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy poprzez zatrudnienie przy obsłudze wniosków rolników o dopłaty obszarowe w 2005r.”

W ramach tego przedsięwzięcia 8 osób bezrobotnych (3 osoby do 25 roku życia i 5 osób długotrwale bezrobotnych) uzyskało zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych na okres 3 miesięcy. Całkowity koszt subsydiowanego zatrudnienia wynosi 30.300 zł, w tym dofinansowanie z rezerwy samorządu województwa 15.700 zł. Wkład finansowy pracodawcy – 14.600 zł.

II Konkurs dotyczył „Regionalnego programu na rzecz wspierania zatrudnienia osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy poprzez zatrudnienie przy pracach na rzecz ochrony środowiska i poprawy jakości życia społeczności lokalnej”.

W ramach tego przedsięwzięcia 37 osób bezrobotnych zatrudniono w ramach robót publicznych na okres 6 miesięcy, w tym:

- o ze środków Funduszu Pracy – 37 osób na okres 3 miesięcy,

o ze środków z rezerwy województwa – 37 osób na okres 3 miesięcy.
Całkowity koszt subsydiowanego zatrudnienia wynosił 138.004 zł, w tym środki własne Funduszu Pracy 69.004 zł, a dofinansowanie z rezerwy samorządu województwa 69.000 zł.

III. Konkurs dotyczył „Regionalnego programu na rzecz wspierania zatrudnienia osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy”.

W 2005r. przeszkolono 90 osób bezrobotnych, 21 osób skierowano na przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz udzielono 1 osobie środków na podjęcie działalności gospodarczej.

Całkowity koszt przedsięwzięcia wynosi 156.500 zł w całości finansowany z rezerwy samorządu województwa.

- o ze środków PFRON – w ramach środków finansowych pozyskanych z PFRON w kwocie 2.201 zł 3 osoby bezrobotne niepełnosprawne zostały przeszkolone: 2 osoby skierowano na kurs „Podstawy księgowości z informatyką” oraz 1 osobę na kurs „Prawo jazdy kat. D”.

Limit środków finansowych z Funduszu Pracy, Unii Europejskiej i PFRON przeznaczony na aktywne formy walki z bezrobociem w 2005r. wynosił 1.981.343,00 zł, w ramach którego zaktywizowano 729 osób bezrobotnych w tym: 80 osób skierowano na prace interwencyjne, 43 osoby na roboty publiczne, 44 zatrudnione w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego, 24 osoby otrzymały dotacje na podjęcie działalności gospodarczej, 227 osób skierowano na staż dla bezrobotnych, 26 skierowano na przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, 85 osób otrzymało zwrot kosztów dojazdu do pracy oraz 200 osób przeszkolono w ramach szkoleń indywidualnych i grupowych.

Największe środki Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego angażowane są w przedsięwzięcia charakteryzujące się wysoką efektywnością – stopą ponownego zatrudnienia (liczba zatrudnionych w ramach danej formy do liczby zatrudnionych po zakończeniu okresu refundacji).

Efektywność aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w latach 2003-2005

Aktywne formy	Efektywność[%]		
	2003	2004	2005
Prace interwencyjne	89,6	82,0	89,0
Roboty publiczne	35,0	35,0	53,0
Stáže i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	63,0	63,0	48,0
Pożyczki/jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	100,0	100,0	100,0
Pożyczki/Refundacja kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy	100,0	100,0	100,0
Szkolenia	42,0	54,0	52,0

Jak wynika z powyższej tabeli największą efektywnością charakteryzują się:

- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej
- refundacja kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy
- prace interwencyjne
- roboty publiczne
- szkolenia
- staże i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy.

Programy zaplanowane do realizacji w 2006r.

Biorąc pod uwagę doświadczenia lat ubiegłych przy planowaniu środków finansowych na promocję zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia i aktywizację zawodową, zakładamy, że roczna kwota ok. 1.800.000 zł pozwoli na zaktywizowanie poprzez różne formy subsydiowane ok. 700 osób bezrobotnych z różnych grup ryzyka.

Programy realizowane będą ze środków finansowych przyznanych zgodnie z: „Kryteriami ustalania środków Funduszu Pracy dla samorządów powiatowych województwa łódzkiego na finansowanie programów na rzecz aktywnego przeciwdziałania bezrobociu oraz innych fakultatywnych zadań” przyznanych na 2006r. w wysokości 1.203.300 zł, a także zamierzamy pozyskiwać dodatkowe środki finansowe Funduszu Pracy będące w dyspozycji Marszałka Województwa Łódzkiego oraz Ministra Pracy i Polityki Społecznej. W ramach projektów SPO RZL Działanie 1.2a i 1.3a pozyskiwane będą także środki finansowe z Europejskiego Funduszu Społecznego. W chwili obecnej PUP przygotowuje dwa projekty o pozyskanie środków finansowych z Unii Europejskiej na ogólną kwotę 700.000 zł.

Szacuje się, że limit środków finansowych na 2006r. wyniesie ok. 1.800.000 zł, w tym z EFS 512.090 zł:

- środki finansowe przyznane algorytmem	- 1.206.300 zł
- środki z Unii Europejskiej SPO RZL 1.2a	- 254.000 zł
- środki z Unii Europejskiej SPO RZL 1.3a	- 258.090 zł
- środki finansowe z rezerwy Marszałka lub Ministra	- 100.000 zł
Razem	- 1.818.390 zł

Plan aktywizacji osób bezrobotnych na 2006 r.

<i>Forma aktywizująca</i>	<i>Ilość osób</i>	<i>Zakładana efektywność</i>
staże dla młodzieży	290	30%
przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	30	30%
prace interwencyjne	20	80%
refundacje kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy	15	100%
jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	30	100%
szkolenia	230	50%
roboty publiczne	30	20%
zwrot kosztów dojazdu	50	20%
ubezpieczanie KRUS	4	

Środki Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego w znacznej mierze przeznaczone będą na aktywizację osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy zgodnie z art. 49 Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99 poz. 1001 z 2004r. z późn. zm.), tj.:

- 1) bezrobotnych do 25 roku życia,
- 2) bezrobotnych długotrwale,
- 3) bezrobotnych powyżej 50 roku życia,
- 4) bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych,
- 5) bezrobotnych samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia,
- 6) bezrobotnych niepełnosprawnych.

2.6.4. Bezrobocie na tle innych powiatów

Stopa bezrobocia w kraju na koniec 2005r. wynosiła 17,6%. Zarówno liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Rawie Mazowieckiej, jak i stopa bezrobocia powiatu rawskiego jest jedna z najniższych w województwie łódzkim, w związku z czym w tym rankingu nasz powiat zajmuje jedno z czołowych miejsc w województwie.

Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia w województwie łódzkim²⁶

Województwo łódzkie	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia
Woj. Łódzkie – ogółem	198429	17,9
Łódź	54679	16,4
Łódź – Wschód	5230	20,1
Pabianice	9016	18,7
Zgierz	15488	25,4
Piotrków Trybunalski	10835	m. 14,8; p.16,6
Bełchatów	9223	15,9
Opoczno	8120	21,8
Pajęczno	3658	17,1
Radomsko	11289	21,9
Tomaszów Mazowiecki	11693	23,0
Sieradz	10157	18,3
Wieluń	4450	12,7
Zduńska Wola	5912	20,4
Poddębice	3244	16,4
Łask	3615	17,5
Wieruszów	2550	13,4
Skierniewice	3909	m. 12,0; p. 11,3
Łowicz	4621	13,2
Rawa Mazowiecka	2848	13,2
Kutno	10813	23,2
Łęczyca	4883	19,5
Brzeziny	2196	18,1

²⁶ Dane GUS na koniec 2005 r.

Bezrobocie w powiecie rawskim na tle powiatów ościennych²⁷

Powiat	Liczba bezrobotnych (stan na 31.12.2005r.)	Stopa bezrobocia (stan na 31.12.2005 r.)
Skierniewice	3909	11,3
Łódź – Wschód	5230	20,1
Rawa Mazowiecka	2848	13,2
Tomaszów Mazowiecki	11693	23,0
Grójec	3741	9,0
Żyrardów	4247	16,8

Spośród w/w powiatów ościennych na terenie powiatu rawskiego liczba bezrobotnych jest najmniejsza, natomiast stopa bezrobocia jest niewiele wyższa niż w powiecie grójeckim i skierniewickim.

2.7. Rolnictwo

Powiat rawski cechują niezbyt korzystne warunkami do produkcji rolnej. Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 64 617 ha, z czego użytki rolne zajmują powierzchnię 46 826 ha, co stanowi 72,47%, w tym grunty orne zajmują 36 646 ha (90,9%), łąki – 2 022 ha (4,3 %), pastwiska 2 226 ha (4,8%).

Powierzchnia użytków rolnych w powiecie rawskim wg stanu na 31.12.2005 r.²⁸

GMINA	Ogólna powierzchnia gminy [w ha]	Powierzchnia użytków rolnych [w ha]				% udziału pow. UR w stosunku do pow. gminy
		Grunty orne	Łąki	Pastwiska	Ogółem powierzchnia UR	
M. Rawa Mazowiecka	1 386	676	60	53	789	56,93
Gm. Rawa Mazowiecka	16 365	10 893	666	705	12 264	74,94
M. i Gm. Biała Rawska	20 821	13 775	240	550	14 565	69,95
Gm. Cielądz	9 301	5 991	573	394	6 958	74,81
Gm. Regnów	4 632	3 466	167	136	3 769	81,37
Gm. Sadkowie	12 112	7 777	316	388	8 481	70,02
POWIAT RAWSKI	64 617	42 578	2 022	2 226	46 826	72,47

²⁷ Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych z powiatowych urzędów pracy

²⁸ Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji gruntów

Najwięcej użytków rolnych w stosunku do powierzchni ogólnej znajduje się w gminach: Regnów – 81,37%, gm. Rawa Mazowiecka – 74,94 %, Cielądz – 74,81 %, Sadkowice – 70,02%, miasto i gmina Biała Rawska – 69,95 % oraz m. Rawa Mazowiecka – 56,93 %. Wskaźniki te klasyfikują powiat rawski na poziomie wyższym niż średnia województwa łódzkiego (średnia powiatu 72,47%, woj. łódzkiego 62,9%).

Charakterystyczny jest wysoki odsetek sadów w ogólnej powierzchni użytków rolnych – 25% w 2004 r. Powiat rawski zajmował pod tym względem 4. pozycję w kraju, po powiatach: grójeckim – 39,8%, sandomierskim – 29,5% oraz opolskim w woj. lubelskim – 25,7%.

Udział gleb klasy II – IV w gminach przedstawia się następująco:

Sadkowice	- 84,76 %
m. i gm. Biała Rawska	- 72,24 %
Regnów	- 57,10 %
m. Rawa Mazowiecka	- 36,87 %
Cielądz	- 32,40 %
gm. Rawa Mazowiecka	- 27,38 %

Pozostałe to gleby klas V – VI.

2.7.1. Gleby

Na terenie powiatu rawskiego gleby klasy I nie występują. Gleby bonitacji klasy II-IV stanowią 55,89 % użytków rolnych. Udział gleb klasy II-IV w gminach przedstawia się następująco:

Struktura użytków rolnych według klas bonitacyjnych w powiecie rawskim wg stanu na 31.12.2005 r.²⁹

GMINA	Pow. użytków rolnych [ha]	Użytki rolne [ha]														% udział klas II – IVb do ogólnej pow. UR	
		Grunty orne [ha]							Łąki [ha]				Pastwiska [ha]				
		II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	III	IV	V	VI	III	IV	V		VI
M. Rawa Maz.	789	-	5	15	47	148	342	119	8	35	15	2	1	35	15	2	37,26
Gm. Rawa Maz.	12264	-	9	384	1002	1521	5257	2720	8	139	371	148	10	279	334	82	27,33
M i Gm. Biała Rawska	14565	-	328	3520	3529	2430	2901	1067	22	83	115	20	42	223	247	38	69,87
Gm. Cielądz	6958	-	30	128	591	1185	2527	1530	21	221	268	63	4	112	259	19	32,94
Gm. Regnów	3769	-	19	434	751	727	1155	380	4	83	66	14	22	68	40	6	55,93
Gm. Sadkowice	8481	16	247	2127	2222	1498	1324	343	46	122	140	8	50	159	154	25	76,48
Powiat rawski	46826	16	638	6608	8142	7509	13506	6159	109	683	975	255	129	876	1049	172	52,77

²⁹ Źródło : Opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji gruntów

2.7.2. Struktura gospodarstw rolnych

Według danych uzyskanych z Urzędów Gmin w powiecie rawskim na dzień 1 czerwca 2003 było 10772 gospodarstw rolnych, z tego gospodarstwa w przedziale od 1 do 5 ha stanowiły 49,2 %, od 5 do 10 ha - 43,77%; a powyżej 10 ha – 7,03 %.

W poszczególnych gminach przeważają gospodarstwa o powierzchni w przedziale 1 – 5 ha. Najwięcej gospodarstw w tym przedziale jest na terenie miasta Rawa Mazowiecka (71,14%), oraz w gminie Rawa Mazowiecka (68,9%).

Najwięcej gospodarstw powyżej 10 ha jest na terenie gminy Regnów (35,8%), Biała Rawska (26,9%).

W latach 1996 – 2003 ogólna liczba gospodarstw rolnych wzrosła o 44,8 %. W ostatnich latach obserwuje się zwiększenie ilości gospodarstw w przedziale 1-5 ha (w roku 1996 było 45,7%), i w przedziale 5-10 ha (w roku 1996 było 37%), a zmniejszenie ilości gospodarstw w przedziale powyżej 10 ha (w roku 1996 było 17,3%). Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na terenie powiatu rawskiego wynosi 5,15 ha. Wskaźnik powyżej tej średniej mają gminy Regnów, Cielądz, Sadkowie, Biała Rawska 9,95 – 5,30 ha, gmina Rawa Mazowiecka – 3,91 ha, m. Rawa Mazowiecka – 2,3 ha.

W powiecie rawskim o stanie gospodarki rolnej decyduje sektor gospodarstw prywatnych. W rękach prywatnych znajduje się ponad 90 % gruntów (prawie całość to użytki rolne). Niewielki udział w sektorze własności mają właściciele nieruchomości o powierzchni mniejszej od 1 ha.

Na terenie powiatu rawskiego znajduje się 8 dużych indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej kilkudziesięciu hektarów (od 30 do 100 ha) i 2 gospodarstwa o powierzchni powyżej 100 ha, które nie są własnością osób fizycznych (ZDIZ Sp. z o. o. Rossocha – 372 ha, R.S.P. Mała Wieś 123,9 ha).

2.7.3. Produkcja rolna

Powiat rawski to region typowo rolniczy. Ponad 70% jego powierzchni stanowią użytki rolne. Struktura upraw nie uległa w ostatnich latach zmianom, preferuje się uprawę zbóż oraz hodowlę trzody chlewnej i bydła.

W powiecie rawskim, szczególnie w gminach Biała Rawska i Sadkowie, istnieją wieloletnie tradycje sadownicze, głównie produkcja jabłek.

2.7.3.1. Produkcja roślinna

Według spisu rolnego z 2002 r uprawa zbóż na terenie powiatu prowadzona była na 19435 ha co stanowi 35% powierzchni użytków rolnych, (15 miejsce w woj. łódzkim), ziemniaki uprawiano na powierzchni 3963 ha, co stanowi 7,5 % użytków rolnych (9 miejsce w woj. łódzkim).

Około 50 % powierzchni użytków rolnych zajmuje uprawa zbóż w gminach Rawa Mazowiecka, Cielądz, Regnów. Natomiast w gminach Biała Rawska i Sadkowie uprawa zbóż stanowi około 23 % powierzchni użytków rolnych.

Największą powierzchnię uprawy ziemniaków w stosunku do powierzchni użytków rolnych obserwuje się w gminie Regnów - 14,85 %, najmniejszą w gminie Biała Rawska - 5,85 %.

Porównując wyniki z rokiem 1996 stwierdza się spadek w uprawie zbóż o 20 %, a w uprawie ziemniaków o 49 %.

Uprawa warzyw zajmowała w 2002 r. 583 ha, co stanowi 1,10 % powierzchni użytków rolnych.

Powierzchnia sadów w powiecie zajmowała 11258 ha, co stanowi 20 % użytków rolnych (w województwie łódzkim sady stanowią 1,6%). Największa powierzchnia sadów w stosunku do powierzchni użytków rolnych znajduje się w gminie Biała Rawska, co stanowi 35 % powierzchni użytków rolnych i gminie Sadkowiec 41 % użytków rolnych. Najmniejsza powierzchnia sadów w stosunku do powierzchni użytków rolnych znajduje się w gminie Cielądz, co stanowi 1,63 % i Rawa Mazowiecka – 2,64 %.

Porównując wyniki z rokiem 1996 – nastąpił wzrost w uprawie sadów o 47%. (dla całego powiatu).

2.7.3.2. Produkcja zwierzęca

Według spisu rolnego z roku 2002 stan pogłowia bydła wynosił 9266 szt. Najwięcej bydła w przeliczeniu na 100 ha UR było w gminach: Regnów - 25,25 szt. Cielądz – 22 szt. Rawa Mazowiecka - 20,77 szt. przy średniej powiatu 20,4 szt. (średnia województwa łódzkiego 39,6 szt.)

Stan krów wynosił 5570 szt. W przeliczeniu na 100 ha UR krów w gminach było: Regnów 15,55 szt. Cielądz – 12,53 szt. Rawa Mazowiecka – 11,92 szt. przy średniej powiatu 12,3 szt. (średnia województwa łódzkiego 22,2 szt.).

Porównując wyniki z rokiem 1996 nastąpił spadek w pogłowie bydła ogółem w przeliczeniu na 100 ha UR o 8 szt. (tj. spadek o 28%) a w krowach o 10 szt. (tj. spadek o 43%). Najmniejszy spadek w pogłowie bydła wystąpił w gminie Regnów – 6 szt. w przeliczeniu na 100 ha UR. (w bydło ogółem i w krowach tj. spadek o 19%).

Stan trzody chlewnej wg spisu rolnego z 2002 r wynosił 41697 szt. Najwięcej trzody chlewnej w przeliczeniu na 100 ha UR było w gminach: Regnów 131,5 szt. Rawa Mazowiecka 122,6 szt. Cielądz 103,9 szt. przy średniej powiatu - 91,8 szt. (średnia województwa łódzkiego – 121,1 szt.).

Stan loch wynosił 4657 szt. W przeliczeniu na 100 ha UR loch w gminach było: Regnów 14,5 szt. Rawa Mazowiecka 13 szt. Cielądz 10,8 szt. przy średniej powiatu 10,2 szt. (średnia województwa łódzkiego 12,3).

Porównując wyniki z rokiem 1996 nastąpił spadek w pogłowie trzody chlewnej ogółem w przeliczeniu na 100 ha UR o 7 szt. (tj. spadek o 7%), a w lochach o 2 szt. (tj. spadek o 15%) W gminie Rawa Mazowiecka nastąpił wzrost w pogłowie trzody chlewnej ogółem o 16 szt. na 100 ha UR (tj. wzrost o 15%), natomiast w gminach Regnów i Cielądz nastąpił wzrost w pogłowie loch (gmina Regnów o 0,5 szt. – wzrost o 4%, Cielądz o 2 szt. – wzrost o 26%).

Z powyższego wynika, że produkcja zwierzęca jest znacząca dla działalności produkcji rolnej w gminie Rawa Mazowiecka, Regnów, Cielądz, natomiast w gminach Biała Rawska i Sadkowiec dominuje produkcja sadownicza.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Stan pogłowia zwierząt w powiecie rawskim w 2002 r.³⁰

Gmina	pogłowie bydła [w szt.]		trzoda chlewna [w szt.]		owce
	ogółem	krowy	ogółem	maciory	
m. Rawa Mazowiecka	205	69	1121	86	45
Rawa Mazowiecka	2595	1489	15315	1623	418
m. i g. Biała Rawska	2131	1331	6204	763	147
Cielądz	1631	930	7708	804	86
Regnów	1029	544	5359	593	-
Sadkowice	1470	961	5176	697	30
POWIAT RAWSKI	9061	5324	40883	4566	726

Stan pogłowia zwierząt w powiecie rawskim w 2002 r. w przeliczeniu na 100 ha UR³¹

Gmina	pogłowie bydła		trzoda chlewna		owce
	ogółem	w tym krowy	ogółem	w tym maciory	
M. Rawa Mazowiecka	14,8	5,0	84,9	6,2	3,2
Gm. Rawa Mazowiecka	15,9	9,1	93,6	9,9	2,6
M. i Gm. Biała Rawska	10,2	6,4	29,8	3,7	0,7
Gm. Cielądz	17,4	10,0	82,9	8,6	0,9
Gm. Regnów	22,2	11,7	115,9	12,8	-
Gm. Sadkowice	12,1	7,9	42,7	5,8	0,2
POWIAT RAWSKI	15,4	7,3	75,0	7,8	1,3

2.7.3.3. Skup i przetwórstwo

Na terenie powiatu działa 10 zakładów branży mięsnej, 1 zakład przetwórstwa mlecznego – Spółdzielnia Mleczarska w Rawie Mazowieckiej, które w różnym stopniu spełniają wymogi weterynaryjne (szerzej o tym Powiatowy Lekarz Weterynarii) oraz 12 ferm drobiarskich.

Skup zwierząt na terenie powiatu odbywa się w 4 punktach skupu zwierząt oraz na 2 targowiskach, jednak punkty te nie spełniają wymagań weterynaryjnych.

Skup i przetwórstwo produktów rolniczych w powiecie rawskim w roku 2005³²

Gmina	punkty skupu		ubojnie	zakłady masarskie	fermy drobiarskie	gospodarstwa rybne i stawy rybne
	mleka	zwierząt				
m. Rawa Mazowiecka	1	4	4	4	-	-
gm. Rawa Mazowiecka	1	1	1	1	8	3
m. i g. Biała Rawska	4	2	4	1	1	2
Cielądz	-	1	-	1	3	7
Regnów	2	1	-	-	-	-
Sadkowice	1	1	-	-	-	-
POWIAT RAWSKI	9	10	9	7	12	12

Skup i przetwórstwo produktów rolniczych w powiecie rawskim w roku 2005³³

³⁰ Źródło : Spis rolny 2002 r.

³¹ Źródło: Spis rolny 2002 r.

³² Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędów Gmin.

Gmina	punkty skupu		Przetwórnice		przechowalnie i chłodnie owoców i warzyw	gorzelnie	młyny	piekarnie
	owoców	warzyw	owoców	warzyw				
m. Rawa Mazowiecka	3	-	-	3	-	-	-	2
gm. Rawa Mazowiecka	2	-	-	1	7	2	2	2
m. i g. Biała Rawska	22	22	1	1	412	1	1	2
Cielądz	2	1	1	1	1	-	2	1
Regnów	6	-	2	-	5	1	1	1
Sadkowice	12	12	3	3	161	-	1	1
POWIAT RAWSKI	47	35	7	9	586	4	7	9

2.7.4. Problemy w rozwoju rolnictwa

Głównym problemem rozwoju rolnictwa w powiecie rawskim są słabe klasy gruntów rolnych, przeważają bowiem klasy gruntów V-VI nadające się w znacznej części pod zalesienia, które z konieczności muszą jednak być wykorzystywane w rolnictwie. Gleby te są mało urodzajne, podatne na wpływ warunków przyrodniczych – niedobór opadów.

Niedostateczna liczba przetwórnicy wpływa na zmniejszenie możliwości sprzedaży produktów rolnych, co powoduje konieczność ich zbytu po niskich cenach, nieproporcjonalnych do poniesionych nakładów. Rozwój przetwórstwa, w szczególności ziemniaka, umożliwiłby zwiększenie areалу tej uprawy, która mogłaby być jedną z bardziej dochodowych w powiecie rawskim.

Brak rozwiniętego przetwórstwa owoców (truskawka, aronia, porzeczka) ogranicza powierzchnię uprawy roślin bardziej pracochłonnych, pozwalających na wykorzystanie zasobów siły roboczej i przynoszących odpowiednie efekty ekonomiczne.

Wieś nie przygotowana jest do odpowiedniej prezentacji wyprodukowanych płodów rolnych. Reklama jest kosztowna, a dla niewielkich partii towaru nieopłacalna. Niskie ceny na płody rolne, a wysokie na środki produkcji ograniczają możliwości doinwestowania rolnictwa. Brak jest wyposażenia w odpowiednie opakowania, sortownie, chłodnie.

Rozdrobnione rolnictwo uniemożliwia przygotowanie dużych, jednolitych partii towaru. Sprzedaż niewielkich ilości jest czasochłonna i mało ekonomiczna. Tradycjonalizm polskich rolników i nieufność do prowadzenia wspólnych interesów ogranicza tworzenie się nowoczesnych form organizacji producentów rolnych. W powiecie istnieją 2 sadownice.

Niewielki zakres rozwoju form działalności pozarolniczej spowodowany jest brakiem tradycji i doświadczeń w tym zakresie. Uruchomienie i prowadzenie jakiejkolwiek działalności, nawet w niewielkiej skali, wymaga dużych nakładów finansowych i dużej wiedzy również o tematyce sanitarnej i skarbowej.

W latach 2000-2005 obserwuje się na wsi wzrost świadomości ekonomicznej rolników i w związku z tym decyzje podejmowane są w oparciu o rachunek ekonomiczny efektywności produkcji. Rolnicy szybko reagują na pojawiające się preferencje rynkowe w kraju, wynikiem czego jest szybki rozwój sadownictwa.

Sadownicy korzystając z kredytów preferencyjnych z dofinansowaniem Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa budują przechowalnie i chłodnie owoców, modernizu-

³³ Źródło : Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędów Gmin

ją istniejące budynki na cele przechowalnicze, dokonują zakupu agregatów chłodniczych. Zwiększają areał nasadzeń, wprowadzając nowe intensywne odmiany, stosują nawodnienia sadów i rusztowania celem uzyskania lepszych efektów, stają się bardziej konkurencyjni. Ich owoce są dobrze wybarwione, jednakowej wielkości, dobrze i długo się przechowują.

W latach 1996 – 2003 ogólna liczba gospodarstw rolnych wzrosła o 44,8 %, przy jednoczesnym spadku liczby osób zatrudnionych w rolnictwie. W ostatnich latach obserwuje się zwiększenie ilości gospodarstw w przedziale 1-5 ha), a zmniejszenie ilości gospodarstw w przedziale powyżej 10 ha.

Infrastruktura obszarów wiejskich nie jest zadowalająca. Większość gospodarstw rolnych korzysta z sieci wodociągowej, ale problemem jest kanalizacja sanitarna i brak dostatecznej ilości oczyszczalni ścieków. Gazyfikacja na wsi nie jest rozwinięta.

Od 1 maja 2004 r. tj. od momentu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej rolnicy polscy mogą korzystać ze wsparcia finansowego do produkcji rolnej, inwestycji w rolnictwie, w przetwórstwie rolno spożywczym oraz rozwoju obszarów wiejskich. Środki wypłacane są przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, która jest agencją płatniczą. W roku 2005 Agencja wypłaciła w ramach Jednolitej Płatności Obszarowej kwotę 2.848.536,7 zł r. rolnikom z terenu powiatu rawskiego, rolnicy złożyli 160 wniosków o rentę strukturalną na kwotę 795 tys. zł., zostało złożonych 730 wniosków na wspieranie gospodarstw niskotowarowych, na działanie – rolnictwo ekologiczne- złożono 5 wniosków, na działanie – w dziedzinie ochrony środowiska- złożono 23 wnioski, na wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania dokonano wypłat w powiecie rawskim w kwocie 4.268.166,24 zł.

2.8. Gospodarka komunalna i mieszkaniowa

2.8.1. Gospodarka komunalna

Położenie powiatu rawskiego między dwiema największymi aglomeracjami kraju – Warszawą i Łodzią, przy drodze krajowej nr 8 Warszawa – Wrocław, powoduje, iż posiada on dogodne warunki do lokalizowania potencjalnych inwestycji z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy Rawa Mazowiecka, miasta Rawa Mazowiecka, miasta i gminy Biała Rawska. Gminy te w swoich planach zagospodarowania przestrzennego, jak i przy gromadzeniu gruntów komunalnych, przejawiają zainteresowanie pozyskaniem i inwestowaniem na terenach położonych wzdłuż drogi nr 8.

Gminy, jako podmioty powołane do pełnienia zadań publicznych, winny podejmować decyzje o gromadzeniu i wykorzystaniu mienia komunalnego zgodnie z przyjętymi kierunkami rozwoju, wynikającymi z posiadanych możliwości, oraz zgodnie z zapisami wynikającymi z planów zagospodarowania przestrzennego. Racjonalne gospodarowanie mieniem komunalnym ma dla gmin zasadnicze znaczenie przy zachowaniu ciągłości procesu ich rozwoju gospodarczego. Dlatego też nie może być ono przypadkowe, lecz musi być działaniem o charakterze strategicznym i kompleksowym oraz uwzględniać posiadany przez nie potencjał, taki jak: wysypiska odpadów, oczyszczalnie ścieków, stacje uzdatniania wody, sieć wodociagową i kanalizacyjną.

Władze powiatowe mimo, iż nie mają bezpośredniego wpływu na decyzje dotyczące mienia komunalnego w gminach, powinny prowadzić działania koordynacyjne w zakresie ponadgminnych programów wykorzystania mienia komunalnego i podnoszenia poziomu wiedzy w temacie zarządzania mieniem komunalnym. Dla potrzeb zachowania

dalszego rozwoju gospodarczego powiatu rawskiego niezbędne jest skomponowanie, na bazie istniejącego gminnego mienia komunalnego, ofert inwestycyjnych.

Z otrzymanych materiałów wynika, iż miasto Rawa Mazowiecka, gmina Rawa Mazowiecka oraz miasto i gmina Biała Rawska posiadają grunty uzbrojone, mogące stanowić potencjalne oferty sprzedaży. Gminy: Regnów, Sadkowie i Cieladz, będące gminami typowo rolniczymi, ulokowanymi w pewnej odległości od głównych węzłów komunikacyjnych, nie posiadają gruntów komunalnych dających możliwość stworzenia oferty sprzedaży. Tendencja pozyskiwania gruntów komunalnych w gminach Rawa Mazowiecka oraz Sadkowie utrzymuje się na poziomie stałym, a ilość transakcji sprzedaży tego mienia ma tendencję spadkową.

Dla podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy, władze gminy Biała Rawska podjęły decyzję o budowie na rzece Białce zbiornika wodnego o powierzchni 50 ha.

Również w gminie Regnów planuje się dokonanie zakupu terenu o powierzchni 10 ha z przeznaczeniem pod zbiornik małej retencji.

Z uwagi na fakt, iż wskazane przez poszczególne gminy obiekty komunalne w większości obejmują zamieszkane lokale mieszkalne, możliwości ich wykorzystania w realizacji celów strategicznych dla gminy są ograniczone.

2.8.2. Gospodarka mieszkaniowa

Gospodarka mieszkaniowa i rynek mieszkaniowy to ważne elementy całości procesów społeczno - gospodarczych. To właśnie te procesy mają wpływ na poziom warunków bytowych, koniunkturę gospodarczą, migracje ludności. W dzisiejszych warunkach mieszkanie lub dom nadal są najbardziej kosztowną inwestycją.

Zasoby mieszkaniowe cechują się trwałością (trwalsze od życia użytkowników) i immobilnością (nie można ich przenieść w inne miejsce przestrzeni). Pamiętać także należy o ścisłej współzależności między miejscem zamieszkania, a miejscem pracy. Dla oceny stanu zasobów mieszkaniowych, poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych ludności oraz wypracowania zasad polityki w zakresie mieszkalnictwa na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym potrzebne są dane ilościowe (ilość mieszkań, wielkość powierzchni, ilość mieszkańców itp.), a także dane dotyczące stanu technicznego i własnościowego zasobów mieszkaniowych. Niestety nie wszystkie te dane i informacje można było pozyskać dla potrzeb niniejszego opracowania.

Rozwój budownictwa mieszkaniowego w ostatnich latach następował dosyć systematycznie. Widoczny wzrost budowanych mieszkań był głównie wynikiem inwestycji w budownictwie indywidualnym.

Stan zasobów mieszkaniowych wg danych na dzień 31.12.2004 r. obrazuje poniższe zestawienie.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Zasoby mieszkaniowe w 2004 r. (stan na dzień 31 XII)³⁴

wyszczególnienie	mieszkania	izby	powierzchnia użytkowa mieszkań [w tys. m ²]	przeciętna			
				liczba izb w mieszkaniu	liczba osób na 1 mieszkanie	powierzchnia użytkowa [w m ²]	
						1 mieszkania	na 1 osobę
woj. łódzkie	944896	3284246	61237	3,48	2,74	64,8	23,7
pow. tomaszowski	42992	152580	2838	3,55	2,82	66,0	23,4
pow. skierniewicki	11273	44268	936	3,93	3,37	83,0	24,6
pow. rawski	15549	56421	1113	3,63	3,19	71,6	22,4
w tym:							
m. Rawa Mazowiecka	5977	21985	376	3,68	2,97	62,9	21,2
Biała Rawska	3604	13001	265	3,61	3,22	73,4	22,8
w tym miasto	1122	4000	72	3,57	2,88	64,2	22,3
Cielądz	1227	4293	93	3,50	3,35	75,6	22,5
Rawa Mazowiecka	2483	9005	189	3,63	3,44	76,3	22,2
Regnów	571	2037	47	3,57	3,28	82,8	25,3
Sadkowice	1687	6100	143	3,62	3,42	84,7	24,7

Analizując zestawienie zasobów mieszkaniowych w 2004 r. stwierdzić należy, że w całym województwie łódzkim było 944 896 mieszkań, w tym w powiecie rawskim 15 549, co stanowi to 1,65%. Największą ilością zasobów mieszkaniowych dysponowało miasto Rawa Mazowiecka – 5977, najmniejszą gmina Regnów – 571. Podobne relacje odnoszą się do powierzchni użytkowej mieszkań.

W województwie łódzkim powierzchnia ta wynosiła 61 237 tys. m², w powiecie rawskim - 1113 tys. m², w tym największa powierzchnia przypadła na miasto Rawa Mazowiecka – 376 tys. m², najmniejsza na gminę Regnów – 47 tys. m². Wskaźnik procentowy udziału powierzchni użytkowej mieszkań powiatu rawskiego w stosunku do całego województwa wynosi 1,82%.

Biorąc pod uwagę powierzchnię użytkową w przeliczeniu na 1 mieszkanie – w powiecie rawskim nie odbiega ona zbyt wiele od średniej w województwie łódzkim. Dla porównania: w powiecie rawskim - 71,6 m², w województwie łódzkim - 64,8 m². Zatem jedno mieszkanie w powiecie rawskim jest większe średnio o 6,8 m². Największą po-

³⁴ Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo Łódzkie Podregiony Powiaty Gminy, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź grudzień 2005

wierzchnią użytkową charakteryzują się mieszkania w gminach Sadkowie – 84,7 m² i Regnów – 82,8 m². Przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkania w przeliczeniu na 1 osobę w powiecie rawskim w gminach Regnów i Sadkowie również są największe (Regnów – 25,3 m², Sadkowie – 24,7 m²).

Zasoby mieszkaniowe pozostają w dyspozycji różnych właścicieli. Poniżej przedstawiono zestawienie mieszkań wg wybranych stosunków własnościowych

Mieszkania wg wybranych stosunków własnościowych w 2004 r.³⁵

Wyszczególnienie	mieszkania [w liczbach bezwzględnych]				powierzchnia użytkowa mieszkań [w tys. m ²]			
	spółdzielni mieszka- niowych	gminne [komunalne]	zakładów pracy	osób fizycznych	spółdzielni mieszka- niowych	gminne [komunalne]	zakładów pracy	osób fizycznych
woj. łódzkie	281692	124896	22722	504854	13760	5364	1095	40470
pow. tomaszow- ski	10812	3696	1269	26250	530	156	67	2042
pow. skierniewicki	-	180	211	10854	-	8	11	914
pow. rawski	3077	716	153	11335	153	27	7	914

Największy udział w istniejących zasobach mieszkaniowych zarówno całego województwa, jak i powiatu rawskiego, stanowią zasoby mieszkaniowe osób fizycznych. Na terenie województwa wynoszą one 504 854, na terenie powiatu – 11 335 (co stanowi 2,24%). Drugi, co do wielkości udział w zasobach mieszkaniowych stanowią zasoby spółdzielni mieszkaniowych. Zasoby spółdzielcze w powiecie rawskim wynoszą 3077 mieszkań, co stanowi 1,09% ogólnej liczby mieszkań spółdzielczych w województwie łódzkim.

Na terenie powiatu rawskiego działają 3 spółdzielnie mieszkaniowe: Rawsko-Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa w Rawie Mazowieckiej, Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa w Rawie Mazowieckiej i Spółdzielnia Mieszkaniowa w Białej Rawskiej. Instytucjami administrującymi zasoby mieszkaniowe na terenie powiatu są również Rawskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Rawie Mazowieckiej oraz Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Białej Rawskiej. Najmniejszy udział w zasobach stanowią mieszkania zakładów pracy – 153. Podobne relacje występują w powierzchniach użytkowych rozpatrywanych zasobów. Największą powierzchnię użytkową stanowią mieszkania osób fizycznych. W całym województwie łódzkim zajmują one 40470 tys. m², w tym w powiecie rawskim 914 tys. m², co stanowi 2,26% udziału w powierzchni użytkowej zasobów mieszkaniowych w województwie łódzkim.

Ilość mieszkań oddanych do użytku w 2004 r., liczbę izb i wielkość powierzchni użytkowej ilustruje poniższa tabela.

³⁵ Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo Łódzkie Podregiony Powiaty Gminy, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź grudzień 2005

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Mieszkania oddane do użytkowania w 2004 r.³⁶

wyszczególnienie	ogółem				w tym w budynkach indywidualnych			
	mieszkania	izby	Powierzchnia użytkowa [w m ²]		mieszkania	izby	Powierzchnia użytkowa [w m ²]	
			mieszkań	przeciętna 1 mieszkania			mieszkań	przeciętna 1 mieszkania
woj. łódzkie	5486	27014	677489	123,5	3957	21935	582187	147,1
pow. tomaszowski	244	1258	29731	121,8	211	1154	28059	133,0
pow. skierniewicki	71	397	10309	145,2	71	397	10309	145,2
pow. rawski	139	454	10479	75,4	50	274	6653	133,1

Na 5486 oddanych w województwie łódzkim, 139 mieszkań oddano w powiecie rawskim, co stanowi 2,53%. W województwie łódzkim oddano do użytkowania 27 014 izby, w powiecie rawskim - 454, powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych w województwie wyniosła 677 489 m², a w powiecie rawskim – 10479 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w powiecie rawskim jest najmniejsza w województwie. Porównując: przeciętna powierzchnia mieszkania w województwie łódzkim wynosi 123,5 m², w powiecie rawskim - 75,4 m². Jeśli chodzi o przeciętne powierzchnie użytkowe relacje te ulegają zmianie w przypadku budynków indywidualnych. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w województwie łódzkim wynosiła 147,1 m² a w powiecie rawskim 133,1 m², była zatem niższa o 14 m².

³⁶ Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo Łódzkie Podregiony Powiaty Gminy, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź grudzień 2005

2.8.3. Mienie Powiatu Rawskiego

Stan zagospodarowania mienia powiatu rawskiego³⁷

Lp.	Położenie	Numer działki	Powierzchnia działki [w ha]	Stan rozdysponowania
1.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Reymonta	308/6	0,8865	działka przeznaczona pod drogę-przedłużenie ul. Konstytucji 3 Maja
2.		308/7	15,6414	działka nierozdysponowana, objęta Rawską Strefą Przedsiębiorczości - przeznaczona do sprzedaży (okresowo do dzierżawy)
3.		308/19	0,8514	działka nierozdysponowana-przeznaczona do sprzedaży (okresowo do dzierżawy)
4.		696/1	0,0067	działka przeznaczona na poszerzenie ul. Południowej
5.	Rawa Mazowiecka obręb 5 ul. Reymonta	3/10	1,8079	działka nierozdysponowana - objęta Rawską Strefą Przedsiębiorczości – wszczęta procedura sprzedaży
6.		3/11	3,4653	działka nierozdysponowana - objęta Rawską Strefą Przedsiębiorczości – wszczęta procedura sprzedaży
7.		3/12	3,1663	działka nierozdysponowana - objęta Rawską Strefą Przedsiębiorczości – wszczęta procedura sprzedaży
8.		3/13	0,7187	działka stanowi drogę dojazdową (wzdłuż działek objętych Łódzką Specjalną Strefą Ekonomiczną i Rawską Strefą Przedsiębiorczości)
9.		3/16	0,1999	działka przeznaczona na drogę dojazdową
10.		3/18	0,4000	działka nierozdysponowana - objęta Łódzką Specjalną Strefą Ekonomiczną – wszczęta procedura sprzedaży
11.		3/19	8,0885	działka nierozdysponowana - objęta Łódzką Specjalną Strefą Ekonomiczną – przeznaczona do sprzedaży (okresowo do dzierżawy)
12.		6/1	0,5771	działka przeznaczona na drogę dojazdową
13.		6/7	12,2224	działka nierozdysponowana przeznaczona do sprzedaży (okresowo do dzierżawy)
14.		6/8	0,5392	działka przeznaczona pod drogę dojazdową
15.		6/9	0,1917	działka przeznaczona pod drogę dojazdową
16.		6/11	5,1669	działka nierozdysponowana - objęta Rawską Strefą Przedsiębiorczości – przeznaczona do sprzedaży (okresowo do dzierżawy)
17.		6/13	10,0623	działka nierozdysponowana - objęta Rawską Strefą Przedsiębiorczości – przeznaczona do sprzedaży (okresowo do dzierżawy)
18.	Rawa Mazowiecka obręb 6 ul. Osada Dolna	124	6,6554	działka nierozdysponowana – ustanowiona hipoteka kaucyjna
19.	Biała Rawska ul. Mickiewicza	254/4	0,0002	działki w użytkowaniu wieczystym Zakładu Energetycznego Łódź Teren
20.		254/7	0,0038	
21.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Warszawska	307/2	0,0037	działka w użytkowaniu wieczystym Zakładu Energetycznego Łódź Teren
22.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Krakowska	1328/20	0,2241	działka stanowi dojazd do działki sąsiedniej (dz. 663/1 oraz służebność przejazdu i przechodu do dz. 1328/19 sprzedanej na rzecz małż. Wójcickich)
23.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Reymonta	663/1	0,1823	działka zabudowana, posiadanie działki i prawo do nakładów poniesionych na działce (lokale użytkowe wynajmowane)
24.	Rawa Mazowiecka obręb 4	308/13	0,1397	działka zabudowana budynkiem mieszkalnym, którego lokale, sprzedawane są, na wniosek, na rzecz lokatorów -

³⁷ Stan na 31 XII 2005 r.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

	ul. Reymonta			pozostały 4 lokale, zbyto - 2
25.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Południowa	696/3	0,1798	działka zabudowana budynkiem mieszkalnym, którego lokale, sprzedawane są, na wniosek, na rzecz lokatorów - pozostało 12 lokali, zbyto - 2
26.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Południowa	696/4	0,1083	zabudowana komórkami, sprzedawanymi na rzecz użytkowników; pozostały 4 komórki
27.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Reymonta	696/8	0,0321	działka stanowi drogę dojazdową do komórek na działce 696/4, sprzedaż udziałów łącznie z lokalami mieszkalnymi i komórkami
28.	Rawa Mazowiecka obręb 5 ul. Reymonta	713/3	0,2740	zabudowana budynkiem mieszkalnym, lokale sprzedawane są na rzecz lokatorów, zbyto 8 lokali, zostały 4
29.	Rawa Mazowiecka obręb 6 ul. Osada Dolna	61	0,1864	działka przekazana do dzierżawy do 31 października 2006 r. (ustanowiona hipoteka kaucyjna)
30.	Rawa Mazowiecka obręb 6 ul. Osada Dolna	63	5,6092	działka przekazana do dzierżawy do 31 października 2006 r. (ustanowiona hipoteka kaucyjna)
31.	Rawa Mazowiecka obręb 6 ul. Osada Dolna	126	17,2364	działka przekazana do dzierżawy do 31 października 2006 r. (ustanowiona hipoteka kaucyjna)
32.	Rawa Mazowiecka obręb 5 ul. Reymonta	76	13,2036	działka nierozdysponowana, ustanowiona hipoteka kaucyjna (okresowo przeznaczona do dzierżawy)
33.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Reymonta	312/1	0,0048	działka przeznaczona pod budowę drogi – przedłużenie ul. Konstytucji 3 Maja
34.	Sierchow Kolonia gm. Cielądz	317/1 318/1 319/1	0,1899	2 lokale mieszkalne (1 wynajęty, w stosunku do 2-go wszczęta procedura sprzedaży)
35.	Biała Rawska obręb 2 ul. Mickiewicza	253/14	0,1268	działka nierozdysponowana - przeznaczona do sprzedaży
36.	Biała Rawska obręb 2 ul. Mickiewicza	254/9	0,0264	działka nierozdysponowana - przeznaczona do sprzedaży
37.	Biała Rawska obręb 2 ul. Mickiewicza	254/10	0,0337	działka nierozdysponowana - przeznaczona do sprzedaży
38.	Rawa Mazowiecka obręb 4	178/1	0,0996	działka zabudowana – siedziba Starostwa Powiatowego
39.	Plac Wolności 1	178/3	0,0442	
40.		178/5	0,0458	
41.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Kościuszki	334/2 udział	0,2861	działka zabudowana – siedziba Starostwa Powiatowego
42.	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Armii Krajowej	174/1	0,0907	działka zabudowana nierozdysponowana
43.	Rawa Mazowiecka obręb 4	206/14	0,1768	działka zabudowana – siedziba Starostwa Powiatowego ul. Kościuszki
44.	ul. Tomaszowska	206/9	0,2831	działka zabudowana – siedziba Starostwa Powiatowego
45.	Żurawia	121/1	0,1654	działka zagospodarowana- zaplecze Zarządu Dróg Powiatowych
46.	gm. Biała Rawska	124/1	0,2501	działka zagospodarowana- zaplecze Zarządu Dróg Powiatowych
47.	Kaleń gm. Sadkowice	183/8	0,6000	działka przeznaczona do sprzedaży niezabudowana
48.	Biała Rawska obręb 2	254/6	0,0737	lokal mieszkalny przeznaczony do sprzedaży na rzecz najemcy
49.	ul. Mickiewicza 27	254/11 udział	0,0257	

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

O Ś W I A T A					
Lp.	Nazwa jednostki	Położenie działki	Numer działki	Powierzchnia działki [w ha]	Stan rozdysponowania
1.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	Biała Rawska obręb 3 ul. 15-go Grudnia 18	379/1	2,0870	nieodpłatny trwały zarząd szkoły
			379/2	0,1254	
			379/3	0,0261	
			379/4	0,1687	
			379/5	0,0068	
			Razem	2,4140	
2.	Liceum Ogólnokształcące	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Kościuszki	194	1,3889	nieodpłatny trwały zarząd szkoły
3.	Zespół Szkół Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Zwolińskiego 46	548	0,9638	nieodpłatny trwały zarząd szkoły
			549	2,7008	
			Razem:	3,6646	
4.	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Przemysłowa 2	525	1,4473	nieodpłatny trwały zarząd ośrodka
			309	1,2274	
5.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Wł. Reymonta	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Reymonta 14	310	2,4699	nieodpłatny trwały zarząd szkoły
			714/2	0,2778	
			692/2	0,1468	
			713/1	0,0692	
			713/4	0,1611	
6.	Dom Dziecka	Rawa Mazowiecka obręb 4 ul. Łowicka 15	9/2	0,1105	działki w nieodpłatnym trwałym zarządzie Domu Dziecka
			9/1 udział w 4/5	4/5 x 0,2932	
			48/1	0,0355	
			48/2	0,0479	

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

SŁUŻBA ZDROWIA					
Lp.	Nazwa jednostki	Położenie działki	Numer działki	Powierzchnia działki [w ha]	Stan rozdysponowania
1.	Powiat Rawski	Rawa Mazowiecka obręb nr 4 ul. Niepodległości 9	387/1	0,0150	Użytkowanie SP ZOZ. - Przychodnia Rejonowo - Specjalistyczna
			387/2	0,3893	
2.	Powiat Rawski	Kurzeszyn gm. Rawa Mazowiecka	271/1	0,0342	Użytkowanie NZOZ - Zarząd RTBS - Ośrodek Zdrowia (ustanowiona hipoteka kaucyjna)
			272/1	0,0456	
			273/4	0,0529	
			274/1	0,0348	
			275/1	0,0189	
3.	Powiat Rawski	Kaleń 53 gm. Sadkowice	183/7	0,3137	Użytkowanie NZOZ - Zarząd RTBS- Ośrodek Zdrowia
4.	Powiat Rawski	Biała Rawska obręb nr 2 ul. Mickiewicza 27	1323	0, 1900	Zabudowana użytkowanie SP ZOZ - Zarząd RTBS - przeznaczona dla Stacji Ratownictwa Medycznego
5.	Powiat Rawski	Rawa Mazowiecka obręb nr 4 ul. Warszawska 14	307/3	3,5687	Zabudowana SP ZOZ - Szpital Św. Ducha
			314	0,3716	Ustanowiona hipoteka kaucyjna
			308/5	0,5670	Niezagospodarowana-przeznaczona na rozbudowę szpitala
6.	Powiat Rawski	Babsk gm. Biała Rawska	701 (1/72 w innych działkach)	0,0039	Zabudowana - Przychodnia Zdrowia SP ZOZ (lokal użytkowy oraz komórka)
7.	Powiat Rawski	Sierzchowy Kolonia gm. Cielądz	317/1	0,1899 (udział)	Zabudowana - Ośrodek Zdrowia NZOZ Zarząd RTBS (lokale mieszkalne)
			318/1		
			319/1		

2.9. Infrastruktura techniczna

2.9.1. Infrastruktura drogowa

Przez obszar powiatu rawskiego przebiega 764,89 km dróg, z czego:

- 45,98 km dróg krajowych (w tym 19,345 km jezdni lewych), co stanowi 6,0 % wszystkich dróg w powiecie, zarządzanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie Biuro w Łodzi.
- 54,4 km dróg wojewódzkich, co stanowi 7,1 % wszystkich dróg w powiecie, zarządzanych przez Zarząd Województwa Łódzkiego poprzez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Łodzi;
- 344,8 km dróg powiatowych, co stanowi 45,1 % wszystkich dróg w powiecie zarządzanych przez Zarząd Powiatu Rawskiego;
- 319,71 km dróg gminnych, co stanowi 41,8 %, dla których zarządcą są:
 - o Burmistrz Miasta Rawa Mazowiecka - 25,25 km
 - o Burmistrz Miasta Biała Rawska - 111,80 km
 - o Wójt Gminy Cielądz - 35,28 km
 - o Wójt Gminy Rawa Mazowiecka - 44,24 km
 - o Wójt Gminy Regnów - 61,30 km³⁸
 - o Wójt Gminy Sadkowiec - 41,84 km

Nawierzchnie powyższych dróg są różnorodne. Drogi krajowe i wojewódzkie posiadają w 100% nawierzchnie bitumiczne.

Natomiast drogi powiatowe w 85% są o nawierzchni bitumicznej, w 2,5 % o nawierzchni brukowcowej i tłuczniowej, w 5,8% o nawierzchni gruntowej wzmocnionej żwirem, żużlem itp. Ale jeszcze 5,9% to drogi o nawierzchni gruntowej naturalnej.

Nawierzchnie dróg gminnych w 40% są bitumiczne, w 20% - brukowcowe i tłuczniowe, w 12% - gruntowe wzmocnione żwirem itp. a ok. 29% to drogi gruntowe naturalne.

Dane te dokładnie ilustruje tabela poniżej.

³⁸ w tym 50 km dróg dojazdowych do pól

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Rodzaj nawierzchni w danej kategorii

Lp.	Kategoria drogi	Rodzaj nawierzchni w danej kategorii w km oraz %							
		bitumiczna betonowa kostka	%	brukowcowa tłuczniowa	%	gruntowa wzmocniona żwirem, żużlem, itp.	%	gruntowa naturalna	%
1.	Drogi krajowe (45,98 km)	45,98	100	-	-	-	-	-	-
2.	Drogi wojewódzkie (54,40 km)	54,4	100	-	-	-	-	-	-
3.	Drogi powiatowe (344,80 km)	295,74	85,8	8,55	2,5	20,00	5,8	20,51	5,9
	w tym: miasto Biała Rawska	11,80	3,4	-	-	-	-	-	-
	miasto Rawa Maz.	18,84	5,5	0,35	0,1	-	-	1,51	0,4
	drogi zamiejskie	265,10	76,9	8,20	2,4	20,00	5,8	19,00	5,5
4.	Drogi gminne (319,71 km)	127,89	40,0	64,15	20,1	38,91	12,2	88,76	27,8
	w tym: miasto i gmina Biała Rawska	41,90	13,1	54,30	17,0	-	-	15,60	4,9
	miasto Rawa Maz.	13,82	4,3	0,17	0,1	7,98	2,5	3,28	1,0
	gmina Cielądz	16,79	5,3	8,49	2,7	10,00	3,1	-	-
	gmina Rawa Maz.	27,38	8,6	1,19	0,4	5,24	1,6	10,43	3,3
	gmina Regnów	6,90	2,2	-	-	6,00	1,9	48,40	15,1
	gmina Sadkowice	21,10	6,6	-	-	9,69	3,0	11,05	3,5
Ogółem 1-4 - 764,89 km		524,01	68,5	72,7	9,5	58,91	7,7	109,27	14,3

Na terenie miast Rawa Mazowiecka i Biała Rawska znajduje się ogółem 80,64 km dróg, co stanowi 10,5 % wszystkich dróg w powiecie, co przedstawia się następująco:

Lp.	Miasto	Drogi krajowe [km]	%	Drogi wojewódzkie [km]	%	Drogi powiatowe [km]	%	Drogi gminne [km]	%
1.	Biała Rawska	-	-	3,00	0,4	11,80	1,5	7,50	1,0
2.	Rawa Mazowiecka	6,08	0,8	6,30	0,8	20,70	2,7	25,25	3,3
Razem		6,08	0,8	9,30	1,2	32,50	4,2	31,70	4,1

W powiecie rawskim stan dróg jest zróżnicowany. Wszystkie drogi, których nawierzchnie mają stan zły wymagają natychmiastowych zabiegów poprawiających ich stan. Również nawierzchnie dróg w stanie średnim powinny być poddane, w najbliższym czasie, chociażby zabiegom utrzymaniowym.

Ponadto z zestawienia zamieszczonego poniżej wynika, że najgorsza sytuacja jest na drogach wojewódzkich, gdyż nie posiadają one dróg w dobrym stanie technicznym, co zważywszy na ich znaczenie w układzie komunikacyjnym jest szczególnie ważne. Oznacza to również, że w ostatnim okresie nie wykonywane były na tych drogach inwestycje.

Stan techniczny dróg w powiecie rawskim

Lp.	Kategoria drogi Rodzaj nawierzchni	Stan techniczny dróg					
		dobry		średni (niezadawalający)		zły	
		km	%	km	%	km	%
1.	Drogi krajowe:						
	• bitumiczna,	12,91		17,724		14,678	
	• pozostałe twarde	-	28,1	-	38,5	-	31,9
	• gruntowe ulepszone	-		-		-	
2.	Drogi wojewódzkie						
	• bitumiczna,	-	-	48,10		6,30	
	• pozostałe twarde	-	-	-	88,4	-	11,6
	• gruntowe ulepszone	-	-	-		-	
3.	Drogi powiatowe						
	• bitumiczna,	79,96		162,86	47,2	53,64	15,6
	• pozostałe twarde	-	23,2	7,49	2,2	0,35	0,1
	• gruntowe ulepszone	-		20,00	5,8	-	-
4.	Drogi gminne:						
	• bitumiczna,	57,09	17,9	66,50	20,8	3,21	1,0
	• pozostałe twarde	1,16	0,4	63,08	19,7	-	-
	• gruntowe ulepszone	0,36	0,1	38,61	12,1	-	-
	• gruntowe naturalne	4,69	1,5	62,89	19,7	22,18	6,9

Stopień skomunikowania wewnętrznego powiatu, poprzez sieć dróg powiatowych i gminnych należy uznać za wystarczający. Poprawia się również stan techniczny tych dróg, zarówno przy zaangażowaniu własnych środków finansowych, jak i z udziałem środków unijnych na drogi. Przeznaczenie większych środków na drogi jest szczególnie ważne, zwłaszcza po zmianie sposobu ich finansowania. Jednakże zważywszy na wielkość potrzeb, co wynika z powyższego, w dalszym ciągu są to środki niewystarczające. Sytuacja taka nie odbiega jednak od stanu na drogach w sąsiednich powiatach i w całym województwie łódzkim. Problem ten dotyczy wszystkich dróg w kraju. Chociaż w ostatnim okresie zauważa się więcej inwestycji na drogach.

Gęsta sieć dróg powiatowych i gminnych, uzupełniana drogami krajowymi i wojewódzkimi, pozwala w pełni zaspokoić wewnętrzne potrzeby powiatu.

Również skomunikowanie zewnętrzne powiatu jest wystarczające. Przez powiat rawski przebiega dwujezdniowa droga krajowa nr 8 gr. państwa- Kudowa Zdrój – Wrocław - Warszawa – Suwałki - gr. państwa, która ułatwia dojazd zarówno w kierunku stolicy kraju, jak i Śląska. Będzie to w przyszłości również łącznik z siecią projektowanych autostrad województwa łódzkiego i mazowieckiego. Sama na odcinku naszego powiatu (19,345 km x 2) stanie się drogą ekspresową S - 8 Warszawa – Piotrków Trybunalski. Przystosowanie jej do parametrów drogi ekspresowej zakończyć ma się do 2012 r., a w 2005 r. wykonano już jeden z węzłów bezkolizyjnych na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 72 i wojewódzką nr 725.

Powstanie drogi ekspresowej wpłynie na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego w naszym powiecie, gdyż wszystkie dopuszczone skrzyżowania dróg będą bezkolizyjne.

Ponadto, powiat rawski ma dobre połączenie z Łodzią dzięki drodze krajowej nr 72 Łódź – Rawa Mazowiecka, Skierniewicami, Nowym Miastem – drodze wojewódzkiej nr 707 Skierniewice – Nowe Miasto i w pozostałych kierunkach: m.in. do Grójca prowadzi droga wojewódzka nr 725 Rawa Mazowiecka a do Opoczna - nr 726 Rawa Mazo-

wiecka – Opoczno - Żarnów. Pozwala to zarówno na dojazd do tych miejscowości, jak i umożliwia komunikację z krajową i europejską siecią dróg.

W cały ten system wpłata się część dróg powiatowych i gminnych, które łączą powiat rawski z sąsiednimi powiatami (tomaszowskim, skierniewickim, żyrardowskim, grójec-kim), np. drogi: powiatowa nr 4122E Biała Rawska – Nowe Miasto, nr 4110E Rawa Mazowiecka – Żelechlinek, nr 4101E Piekarowo – Biała Rawska, nr 1316E Wilkowice- granica powiatów rawskiego i skierniewickiego, itd..

Zamierzenia inwestycyjne na drogach w latach 2007 - 2013

1) drogi krajowe:

- a) przystosowanie drogi krajowej nr 8 gr. państwa – Kudowa Zdrój – Wrocław – Warszawa do parametrów drogi ekspresowej S - 8 Warszawa – Piotrków Trybunalski (teren powiatu rawskiego - odc. Babusk – Podlas) – planowany termin realizacji 2010-2012,
- b) budowa chodników w m. Ścieki (droga krajowa nr 72) pok. 1,0 km – planowany termin realizacji – 2008 r.
- c) odnowa nawierzchni drogi krajowej nr 72 – etapami.

2) drogi wojewódzkie:

- a) rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 725 na odcinku Rawa Mazowiecka – granica województwa łódzkiego, tj. na długości 22,6 km – planowany termin: 2007-2013, w tym obwodnica Białej Rawskiej.

3) drogi powiatowe:

Inwestycje rozpoczęte w latach poprzednich

Lp.	Nazwa zadania	Zakres rzeczowy [km]	Termin realizacji	Uwagi
1.	Budowa drogi do powiatowych terenów Rawskiej Strefy Przedsiębiorczości	0,72	2005 – 2007	
2.	Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Wołucz - Rossocha	2,6	1999 – 2008	od 1999 r. wykonano 1,2 km, na pozostałym – podbudowa tłuczniowa
3.	Przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska – Babusk	8,0	2000 - 2010	do 2004 r. wykonano 4,0 km
4.	Przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska – gr. woj. (Nowe Miasto)	10,9	2004 - 2010	w 2004 r. wykonano 3,5 km
5.	Przebudowa drogi powiatowej Pukinin –Sadkowice - Mogielnica	4,9	2003-2013	od 2003 r. wykonano chodniki, zatokę parkingową oraz mapy do celów projektowych i na 1 z odcinków projekt budowlany
6.	Przebudowa ciągu drogowego Wołucz - Zuski	3,8	2004-2013	od 2003 r. – projekt budowlany, 2005 r. wykonano warstwę wiążącą na odc. 0,9 km

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Planowane inwestycje drogowe

1.	Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Piekarowo- Biała Wieś- Biała Rawska	2,0	2007 - 2015	
2.	Przebudowa drogi powiatowej Stara Wieś - Chodnów	5,22	2007 – 2013	
3.	Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Grzymkowice - Biała Rawska	2,7	2007 - 2013	
4.	Przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska – Pagów - Regnów - I etap	3,1	2007-2015	
5.	Przebudowa drogi powiatowej Świnice - Sanogoszcz	3,0	2007-2015	
6.	Remonty kapitalne wiaduktów nad CMK	5 szt.	2007-2015	

4) drogi gminne:

Nazwa gminy	Nazwa zadania	Zakres rzeczowy [km]	Termin realizacji
Miasto i Gmina Biała Rawska	a) wzmocnienie istniejącej nawierzchni bitumicznych poprzez położenie nakładki bitumicznej	3,6	2007-2013
	b) wykonanie nawierzchni tłuczniowej	2,3	2007-2013
	c) wykonanie i remont chodników	4,2	2007-2013
	d) uzupełnienie nawierzchni tłuczniowej wraz z powierzchniowym utwaleniem emulsją i grysami	1,3	2007-2013
	e) wzmocnienie nawierzchni bitumicznych poprzez powierzchniowe utwalenie emulsją i grysami	30,4	2007-2013
	f) uzupełnienie nawierzchni tłuczniowej wraz z powierzchniowym utwaleniem emulsją i grysami	33,0	2007-2013
	g) wykonanie nawierzchni tłuczniowej	13,3	2007-2013
Miasto Rawa Mazowiecka	a) realizacja 3 etapu drogi dojazdowej do strefy przemysłowej Skierniewicka (ul. Miodowa)	0,6-0,7	2005-2013
	b) drogi osiedlowe na osiedlu Jeżowska		2003-2006
	c) drogi osiedlowe na osiedlu Tatar		2007-2013
	d) droga na osiedlu Osada Dolna- u. Różana	1,3	2007-2013
Gmina Cielądz	a) budowa drogi Cielądz-Komorów	2,6	2007-2013
	b) budowa drogi Komorów Podskarbie Królewskie	0,9	2007-2013
	c) budowa drogi Łaszczyn - Dębina	1,2	2007-2013
	d) ulepszenie dróg tłuczniami: Sanogoszcz (1,9 km) i Niemgłowy Zusi (1,8 km)	3,7	2007-2013
Rawa Mazowiecka	a) przebudowa drogi Konopnica-Kaleń	1,3	2007-2013

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

	b)przebudowa drogi Dziurdzioly - Kontrewes	1,5	2007-2013
	c) przebudowa drogi Rossocha Stara - Zglinna Duza	0,9	2007-2013
	d) przebudowa drogi Wołucza - Nowy Dwór	0,8	2007-2013
Gmina Regnów:	a) przebudowy dróg gminnych:	5,5	
	- Annosław-Nowy Regnów-Regnów		2006-2007
	- Annosław-Kazimierzów		2007-2008
	b)przebudowy dróg lokalnych:	10,3	2007-2013
	- Podskarbice Szlacheckie-Komorów		
	- Ryłsk-kolonia		
	- Ryłsk Duży - kolonia		
	- Sławków - kolonia		
	- Ryłsk – Ryłsk Mały		
	- Podskarbice Królewskie - Kazimierzów		
Gmina Sadkowie	a) przebudowa drogi w Olszowej Woli	0,8	2007
	b)przebudowa drogi w Trębaczewie	ok. 1,0	2007-2013
	c) przebudowa drogi w Bujałach	ok. 1,0	2011-2014

2.9.2. Infrastruktura energetyczna

Główny punkt zasilania w energię elektryczną położony jest w północnej części miasta Rawa Mazowiecka. Posiada on rezerwy mocy, w związku z czym możliwa jest rozbudowa sieci oraz dalsze zwiększanie liczby odbiorców energii. Na obszarze miasta występuje sieć elektroenergetyczna średniego napięcia ze stacjami transformatorowymi w dostatecznej gęstości. Sieć jest sukcesywnie rozbudowywana w miarę postępującej zabudowy. Można zatem stwierdzić, że zaopatrzenie w energię elektryczną nie stanowi problemu o decydującym znaczeniu dla rozwoju miasta i powiatu rawskiego.

W gminach powiatu rawskiego gospodarstwa domowe są zaopatrzone w energię elektryczną w 100%. Zapotrzebowanie na energię do prowadzenia gospodarstw rolnych, ogrodniczych, sadowniczych jest uzupełniane na bieżąco poprzez realizację modernizacji istniejących, budowę nowych sieci lub budowę trafostacji.

2.9.3. Infrastruktura teletechniczna

W całym powiecie rawskim obserwuje się ogólne zmniejszenie ilości abonentów stacjonarnej sieci telefonicznej, która jest coraz częściej zastępowana telefonią komórkową.

Ze względu na mnogość operatorów telefonicznych pozyskiwanie takich danych jest niemożliwe gdyż nie obrazuje faktycznej telefonizacji obszarów wiejskich.

Z powodzeniem można stwierdzić, że w powiecie rawskim nie występuje problem z dostępem do infrastruktury teletechnicznej.

W niektórych miejscowościach występują ograniczenia w dostępie do przewodowej telefonii szerokopasmowej.

2.9.4. Infrastruktura gazowa

Miasto Rawa Mazowiecka zaopatrywane jest z gazociągu wysokiego ciśnienia Warszawa – Katowice poprzez dwie stacje redukcyjne: jedna usytuowana przy ul. Mszczonowskiej, druga przy ul. Osada Dolna.

Sieć gazownicza obejmuje większą część miasta.

W gminie Biała Rawska w gaz z sieci zaopatrzonych jest kilku odbiorców we wsi Szczuki oraz Józefów.

Planuje się budowę sieci gazowej Babusk - Biała Rawska średniego ciśnienia ze stacją redukcyjną w Białej Rawskiej. W gospodarstwach domowych wykorzystuje się gaz z butli - propan-butan, ogólnie dostępnym na naszym rynku.

Gminy Cielądz i Regnów pozbawione są dostępu do sieci gazowej. Zapotrzebowanie na gaz do celów prowadzenia gospodarstw domowych jest pokrywane gazem butlowym propan-butan ogólnie dostępnym na naszym rynku.

W gminie Rawa Mazowiecka sieć gazowa występuje jedynie we wsi Konopnica i Pukinin. Planuje się budowę sieci gazowej we wsi Żydymice. Do celów prowadzenia gospodarstw domowych wykorzystywany jest propan-butan.

W gminie Sadkowie gaz sieciowy występuje tylko do 14-tu odbiorców na terenie wsi Broniew i Skarbkowa. Ze względu na koszty budowy sieci oraz na podstawie analizy zapotrzebowania oraz zainteresowania siecią gazową nie planowane są inwestycje w tym zakresie. Gospodarstwa domowe korzystają z gazu propan – butan.

2.9.5. Sieć wodociągowa

Miasto Rawa Mazowiecka zaopatrywane jest w wodę z dwóch ujęć wody:

- ✓ Boguszyce
- ✓ Tatar

Ujęcie Boguszyce – zlokalizowane na lewym brzegu rzeki Rawki. Obejmuje ono trzy studnie głębinowe, z których obecnie eksploatowane są dwie o głębokości 120 i 121 m, które pokrywają ok. 70% zapotrzebowania na wodę w mieście. Woda ujmowana jest z utworów górnopaleozoicznych. Maksymalna wydajność ujęcia wynosi $Q_{\max}h = 350 \text{ m}^3/h$.

Z ujęcia w Boguszycach woda dostarczana jest do Stacji Uzdatniania Wody „Kolejowa”. Dodatkowo do SUW „Kolejowa” może zostać przyłączony otwór odwiercony na gruntach miejskich przy ul. Jeżowskiej, którego zasoby eksploatacyjne wynoszą $50 \text{ m}^3/h$. W roku 2005 oddano do użytkowania inwestycję współfinansowaną z funduszu ERDF, polegającą na modernizacji SUW, umożliwiającą zwiększenie wydajności stacji o $200 \text{ m}^3/h$, tj. do poziomu $400 \text{ m}^3/h$ oraz pełne wykorzystanie możliwości ujęcia. Umożliwiło to zabezpieczenie w całości zapotrzebowania na wodę zgłaszanego przez mieszkań-

ców oraz dla rozwijającego się przemysłu, jak również dało możliwość dostarczenia wody do odległych części miasta.

Ujęcie Tatar – zlokalizowane na prawym brzegu rzeki Rawki, obejmuje jedną studnię głębinową o głębokości 52 m, z której możliwy jest pobór wody w maksymalnej ilości $Q_{\max} h = 102 \text{ m}^3/\text{h}$. Przy ujęciu Tatar zlokalizowana jest druga stacja uzdatniania wody o wydajności maksymalnej $102 \text{ m}^3/\text{h}$ i wydajności eksploatacyjnej $50 \text{ m}^3/\text{h}$, co jest spowodowane zbyt małą średnicą magistrali przesyłowej (Dn 150), która jest przewidywana do przebudowy w przyszłości. Oprócz w/w ujęć na terenie miasta znajdują się jeszcze dwa ujęcia wody: na terenie byłych zakładów mięsnych, o zasobach eksploatacyjnych $100 \text{ m}^3/\text{h}$, oraz ujęcie firmy „BONETTI” Sp. z o.o. o zasobach $66 \text{ m}^3/\text{h}$.

Poziom zwodociągowania miasta wynosi 89%,

Obszar miasta Biała Rawska jest zwodociągowany w 95 %, zaś obszar gminy zwodociągowany w 40 %. Część z obszaru nieobjętego zaopatrzeniem w wodę z sieci posiada indywidualne zaopatrzenie w wodę ze studni i lokalną sieć. Planowana jest modernizacja stacji uzdatniania wody w Białej Rawskiej, a następnie zwodociągowanie następujących wsi: Gołyń, Antonimów, Studzianki, Niemirowice, Grzymkowice, Biała Wieś, Białogórne, Pachy, Dańków i Wilcze Piętki.

Na terenie gminy Cielądz zwodociągowane jest około 95 % obszaru. Planuje się uzupełnienie sieci wodociągowej w części wsi Stolniki oraz wymianę sieci wodociągowej azbestowej na sieć PCV we wsi Sierzchowy.

Zwodociągowane gminy Regnów obejmuje 86% gospodarstw, jednocześnie w planach jest budowa wodociągu we wsi Ryłsk.

Gmina Rawa Maz jest zwodociągowana w 97 % gminy i nie planuje się kolejnych inwestycji w tym zakresie.

Na koniec 2005 roku gmina Sadkowice była zwodociągowana w około 80%. Planuje się rozbudowę stacji wodociągowej w Kaleniu, a następnie zwodociągowanie wsi: Turobowice, Szwejki Nowe, Szwejki Wielkie, Studzianki, Lewin, Zabłocie, Przyłuski.

2.9.6. Sieć kanalizacji sanitarnej

Ścieki od mieszkańców oraz od przedsiębiorstw z terenu miasta Rawa Mazowiecka odbierane są poprzez system kanalizacji sanitarnej i następnie kierowane do oczyszczalni ścieków, która zlokalizowana jest na terenie gminy Rawa Mazowiecka na północ od miasta w Konopnicy – Żydomicach.

Dostarczanie ścieków odbywa się w następujący sposób:

- poprzez przepompownię ścieków PŚi zlokalizowaną przy ul. Jerozolimskiej,
- grawitacyjnie (przede wszystkim z osiedla mieszkaniowego Zamkowa Wola).

Oczyszczalnia przyjmuje również ścieki dostarczane systemem kanalizacji sanitarnej z terenów gminy Rawa Mazowiecka. Ogółem oczyszczalnia ścieków obsługuje ścieki od 21 035 RLM (równoważna liczba mieszkańców). W poniższej tabeli przedstawione zostały podstawowe informacje dotyczące sieci kanalizacji sanitarnej w Rawie Mazowieckiej.

Obecnie nie występują znaczące problemy związane z funkcjonowaniem sieci kanalizacyjnej w Rawie Mazowieckiej. Istniejące strefy przemysłowe są przygotowane pod względem wyposażenia w sieć kanalizacyjną do odbioru zwiększonej ilości ścieków pochodzących od nowopowstających przedsiębiorstw.

Oczyszczalnia ścieków pracuje w systemie mechaniczno - biologicznym i przyjmuje ścieki bytowo - gospodarcze (za wyjątkiem ścieków mleczarskich, które oczyszczane są w zakładowej oczyszczalni ścieków typu MULTIBLOK) oraz ścieki dowożone taborem asenizacyjnym. Ogólnie poziom skanalizowania miasta wynosi 87 %.

Obszar miasta Biała Rawska jest w 95 % skanalizowany. Sieć kanalizacji sanitarnej na terenie gminy występuje jedynie w Babsku - Osiedle Serbinów, planuje się skanalizowanie osiedla domów jednorodzinnych. W pozostałe obrębach wiejskie nie planuje się sieci kanalizacji sanitarnej, natomiast budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

W gminie Cielądz sieć kanalizacji sanitarnej występuje tylko we wsi Cielądz, na pozostałych obszarach częściowo występują lokalne szamba, zaś w planach są budowy indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków.

Regnów i Sadkowicach jest kanalizacji sanitarnej. Ścieki sanitarne są częściowo odprowadzane do lokalnych szamb. Planuje się budowę „przydomowej” oczyszczalni ścieków dla ośrodka gminno-szkolnego w Regnowie oraz kanalizacji sanitarnej w Sadkowicach. Planowane jest także budowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków.

W gminie Rawa Mazowiecka Sieć kanalizacji sanitarnej znajduje się we wsi Rossocha oraz Kurzeszyn (skanalizowano 15 % gminy). Ścieki odprowadzane są do lokalnych szamb. Planowana się budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, jak również budowa sieci we wsiach: Żydomicze, Konopnica, Pukinin, Boguszyce.

2.9.7. Sieć kanalizacji deszczowej

Na terenie powiatu rawskiego sieć kanalizacji deszczowej występuje tylko w mieście Rawa Mazowiecka.

Przepustowość sieci kanalizacyjnej w centrum miasta jest niewystarczająca i wymaga pilnej przebudowy.

Na osiedlach domów jednorodzinnych (Os. Jeżowska, Os. Tatar) kanalizacja deszczowa będzie budowana razem z budową dróg.

2.9.8. Ciepłownictwo

Na terenie miasta Rawa Mazowiecka znajdują się następujące rodzaje kotłowni:

- osiedlowe,
- przemysłowe i użyteczności publicznej,
- indywidualne.

Kotłownie osiedlowe eksploatowane są przez Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. Po szczególne osiedla zasilane są z następujących kotłowni (z uwagi na termomodernizację budynków nastąpiło zmniejszenie mocy w porównaniu do roku 2002):

- Osiedle „Solidarności” i Zwolińskiego, o zapotrzebowaniu ciepła 6,39 MW, jest zasilane w ciepło dla celów c.o. i cwu z jednej kotłowni nr 5.
- Osiedle „Zamkowa Wola” o zapotrzebowaniu ciepła 5,51 MW zasilają 3 kotłownie: 1 kotłownia gazowo-olejowa i 2 kotłownie na miał węglowy (w najbliższym czasie zostanie tylko jedna).
- Osiedle 9-go Maja o zapotrzebowaniu ciepła 1,14 MW zasilane jest z kotłowni węglowej na osiedlu 9 Maja.

Stan techniczny kotłowni, będących w gestii ZEC-u jest oceniany na dostateczny lub dobry. Dwie kotłownie są opalane gazem ziemnym wysokometanowym (GZ-50). Jedna kotłownia na osiedlu 9 Maja opalana jest węglem (orzech). Dwie kotłownie na osiedlu Zamkowa Wola opalane są miałem węglowym. Są one wyposażone w odpylacze cyklonowe. Kotłownie opalane gazem i miałem węglowym posiadają uzdatnienie wody sieciowej. Nie posiada jej kotłownia 9 Maja opalana węglem.

Na terenie miasta Rawa Mazowiecka jest 68 kotłowni opalanych węglem i 12 kotłowni opalanych gazem oraz ok. 1000 szt. kotłowni indywidualnych w domkach jednorodzinnych, w tym ok. 40% jest opalane gazem.

Sieć ciepłownicza na terenie gminy Biała Rawska zaopatruje w ciepło tylko bloki w mieście Biała Rawska, pozostałe obszary zaopatrują się z indywidualnych źródeł ciepła lub lokalnych kotłowni.

Z sieci ciepłowniczej w gminie Cielądz korzystają jedynie budynki na osiedlu byłego PGR. Pozostałe obszary są zaopatrywane w ciepło z indywidualnych źródeł ciepła i indywidualnych kotłowni.

Na obszarze gmin Regnów, Rawa Mazowiecka oraz Sadkowiec nie występuje sieć ciepłownicza. Ciepło pozyskiwane jest z indywidualnych kotłowni.

2.10. Infrastruktura społeczna

2.10.1. Ochrona zdrowia

Podstawowe założenia w definicji związane z ochroną zdrowia.

Zdrowie traktowane jest powszechnie jako dobro ogólne, dobro podstawowe lub jako prawo przysługujące każdemu obywatelowi gwarantowane zapisem konstytucyjnym. Oznacza to, że każdy obywatel powinien mieć dostęp do opieki zdrowotnej niezależnie do statusu społecznego i ekonomicznego.

Istotą polityki z punktu widzenia ochrony zdrowia jest stworzenie możliwości równego dostępu do opieki zdrowotnej wszystkim obywatelom tak, aby każdy bez względu na wiek, płeć, miejsce zamieszkania i zamożność w razie zaistniałego zagrożenia życia lub zdrowia mógł skorzystać z opieki medycznej.

Pojęcie „ochrona zdrowia” oznacza:

- po pierwsze – ochronę przed chorobami poprzez zapobieganie i zwalczanie chorób zakaźnych i niezakaźnych o dużym wymiarze społecznym oraz innych chorób i niepełnosprawności psychicznych i fizycznych w ramach systemu opieki zdrowotnej,
- po drugie – ochronę przed zagrożeniami środowiska przyrodniczego i pracowniczego, w tym min. przed zagrożeniami fizycznymi (np.: hałasem, wibracjami, promieniowaniem), chemicznymi (np.: zanieczyszczeniami powietrza, wody, gleby, żywności) i biologicznymi (np.: bakteriami, wirusami, grzybami, rozbakami, alergenami) w ramach systemu zdrowia środowiskowego,
- po trzecie – ochronę przed zagrożeniami wynikającymi z niekorzystnych warunków społecznych : ubóstwo, bezrobocie, patologie społeczne, poprzez wykształcenie w ramach programów polityki społecznej i edukacyjnej systemu opieki zdrowotnej, promocji zdrowia oraz pomocy społecznej.

„Opieka zdrowotna” -jest pojęciem znacznie węższym niż „ochrona zdrowia” – określa się ją jako program świadczeń zgodnych z wiedzą medyczną, niezbędną dla promocji i utrzymania zdrowia, które powinny być dostępne poszczególnym jednostkom i całej populacji. (wg WHO)

„Promocja zdrowia” jest to zestaw działań umożliwiających poszczególnym osobom i społeczności zwiększenie kontroli nad czynnikami warunkującymi stan zdrowia i przez to jego poprawę, promowanie zdrowego stylu życia oraz środowiskowych i indywidualnych czynników sprzyjających zdrowiu.

Opieka ambulatoryjna

„Ambulatoryjna opieka zdrowotna” – rozumie się przez to udzielanie świadczeń zdrowotnych pacjentom nie wymagającym hospitalizacji (leczenia szpitalnego) przez przychodnie, poradnie i ośrodki zdrowia oraz udzielanie tych świadczeń w ramach praktyki zawodów medycznych.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna obejmuje swoim zakresem świadczenie:

- podstawowej opieki zdrowotnej,
- specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- stomatologii.

Podstawowa opieka zdrowotna to wyodrębniona organizacyjnie z innych struktur część systemu opieki zdrowotnej zapewniająca zdrowym i chorym w miejscu pobytu, w warunkach ambulatoryjnych bądź domowych świadczenia zdrowotne, które obejmują swoim zakresem:

- promocję zdrowia,
- profilaktykę,
- diagnostykę,
- leczenie,
- rehabilitację,
- pielęgnację,
- medycynę ogólną, medycynę rodzinną i pediatrię,
- stomatologię

Ambulatoryjna specjalistyczna opieka zdrowotna - należy przez to rozumieć udzielanie przez specjalistów zawodów medycznych, pacjentom nie wymagającym hospitalizacji świadczeń zdrowotnych.

Założeniem reformy jest zapewnienie równego dostępu do środków publicznych i możliwość finansowania z tych środków będących w dyspozycji Narodowego Funduszu Zdrowia świadczeń zdrowotnych udzielanych przez inne niż samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej podmioty. Ta możliwość prawna spowodowała, iż z dniem 01.01.1999 r. powstały niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej i praktyka lekarza rodzinnego w ramach niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, realizujące zadania, na które otrzymują finansowanie ze środków publicznych.

Zaistniała sytuacja wyraźnie wpłynęła na stopień zaspokojenia potrzeb zdrowotnych. Zwiększyła się bowiem dostępność do lekarza pierwszego kontaktu poprzez zwiększenie liczby placówek i liczby lekarzy w nich pracujących. Został wprowadzony również element konkurencji i to nie tylko między podmiotami publicznymi, ale i niepublicznymi.

Z danych statystycznych wynika, że na przestrzeni ostatnich lat liczba i rodzaj placówek służby zdrowia na terenie Powiatu Rawskiego / w tym w poszczególnych gminach/ nie uległa zmianie i kształtuje się tak, jak przedstawia poniższa tabela.

Placówki służby zdrowia funkcjonujące na terenie powiatu³⁹.

Lp.	Nazwa placówki	2005 rok	Uwagi
1.	Szpital	1	Wchodzą w skład Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rawie Mazowieckiej
2.	Przychodnie Rejonowo-Specjalistyczne	1	
3.	Wiejskie Ośrodki Zdrowia	1	
4.	Gminne Ośrodki Zdrowia, w których znajdują się tylko: poradnie stomatologiczne - 4 poradnia K - 1	5	
5.	Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej	10	
6.	Punkty apteczne	4	
7.	Apteki	10	
8.	Gabinety prywatnej praktyki lekarskiej	50	

Na terenie każdej gminy znajduje się placówka służby zdrowia (ośrodek zdrowia bądź niepubliczny zakład opieki zdrowotnej czy praktyka lekarza rodzinnego) świadcząca usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej. Dostępność do tego rodzaju usług w każdej gminie jest niemalże jednakowa i wystarczająca.

Znaczącym elementem, mającym charakter alternatywny dla systemu opieki zdrowotnej w Powiecie Rawskim jest zabezpieczenie potrzeb zdrowotnych ludności przez sektor prywatny. Spośród 15 analizowanych specjalności medycznych, najwyższą dynamiką rozwoju wyróżniają się: stomatologia i interna. Sytuację w tym zakresie zwiernają dane statystyczne umieszczone w tabeli poniżej.

Gabinety prywatnej praktyki lekarskiej⁴⁰

Lp.	Nazwa gabinetu	2003 rok	2004 rok	2005 rok
1.	Stomatologiczny	14	16	16
2.	Ginekologiczny	2	2	2
3.	Internistyczny	12	14	14
4.	Okulistyczny	2	2	2
5.	Internistyczno - Kardiologiczny	2	2	2
6.	Neurologiczny	1	1	1
7.	Psychiatryczny	2	1	2
8.	Rehabilitacyjny	0	0	0
9.	Laryngologiczny	1	2	2
10.	Medyczny ogólny	0	0	0
11.	Badań profilaktycznych	1	1	1
12.	Badań profilaktycznych i internistycznych	2	2	2
13.	Pediatryczno – Kardiologiczny	1	1	1
14.	Pediatryczno – Alergologiczny	1	1	1
15.	Pediatryczny	2	2	4
		43	47	50

Jak wynika z powyższych danych nieznacznie wzrasta liczba gabinetów prywatnej praktyki lekarskiej.

³⁹Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rawie Mazowieckiej i Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Rawie Mazowieckiej.

⁴⁰ Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Rawie Mazowieckiej.

Zabezpieczenie świadczeń z zakresu diagnostyki

Podstawowym celem każdego zakładu opieki zdrowotnej jest szybkie, racjonalne i ekonomiczne świadczenie usług, zatem ważnym ogniwem w podejmowaniu szybkich i trafnych decyzji, co do wyboru metody leczenia jest sprawnie funkcjonująca i dobrze wyposażona baza diagnostyczna.

Wyszczególnione poniżej laboratoria i pracownie diagnostyczne spełniają swoją rolę w podstawowym zakresie.

Placówki służby zdrowia świadczące usługi z zakresu diagnostyki

L.p.	Nazwa i adres placówki	Rodzaj diagnostyki	Zakres badania
1.	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Rawa Mazowiecka, ul. Warszawska 14	Laboratoryjna	Analityka ogólna Chemia kliniczna Badania hormonalne Diagnostyka infekcji Serologia grup krwi Hematologia
		Obrazowa	Rtg, usg
		Endoskopia	Bronchofiberoskopia Gastrofiberoskopia
		Spirometria	
		Elektrofizjologia	Ekg z opisem Ekg wysiłkowe Ekg Holter
		Anatomia patologiczna	Badanie histologiczne Badania cytologiczne
2.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Raw-Medica” Rawa Mazowiecka, ul. Niepodległości 8	Laboratoryjna	Analityka ogólna Chemia kliniczna Badania hormonalne Bakteriologia Serologia grup krwi Hematologia Analityka ogólna
			Obrazowa
			Spirometria
			Elektrofizjologia
3.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Eskulap” Biała Rawska, ul. Mickiewicza 25	Laboratoryjna	Analityka ogólna Chemia kliniczna Diagnostyka infekcji Hematologia
			Obrazowa
			Elektrofizjologia
			Spirometria
4.	Gabinet Specjalistyczny Lek. med. Krystyna Dworak-Samojłowicz Rawa Mazowiecka, ul. ks. Skorupki	Elektrofizjologia	Ekg wysiłkowe Ekg Holter
			Obrazowa
			Usg
5.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska „Remedium” Rawa Mazowiecka, Al. Konstytucji 3 Maja 9b	Obrazowa	Usg
		Endoskopia	Gastrofiberoskopia
6.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Stomatologia” Rawa Mazowiecka, Al. Konstytucji 3 Maja	Obrazowa	Rtg zębów
7.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Centrum Medyczne „Gadent” Rawa Mazowiecka, ul. Kościuszki 1	Obrazowa	USG i rtg zębów
		Elektrofizjologia	EKG
8.	Centrum Diagnostyki Laboratoryjnej w Łodzi Filia w Rawie Mazowieckiej, ul. Krakowska 22	Laboratoryjna	Analityka ogólna Chemia kliniczna Badania hormonalne Diagnostyka infekcji Serologia grup krwi Hematologia

NZOZ-y, które nie posiadają laboratorium, mają w swoich strukturach zorganizowane punkty pobrania materiału do badań laboratoryjnych, skąd pobrany materiał przesyłany jest do odpowiedniego laboratorium. Zatem dostępność do usług laboratoryjnych jest dobra i nie stanowi dla pacjenta trudności z ich korzystania. Gorsza jest dostępność do diagnostyki obrazowej /usg, rtg/, badań endoskopowych, ponieważ nie wszystkie placówki w terenie mają odpowiednią aparaturę do wykonania tych badań (za wyjątkiem badań EKG, ponieważ aparat do badań EKG znajduje się w każdej placówce). Jak wynika z powyższych danych mają je jedynie duże placówki zlokalizowane w miastach. Pacjenci mogą mieć wykonywane badania bezpłatnie, za skierowaniem od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego lub za odpłatnością na własną prośbę.

Zabezpieczenie świadczeń z zakresu rehabilitacji

Gabinety rehabilitacji i fizykoterapii tworzone są głównie w tych placówkach służby zdrowia, które świadczą usługi dla dużej populacji ludności.

Wiąże się to zarówno z bazą lokalową (brak odpowiednich pomieszczeń w ośrodkach zdrowia) jak i odpowiednim wyposażeniem gabinetu. Zapotrzebowanie na tego typu usługi, tak w mieście jak i na wsi jest bardzo duże, co spowodowane jest wzrostem zachorowań na choroby układu kostno-stawowego oraz dużą urazowością.

Na terenie powiatu rawskiego świadczenia rehabilitacyjne realizują następujące placówki:

- SPZOZ w Rawie Mazowieckiej – Szpital Św. Ducha,
- NZOZ „Gadent” s.c. w Rawie Mazowieckiej,
- NZOZ „Eskulap” w Białej Rawskiej,
- NZOZ „Raw - Medica” w Rawie Mazowieckiej
- Prywatne gabinety rehabilitacyjne w Rawie Mazowieckiej /4 gabinety/,
- Ośrodek Rehabilitacyjny dla Dzieci Niepełnosprawnych prowadzony przez Stowarzyszenie „Dobro Dzieci” w Rawie Mazowieckiej.

Obecna lokalizacja tych gabinetów ogranicza dostęp do nich zwłaszcza osobom niepełnosprawnym, zamieszkującym na wsi.

Apteki

Ważną rolę w zaspokajaniu potrzeb zdrowotnych ludności spełniają również apteki i punkty apteczne. Ich liczba na terenie powiatu rawskiego jest wystarczająca. Również rozmieszczenie geograficzne tychże placówek ułatwia pacjentom dostęp do świadczonych przez nie usług. W roku 2004 otwarto 3 nowe punkty apteczne na wsiach, tj. w Kurzeszynie, Cielądzu i Regnowie, co znacznie poprawiło dostępność do zaopatrzenia w leki i inne produkty lecznicze osobom zadeklarowanym do miejscowych zoz-ów. Upřednio pacjenci tych zoz-ów, nie mogli na miejscu zrealizować recept tylko zmuszeni byli pokonywać znaczne odległości w celu zaopatrzenia się w leki w Rawie Mazowieckiej lub w Białej Rawskiej. Szczegółowe rozmieszczenie aptek i punktów aptecznych przedstawia poniższa tabela.

Szczegółowe dane dotyczące aptek zamieszczone są w poniższej tabeli.

Wykaz aptek i punktów aptecznych na terenie Powiatu Rawskiego.

a. Apteki

Lp.	Nazwa.	Adres	
1.	„Dawka”	ul. Mazowiecka 2	96-200 Rawa Mazowiecka
2.	„Eskulap”	Aleja Konstytucji 3 Maja 18	96-200 Rawa Mazowiecka
3.	„Panaceum”	ul. K. Wielkiego 36 b	96-200 Rawa Mazowiecka
4.	„Verbena”	ul. Krakowska 9	96-200 Rawa Mazowiecka
5.	„PZA Cefarm”	ul. Tomaszowska 10	96-200 Rawa Mazowiecka
6.	„Medica”	ul. Kościuszki 1	96-200 Rawa Mazowiecka
7.	„Dla Ciebie	Aleja Konstytucji 3 Maja 2	96-200 Rawa Mazowiecka
8.	„Alandra”	ul. Niepodległości 8	96-200 Rawa Mazowiecka
9.	„Malwa”	ul. Zjednoczenia 3	96-230 Biała Rawska
10.		ul. Mickiewicza 32b	96-230 Biała Rawska

b. Punkty apteczne

Lp.	Nazwa.	Adres	
1.	Punkt Apteczny	Kaleń	96-206 Sadkowice
2.	Punkt Apteczny	Kurzeszyn 5	96-200 Rawa Mazowiecka
3.	Punkt Apteczny	Regnów 86	96-232 Regnów
4.	Punkt Apteczny	Cielądz	Cielądz

Istotną rolę w ochronie zdrowia pełnią usługi specjalistyczne świadczone przez poradnie specjalistyczne.

W powstałych niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej na terenie Powiatu Rawskiego tworzone były nowe poradnie specjalistyczne. W związku z tym wzrosła liczba już istniejących poradni (wchodzących w skład SPZOZ), a także powstały nowe poradnie specjalistyczne, których nie było na naszym terenie a zapotrzebowanie na ich usługi było duże. Liczba i rodzaj poradni specjalistycznych funkcjonujących na terenie powiatu na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na poziomie roku 1999.

Liczba poradni specjalistycznych na terenie Powiatu Rawskiego jest wystarczająca w stosunku do potrzeb i zgodna z powszechnymi trendami. Poradnie usytuowane są w Rawie Mazowieckiej i w Białej Rawskiej, niemniej jednak pełnią funkcję ponadlokalną. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

Poradnie specjalistyczne (stan na rok 2005)⁴¹.

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa poradni</i>	<i>Liczba poradni</i>
5.	Poradnie „K”	5
6.	Poradnie chirurgiczne	5
7.	Poradnie kardiologiczne	5
8.	Poradnie otolaryngologiczne	3
9.	Poradnie neurologiczne	3
10.	Poradnie okulistyczne	4
11.	Poradnie psychologiczne	1
12.	Poradnie medycyny pracy	1
13.	Poradnie dermatologiczne	4
14.	Poradnie odwykowe oraz zapobiegania i zwalczania uzależnień	1
15.	Poradnie zdrowia psychicznego	4
16.	Poradnie gruźlicy i chorób płuc	1
17.	Poradnie leczenia bólu	1
18.	Poradnie reumatologiczne	2
19.	Poradnie urologiczne	4
20.	Poradnie diabetologiczne	3
21.	Poradnie endokrynologiczne	2
22.	Poradnie onkologiczne	2
23.	Poradnie ortopedyczne	3
24.	Poradnie chorób naczyń	0
25.	Poradnie rehabilitacyjne	3
26.	Poradnie alergologiczne	2
Ogółem		59

Z analizy danych wynika, iż od 2000 roku z każdym rokiem wzrastała liczba udzielonych porad w poradniach specjalistycznych w stosunku do roku 1999. Szczegółowe dane przedstawiono poniżej.

Wynika to ze zwiększonego zapotrzebowania na tego typu usługi, o czym świadczą wskaźniki zachorowalności i chorobowości na poszczególne choroby.

Najwięcej porad udzielano w poradniach: okulistycznych, chirurgicznych, zdrowia psychicznego, dermatologicznych, diabetologicznych, neurologicznych i kardiologicznych.

⁴¹ Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z placówek służby zdrowia posiadających w swej strukturze powyższe poradnie.

Liczba porad udzielonych w poradniach specjalistycznych w latach 1999-2004⁴²

<i>Rok</i>	<i>Liczba udzielonych porad</i>
1999	41 142
2000	59 207
2001	69 505
2002	77 781
2003	75 180
2004	69 716

Zabezpieczenie świadczeń zdrowotnych osobom starszym, przewlekle i nieuleczalnie chorym

Opiekę nad ludźmi nieuleczalnie chorymi w stanie terminalnym (po zakończeniu leczenia zasadniczego) sprawuje Poradnia domowej opieki hospicyjnej, której organem założycielskim jest Stowarzyszenie Hospicjum. Do poradni kierowani są pacjenci przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej lub lekarza specjalistę. Poradnia ma podpisaną umowę z NFZ na świadczenie usług. Dla osób, które nie wymagają leczenia na oddziałach opieki krótkoterminowej, ale istnieje u nich potrzeba dalszego udzielania świadczeń o charakterze medycznym, pielęgnacyjnym i społecznym utworzono oddział dla przewlekle chorych wchodzący w struktury Szpitala Św. Ducha w Rawie Mazowieckiej.

Opieka długoterminowa to kontynuacja leczenia farmakologicznego i dietetycznego długookresowa, ciągła, profesjonalna pielęgnacja i rehabilitacja realizowana w celu podtrzymania zdrowia i zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego chorym, którym towarzyszą duże niedomagania w samoopiece i samopielęgnacji.

Ponadto osoby te mogą korzystać z placówek leczenia zamkniętego, tj. domów pomocy społecznej i zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, funkcjonujących na terenie innych powiatów. Ponieważ z każdym rokiem wzrasta zapotrzebowanie na tego typu usługi racjonalnym staje się ich rozwijanie tj. tworzenie nowych placówek, zwiększenie liczby łóżek w szpitalu o profilu długoterminowym, gdyż na terenie Powiatu Rawskiego są braki w tym zakresie.

Zatrudnienie w placówkach służby zdrowia

Analizy danych zawartych w poniższej tabeli wynika, iż na przestrzeni ostatnich lat liczba zatrudnionych lekarzy w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej na terenie Powiatu Rawskiego utrzymuje się na stałym poziomie.

Natomiast obserwuje się zmniejszenie liczby zatrudnionych pielęgniarek. Jest to wynik przeprowadzonej restrukturyzacji zatrudnienia w SPZOZ w Rawie Mazowieckiej oraz odejścia pielęgniarek (rozwiązanie umowy o pracę na ich wniosek) do pracy w zakładach opieki zdrowotnej funkcjonujących poza terenem Powiatu Rawskiego.

Znaczny spadek zatrudnienia obserwuje się również w grupie zawodowej techników analityki medycznej. Spowodowane jest to tym, że SPZOZ w Rawie Mazowieckiej usługi z zakresu diagnostyki laboratoryjnej, wykonywane dotychczas przez laboratorium szpitalne, przekazał do realizacji firmie zewnętrznej, która również przejęła pracowników tego laboratorium.

Zatrudnienie w pozostałych grupach zawodowych nie ulega większym zmianom.

⁴² Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z placówek służby zdrowia posiadających w swej strukturze powyższe poradnie.

Personel zatrudniony w placówkach służby zdrowia⁴³.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba placówek 2002 r.		Liczba placówek 2003 r.		Liczba placówek 2004 r.	
		ogółem	na 10 tys. ludności	ogółem	na 10 tys. ludności	ogółem	na 10 tys. ludności
1.	Lekarze	68	13,61	66	13,25	67	13,49
2.	Lekarze stomatolodzy	1	0,20	-	-	3	0,60
3.	Analitycy medyczni	1	0,20	1	0,20	-	-
4.	Magistrzy pielęgniarstwa	4	0,80	7	1,40	7	1,41
5.	Magistrzy rehabilitacji	2	0,40	4	0,80	2	0,40
6.	Psycholodzy	1	-	1	0,20	-	-
7.	Pielęgniarki	193	38,62	169	33,92	168	33,82
8.	Położne	25	5,00	26	5,22	25	5,03
9.	Technicy dentystyczni	2	0,40	-	-	-	-
10.	Technicy analityki medycznej	20	4,00	19	3,81	5	1,01
11.	Technicy elektroradiologii	7	1,40	7	1,40	6	1,21
12.	Technicy fizjoterapii	8	1,60	5	1,00	5	1,01

2.10.2. Pomoc społeczna

Diagnoza problemów społecznych

Obserwowalny na terenie powiatu rawskiego wzrost negatywnych zjawisk społecznych wywiera ujemny wpływ na funkcjonowanie rodziny. Zjawiska takie jak: bezrobocie, zubożenie rodzin, alkoholizm ciągła i wzrastająca brutalność życia codziennego, w tym także przemoc domowej, przyczynia się do pogłębiania i utrwalania dysfunkcyjności rodziny.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie naszego powiatu została dokonana w oparciu o rozeznanie środowiskowe pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, pracowników socjalnych Ośrodków Pomocy Społecznej działających na terenie tutejszego powiatu oraz danych statystycznych instytucji i organizacji współpracujących z PCPR.

Z danych statystycznych za rok 2004 wynika, iż na powierzchni 646 km² zamieszkuje 49677 mieszkańców powiatu, w tym:

- kobiety - 25107
- mężczyźni - 24570

Niepokojącym zjawiskiem jest bezrobocie, o czym świadczą poniższe dane Powiatowego Urzędu Pracy. W 2005 roku w powiecie rawskim było ogółem 2848 bezrobotnych, co stanowiło 13,2 % ogólnej liczby mieszkańców, w tym:

- 1245 osób to kobiety
- 108 osób niepełnosprawnych w tym 12 z prawem do zasiłku
- 302 osoby to bezrobotni z prawem do zasiłku.

Liczba osób niepełnosprawnych rozeznanych przez Centrum wynosi 6700 osób, co stanowi 13% ogólnej liczby mieszkańców powiatu (dane za 2004 rok).

W 2005 roku Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności wydał łącznie 636 orzeczeń w tym 522 orzeczenia o stopniu niepełnosprawności i 114 orzeczeń o niepełnosprawności (dzieci):

⁴³ Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z publicznych i niepublicznych placówek służby zdrowia

- do stopnia znacznego zaliczono 68 osób
- do stopnia umiarkowanego zaliczono 272 osoby
- do stopnia lekkiego zaliczono 158 osób

Analizując środowisko rodzinne nieletnich na terenie powiatu rawskiego należy zauważyć, że większość z nich jest poważnie dotknięta różnego rodzaju patologią. Z danych Poradni Odwykowej wynika, że w roku 2005 udzielono ogółem 1585 porad. Z konsultacji lekarskich skorzystało 217 osób, z konsultacji terapeutycznych – 1.368 osób. Z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu ogółem leczonych było 223 osób, w tym 88 osób po raz pierwszy w życiu. 24 osoby skierowano do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych. Z psychoterapii indywidualnej skorzystało 71 osób, z kolei z psychoterapii grupowej – 70 osób.

Alkoholizm jest przyczyną rozpadów rodzin, przestępczości, przedwczesnej śmierci, chorób, kalectwa i wielu innych patologii społecznych.

Katalog przestępstw obrazują poniższe dane Komendy Powiatowej Policji w Rawie Mazowieckiej.

Ogółem w powiecie rawskim w 2005 r. dokonano 1119 przestępstw.

Oto dane dotyczące różnych rodzajów przestępstw:

- przestępstwa przeciwko mieniu - 665
- uszkodzeń ciała (bójki i pobicia) - 51
- fizyczne i psychiczne znęcanie się nad członkami rodziny - 74
- samobójstwa - 11
- zgwałcenia - 3
- zabójstwa - 0
- interwencji ogółem - 773, w tym dotyczących przemocy w rodzinie – 315.

Podobna sytuacja panuje w rodzinach rozbitych i żyjących w separacji. Nie trzeba wielkiej wyobraźni, by wiedzieć jak głęboki uraz powoduje rozwód, obserwowanie konfliktów i awantur dorosłych, którzy byli dotąd wzorcem. Ciągły lęk przed maltretowaniem, a z drugiej strony – wstyd, że się ma ojca czy matkę pijaka, prowadziły do ucieczek z domu, do wiązania się ze środowiskiem grup rówieśniczych, często o charakterze przestępczym.

W 2005 roku w Sądzie Rodzinnym w Rawie Mazowieckiej toczyły się:

- 71 spraw o alimenty
- 53 sprawy o podwyższenie alimentów
- 57 spraw dotyczących demoralizacji nieletnich
- 89 spraw dotyczących czynów karalnych popełnionych przez sprawców nieletnich.

Sąd rodzinny orzekł w odniesieniu do rodzin nieletnich następujące środki:

- w 42 przypadkach ograniczono władzę rodzicielską,
- 65 osób poddano obowiązkowi przymusowego leczenia odwykowego.

Punkt Konsultacyjno - Interwencyjny dla osób doznających przemocy w rodzinie „Pogotowie Rodzinne” w 2005 roku udzielił ogółem 266 porad, w tym 176 porad dla osób z terenu miasta Rawa Mazowiecka.

Przedstawione wcześniej informacje ukazują dodatkowo ścisłą zależność pomiędzy warunkami, jakie stwarza środowisko rodzinne, a stopniem wykołajenia i demoralizacji nieletnich; im liczniej występują negatywne przykłady środowisk rodzinnych, tym częściej mamy do czynienia ze zjawiskiem niedostosowania społecznego nieletnich.

W 2005 roku świadczeniami z pomocy społecznej w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na ich rodzaj i formę, liczbę oraz źródło finansowania) realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej zostało objętych 4.018 osób w 1936 rodzinach.

Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do pomocy społecznej były: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych oraz alkoholizm.

Wśród podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie powiatu rawskiego, z ogółu 1 936 środowisk otrzymujących pomoc, dysfunkcją dominującą było bezrobocie występujące w 854 środowiskach.

Następną dysfunkcją jest ubóstwo, które jest powodem korzystania z pomocy społecznej realizowanej przez ośrodki pomocy społecznej w 774 środowiskach.

Ze świadczeń pomocy społecznej korzystają również osoby niepełnosprawne. W 2005 roku z tej formy skorzystały 672 rodziny.

Niepełnosprawni korzystali również z innych form pomocy organizowanych przez PCPR ze środków PFRON, takich jak:

- turnusy rehabilitacyjne – 231 osoby, w tym 32 dzieci,
- likwidacji barier w komunikowaniu się – 37 osób, w tym 14 dzieci,
- z programu celowego skorzystało – 253 osoby, w tym 70 dzieci.

Do negatywnych zjawisk mających wpływ na funkcjonowanie rodzin powiatu, należy także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i alkoholizm. Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, jako losowe kryterium przyznawania pomocy stwierdzono w 506 środowiskach objętych pomocą przez ośrodki pomocy społecznej. Bezradność ta dotyczy przede wszystkim przypadków: 225 rodzin niepełnych i 271 rodzin wielodzietnych.

Do bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych można zaliczyć również pomoc rodzinom zastępczym udzielaną przez PCPR.

Na terenie powiatu rawskiego w 2005 r. pomocą pieniężną oraz pracą socjalną były objęte 47 rodziny zastępcze z 68 dziećmi (w tym 4 dzieci niepełnosprawnych):

- do lat 3	0 dzieci,
- od 4 do 6 lat	9 dzieci,
- od 7 do 13 lat	23 dzieci,
- od 14 do 18 lat	27 dzieci,
- powyżej 18 lat	5 osób.

Problem alkoholowy został stwierdzony w 230 środowiskach korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej.

Należy stwierdzić, iż w/w dysfunkcje występują najczęściej z innymi niekorzystnymi zjawiskami.

Innym problemem, chyba najważniejszym, występującym na terenie powiatu rawskiego jest połączenie wszystkich niemal dysfunkcji rodziny, tj. szerzenia się patologii, zarówno wśród dorosłych, jak i młodzieży, o czym świadczą statystyki sądu, policji oraz innych instytucji i organizacji współpracujących z tutejszym Centrum.

System wsparcia dla rodzin w kryzysie

Skutki kryzysu w rodzinie najbardziej dotkliwie odczuwają dzieci. Dlatego też budowany system wsparcia ma na celu całościowe objęcie pomocą rodziny i doprowadzenie do odzyskania lub wzmocnienia samodzielności życiowej na miarę możliwości jej członków. W rodzinach tych często występują zjawiska patologiczne, takie jak: alkoholizm, przemoc, łamanie norm społecznych.

System wsparcia dla tych rodzin i dzieci, stanowią zarówno świadczenia finansowe, jak również placówki wspomagające rodzinę, prowadzone przez stowarzyszenia, fundacje i organizacje pozarządowe.

Współdziałanie Centrum Pomocy Rodzinie z wieloma podmiotami, które w większym lub mniejszym stopniu wkraczają w politykę społeczną i pomoc społeczną, rozszerza ofertę stosowanych form i środków pomocy. Stwarza możliwości lepszego docierania do różnych grup i środowisk, jak również finansowania działalności z różnych źródeł.

Instytucje i organizacje wspierające rodziny na terenie powiatu rawskiego

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Ośrodek Interwencji Kryzysowej
2. Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej,
3. Sąd Rodzinny i Nieletnich oraz kuratorzy zawodowi,
4. Powiatowa Komenda Policji,
5. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy,
6. Dom Dziecka,
7. Rawskie Stowarzyszenie Abstynenckie „Szansa”,
8. Punkt Konsultacyjno-Interwencyjny dla Osób Doznających Przemocy w Rodzinie „Pogotowie Rodzinne”
9. Rodzinny Ośrodek Formacji Chrześcijańskiej,
10. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci.
11. Świetlica Środowiskowa przy Stowarzyszeniu „Przymierze Rodzin”
12. Komisje ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Celem pomocy społecznej realizowanym przez ośrodki pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych, osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, w konsekwencji doprowadzając do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Ośrodki pomocy społecznej kierują pomoc finansową, rzeczową, usługową i socjalną do rodzin. Pomoc ta kierowana jest do różnych grup społeczeństwa, w zależności od potrzeb.

Ośrodki pomocy społecznej w 2005 roku wykorzystwały następujące środki finansowe z przeznaczeniem na świadczenia pomocy społecznej:

- 2004 r. - 2.725.742 zł dla 3 412 osób
- 2005 r. - 2.893.908 zł. dla 4 018 osób

Wykorzystanie środków na pomoc społeczną w gminach powiatu

Nazwa jednostki	Środki wykorzystane w 2004r.		Środki wykorzystane w 2005 r.	
	liczba osób	kwota w zł.	liczba osób	kwota w zł.
m. Rawa Mazowiecka	882	1 165 139	908	1 251 870
m. i gm. Biała Rawska	910	689 957	1647	685.031
gm. Cielądz	379	203.004	448	228 840
gm. Rawa Mazowiecka	851	402 596	490	474.609
gm. Regnów	170	94 105	166	96.511
gm. Sadkowice	220	170 941	359	157.047
ogółem powiat	3 412	2 725 742	4 018	2 893 908

System wsparcia rodziny i dzieci uzupełniają placówki prowadzone przez organizacje pozarządowe.

1. Świetlicę socjoterapeutyczną, której celem jest:
 - zapewnienie pomocy w nauce,
 - organizowanie czasu wolnego poprzez rozwijanie zainteresowań i uzdolnień dzieci,

- wspieranie rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji,
 - zapewnienie pomocy w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych, osobistych,
 - prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych.
2. Punkt konsultacyjno – interwencyjny dla osób doznających przemocy w rodzinie „Pogotowie Rodzinne”, którego celem jest poradnictwo w sytuacjach kryzysów rodzinnych związanych z przemocą domową oraz pomaganiu osobom, które jej doznają. Pogotowie oferuje obecnie następujące usługi:
- porady telefoniczne, indywidualne w siedzibie Pogotowia, udzielane przez wszystkich członków zespołu, w zależności od aktualnych potrzeb klientów,
 - sesje rodzinne prowadzone przez psychologa,
 - terapie indywidualne,
 - interwencje domowe w celu powstrzymania przemocy oraz nawiązywanie kontaktu ze sprawcą,
 - przeprowadzanie rozmów motywacyjno – informacyjnych w przypadku klientów pijących problemowo, aby podjęli leczenie odwykowe.
 - pomoc prawna w postaci konsultacji, pomoc w pisaniu pism procesowych, przygotowywanie klientek do współpracy z organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

W działalności przeciwalkoholowej niezastąpiona jest rola profilaktyki. Odpowiednie wychowanie młodego pokolenia jest najbardziej skutecznym środkiem ograniczania i stopniowej likwidacji pijaństwa i alkoholizmu.

Jednym z dobrych przykładów działalności profilaktycznej jest Rawskie Stowarzyszenie Abstynenckie „Szansa” oraz organizowane przez Stowarzyszenie i komisje d/s rozwiązywania problemów alkoholowych, działające przy jednostkach samorządowych, zimowiska i kolonie terapeutyczne dla dzieci i młodzieży, jako atrakcyjna forma spędzania wolnego czasu, zaproszenia do pracy nad sobą, nad wolą i charakterem, jako próba zapobiegania patologii.

Działalność Rodzinnego Ośrodka Formacji Chrześcijańskiej daje możliwość stworzenia nowej rodziny. Czas pobytu ustalany jest dla każdej osoby indywidualnie, natomiast dzieci przebywają w ośrodku za zgodą rodziców, opiekunów lub sądu. Ośrodek stwarza możliwość mieszkania rodzeństwu, nawet wtedy, gdy różnica wieku jest znaczna.

Inną organizacją pozarządową jest Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, które organizuje różnego rodzaju imprezy dla dzieci i wypoczynek letni. Koszty pobytu pokrywają ośrodki pomocy społecznej właściwe dla miejsca stałego zamieszkania osoby skierowanej.

System wsparcia dla osób niepełnosprawnych

Na system pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom składają się działania prowadzone przez służbę zdrowia, oświatę, stowarzyszenia i ośrodki pomocy społecznej oraz zakłady pracy. W ramach służby zdrowia funkcjonują gabinety rehabilitacyjne.

W powiecie funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rawie Mazowieckiej, w którym mieści się:

- szkoła podstawowa o profilu specjalnym,
- gimnazjum,
- szkoła przysposabiająca do zawodu,
- szkoła przysposabiająca do życia.

Z inicjatywy rodziców dzieci i młodzieży niepełnosprawnej powstało Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „Dobro Dzieci” z siedzibą w Rawie Mazowieckiej. Stowarzyszenie skupia aktualnie około 50 rodzin z dziećmi, bądź dzieckiem niepełnosprawnym. Jest ono organizacją o charakterze samopomocowym, tworząc równocześnie realną grupę „nacisku” w realizacji celów uzasadnionych z punktu widzenia osób niepełnosprawnych. Formy działania Stowarzyszenia to:

- prowadzenie zabiegów rehabilitacyjnych,
- organizowanie turnusów rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych oraz ich opiekunów,
- organizowanie wspólnych wycieczek, ognisk i innych imprez okolicznościowych, np.: Dnia Dziecka
- pozyskiwanie sponsorów

W ramach systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej Rawskiej zorganizował środowiskowy dom samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi z terenu Miasta i Gminy Biała Rawska. Środowiskowy dom samopomocy realizuje swoje cele świadcząc usługi w domu dziennego pobytu dla 20 osób długotrwale leczonych psychiatrycznie.

Nieco inną formą wsparcia są usługi opiekuńcze, z których na terenie powiatu skorzystały w 2005 r. 172 osoby. Ta forma wsparcia jest organizowana przez miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej oraz Polski Czerwony Krzyż. W ten sposób realizowana jest jedna z podstawowych zasad pomocy społecznej, której istotą jest jak najdłuższe utrzymanie człowieka w dobrej kondycji, w jego własnym środowisku.

Specyficzną rolę w systemie pomocy osobom niepełnosprawnym, ciężko chorym, pełni Stowarzyszenie „Hospicjum”. W 2005 roku opieką objęto 107 osób.

W Rawie Mazowieckiej działa Koło Terenowe Polskiego Związku Niewidomych, które zrzesza 70 niewidomych i niedowidzących osób. Dla wszystkich członków Koło organizuje spotkania, szkolenia rehabilitacyjno-integracyjne, kursy rehabilitacji podstawowej, wycieczki.

Budowa systemu wsparcia w powiecie wymaga stałej rozbudowy infrastruktury społecznej i przystosowania jej do zmieniających się potrzeb społecznych, wypracowania nowych sposobów pracy socjalnej mającej na celu usamodzielnienie osób i rodzin oraz poprawę ich funkcjonowania, a także zapobiegania zjawiskom dysfunkcyjnym rodziny.

2.10.3. Oświata

Na działania edukacyjne w powiecie rawskim składają się obszary działania wychowania przedszkolnego, podstawowego (w tym specjalnego), gimnazjalnego (w tym specjalnego) i ponadgimnazjalnego, w którym znaczne miejsce zajmują szkoły niepubliczne.

Na terenie powiatu działają następujące publiczne szkoły ponadgimnazjalne i placówki: Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Rawie Mazowieckiej, trzy zespoły szkół: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Władysława Reymonta w Rawie Mazowieckiej, Zespół Szkół-Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej im. Mikołaja Kopernika w Rawie Mazowieckiej, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Białej Rawskiej, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Rawie Mazowieckiej oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy.

W każdym z wymienionych zespołów szkół funkcjonuje internat oraz Liceum Ogólnokształcące, Liceum Profilowane, Technika kształcące w różnorodnych kierunkach oraz Zasadnicze Szkoły Zawodowe.

Szkoły ponadgimnazjalne stale troszczą się o wprowadzanie nowych, atrakcyjnych i potrzebnych na rynku pracy kierunków kształcenia.

Powiat Rawski prowadzi szkolnictwo specjalne w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Marii Grzegorzewskiej w Rawie Mazowieckiej, gdzie działają: szkoła podstawowa specjalna dla upośledzonych w stopniu lekkim oraz umiarkowanym i znacznym, gimnazjum specjalne dla upośledzonych w stopniu lekkim oraz umiarkowanym i znacznym, szkoła zawodowa specjalna, szkoła przysposabiająca do pracy oraz placówka opiekuńczo – wychowawcza (internat).

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rawie Mazowieckiej w pełni zaspakaja potrzeby w zakresie kształcenia specjalnego dla terenu powiatu rawskiego, jak również przyległych gmin i powiatów sąsiednich.

Szkoły niepubliczne dotowane przez Powiat Rawski to Studium i Liceum Ekonomiczne „FORUM”, Technikum Zawodowe dla Dorosłych, Szkoła Policealna dla Dorosłych, Prywatny Zespół Szkół Zawodowych dla Dorosłych.

Ogólnie w roku szkolnym 2005/2006 w publicznych szkołach i placówkach prowadzonych przez Powiat Rawski jest o 303 uczniów mniej i o 9 oddziałów mniej w porównaniu do roku szkolnego 2004/2005. Natomiast w szkołach niepublicznych jest 71 słuchaczy mniej w porównaniu do roku szkolnego 2004/2005.

Zmniejszająca się liczba uczniów w szkołach wynika z postępującego niżu demograficznego.

Działalność oświatowa finansowana jest ze środków ogólnej subwencji oświatowej z budżetu państwa. Środki te zabezpieczają jedynie podstawową działalność szkół i placówek tj. płace i utrzymanie budynków. Inwestycje przeprowadzone w niektórych szkołach czy placówkach zostały zrealizowane przy dużym udziale środków własnych powiatu, częściowego dofinansowania z dotacji celowych, z dopłat Totalizatora Sportowego oraz z pożyczek Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska.

W Rawie Mazowieckiej nie funkcjonują uczelnie wyższe, ze względu na małe zainteresowanie mieszkańców powiatu oraz bliskość dużych ośrodków akademickich w Łodzi, Warszawie, Tomaszowie Mazowieckim oraz Piotrkowie Trybunalskim. Znacząca część młodzieży pobiera także naukę w prywatnych wyższych uczelniach w Łowiczu i Skierniewicach.

2.10.4. Kultura

W Powiecie Rawskim działają dwa ośrodki kultury: Miejski Dom Kultury w Rawie Mazowieckiej i Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury w Białej Rawskiej. W ośrodkach tych prowadzone są zajęcia w kołach: muzycznych, fotograficznych, plastycznych, sportowych i innych.

Duże znaczenie odgrywają działające na terenie powiatu zespoły ludowe: „Wilkowianie”, „Wspomnienie” i Kapela „Rawianie” oraz zespoły dziecięce „Tęcza” i „Mali Rawianie”, które prezentują swój dorobek na imprezach okolicznościowych i „Dożynkach Powiatowych”.

Działające w mieście Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Rawskiej organizuje spotkania z cyklu „Rawianin Sukcesu”.

Jedynym muzeum na terenie powiatu jest Muzeum Ziemi Rawskiej w Rawie Mazowieckiej, które oprócz wystaw okolicznościowych oferuje dwie stałe ekspozycje: „Salonik Babuni” i „Izba Rawska”.

Twórcy ludowi prężnie działający na terenie powiatu rawskiego to hafciarki, malarki, rzeźbiarze, kowale artystyczni, krasomówcy i autorzy wierszy.

Działalność kulturalna jest generalnie niedofinansowana. Jednostki samorządu terytorialnego wspomagają ze środków własnych zakupy strojów ludowych dla zespołów oraz dofinansowują koszty wyjazdów na prezentacje krajowe. Zapotrzebowanie na kulturę jest dużo większe niż oferowane formy istniejących ośrodków.

2.10.5. Sport

W Powiecie Rawskim działają dwa stowarzyszenia: Powiatowy Szkolny Związek Sportowy i Powiatowe Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe.

Funkcjonuje 31 klubów sportowych. W powiecie znajduje się 15 hal sportowych, w tym: 1 hala widowiskowo – sportowa, 1 stadion piłkarski i 10 boisk piłkarskich. Wszystkie szkoły i placówki powiatowe prowadzone przez Powiat Rawski posiadają sale gimnastyczne. Najlepszymi warunkami może pochwalić się Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Wł. Reymonta w Rawie Mazowieckiej, który posiada nową salę gimnastyczną oddaną do użytku w lutym 2005 r. Jest to największa sala gimnastyczna w placówkach szkolnych, jej wymiary wynoszą 12m x 24m. Szkoła ta posiada również boisko do gry w piłkę nożną ze sztuczną nawierzchnią i bieżnię tartanową oddane do użytku w październiku 2005 r.

W pozostałych szkołach boiska szkolne są w bardzo złym stanie. W najlepszej sytuacji pod tym względem znajduje się Zespół Szkół – Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej im. Mikołaja Kopernika w Rawie Mazowieckiej.

Najbardziej popularną dyscypliną sportu w powiecie rawskim jest piłka nożna, uprawiana w 16 klubach sportowych, na miejscu drugim plasuje się piłka siatkowa, a następnie lekka atletyka.

Pod względem organizacyjnym najlepszymi klubami sportowymi w powiecie są Rawski Klub Sportowy „Mazovia”, Miejsko Gminny Klub Sportowy „Białka” Biała Rawska, Ludowy Klub Sportowy „Sokół” Regnów, Ludowy Klub Sportowy „Orlęta” Cielądz, Gminny Ludowy Klub Sportowy „Surfpol” Wołucz, Ludowy Klub Sportowy „Sobpol” Konopnica.

Cyklicznymi imprezami są m. in. turnieje piłki nożnej, zawody strzeleckie, zawody wędkarskie, maraton pływacki. Ciekawe bloki rekreacyjno – sportowe organizowane są corocznie podczas Dożynek Powiatowych.

Zainteresowanie sportem w powiecie jest bardzo duże, o czym świadczą dobre wyniki we współzawodnictwach oraz stale rosnąca liczba klubów sportowych, pomimo iż środki finansowe na sport są niewystarczające.

Sport jest bardzo ważną dziedziną życia społecznego, którą warto wspierać z uwagi na niekwestionowane efekty wychowawcze i zdrowotne dla dzieci i młodzieży, a dla dorosłych jest alternatywą spędzania wolnego czasu.

2.10.6. Turystyka

Ziemia rawska to urozmaicony teren pola, lasy, czysta woda i wiele zabytków reprezentujących różne style i epoki, zbiornik wodny „Tatar” o powierzchni 56 ha z przystanią wodną, kąpieliskiem, halą sportową i kortami sprzyjają wypoczynkowi weekendowemu.

Rezerwat rzeki Rawki z malowniczymi meandrami i starorzeczami, rezerwat „Trębaczew” - skarbiec unikatowej roślinności (akweny z 1958 r. o pow. 174 ha dla ochrony największego skupiska modrzewia polskiego), Park Krajobrazowy w Babsku, zaliczone do pomników przyrody aleje lipowe w Bujalach i Żydomicach, stanowią doskonałe miejsce dla wycieczek pieszych i rowerowych.

Miłośnicy wędkarstwa wolny czas mogą spędzić na połowach nad licznymi zbiornikami wodnymi. Jednym ze sposobów poznania i podziwiania jest podróż kolejką wąskotorową. Szlak z Białej Rawskiej, przez Annosław, Regnów, Rawę, Boguszyce i dalej do Rogowa, pozwoli na poznanie wielu atrakcji tej ziemi.

W powiecie istnieje wiele budowli sakralnych, wśród których wyróżnić trzeba zabytek najwyższej klasy, wpisany na listę dziedzictwa kulturowego UNESCO - modrzewiowy kościół w Boguszycach. Poza tym na uwagę zasługują rawski kościół Ojców Pasjonistów p.w. Św. Pawła od Krzyża oraz kościół ewangelicko – augsburski a także świątynia w Białej Rawskiej, Regnowie i Lewinie.

Świadectwem rozwoju budownictwa prywatnego poczynając od pierwszej połowy XIX w. są spotykane liczne szlacheckie pałace i dwory. Do najstarszych należy wybudowany w 1833r. pałac w Babsku. Bardzo ciekawy jest zespół pałacowy w Białej Rawskiej oraz zespoły pałacowo-parkowe w Rososze, a także dwór w Starych Bylinach.

2.10.7. Organizacje i stowarzyszenia społeczne

Stan organizacji i stowarzyszeń społecznych w gminach powiatu rawskiego zmienił się w stosunku do roku ubiegłego i wynosi ogółem 62 stowarzyszenia, w tym 8 stowarzyszeń zwykłych, 54 stowarzyszenia zarejestrowane przez Sąd i posiadające osobowość prawną.

2.11. Środowisko naturalne

2.11.1. Ochrona gleby

Historycznie, gleby na terenie Powiatu wykształciły się na piaskach słabogliniastych (gleby bielcowe) oraz na piaskach gliniastych i gliniastych mocnych jako gleby brunatnoziemne (głównie brunatne wylugowane). Po wylesieniu były i są użytkowane rolniczo - użytki rolne zajmują prawie 70% powierzchni powiatu.

W dolinach rzek znajdują się współczesne mady oraz gleby murszowe i torfowe, obecnie najczęściej pod użytkami zielonymi: łąkami i pastwiskami.

Na terenie powiatu występuje dość znaczne zróżnicowanie jakości gleb użytkowanych rolniczo. Udziały gleb poszczególnych klas bonitacji w glebach użytkowych rolniczo na terenie jednostek administracyjnych powiatu przedstawiano w tabeli:

Podział gleb użytkowanych rolniczo według klas bonitacji

Gmina	Powierzchnia gleb według klas bonitacji [ha]							
	Pow. użytków rolnych [w ha]	I	II	III	IV	V	VI	VIz
m. Rawa Mazowiecka	789	0	-	20	195	341	116	4
gm. Rawa Mazowiecka	12264	0	-	388	2539	5252	2478	236
m. i gm. Biała Rawska	14565	0	-	4193	5923	2678	958	23
Cielądz	6958	0	-	150	1752	2462	1519	108
Regnów	3769	0	-	485	1492	1118	370	1
Sadkowice	8481	0	12	2790	3556	1124	276	19
Razem	46826	0	12	8026	15475	12975	5717	391

Gleby klasy I (tzw. gleby orne najlepsze) nie występują w ogóle. Około 56% gleb użytkowanych rolniczo stanowią gleby dość dobrych i średnich klas bonitacji – od II do IV. Pozostałe 44% gleb użytków rolnych zalicza się do gleb o słabych klasach bonitacji: V, VI i VII.

Powiat Rawski charakteryzuje się niezbyt korzystnymi warunkami do produkcji rolnej. Najlepsze warunki przyrodnicze do produkcji rolnej mają gminy Biała Rawska, Regnów i Sadkowie, gdzie udział gleb klas II – IV wynosi odpowiednio 84,8%, 72,2% i 57,1%.

Gleby Powiatu są średnio zasobne w składniki pokarmowe – gleby o bardzo niskiej i niskiej zawartości magnezu i potasu stanowią około 60% areалу rolniczego, a gleby o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu do 60%. Świadczy to o umiarkowanym potencjale żyznościowym gleb omawianego obszaru.

Powiat nie ma najkorzystniejszych warunków do produkcji rolnej z uwagi na znaczny udział gleb słabszych klas bonitacji, ale jest to teren zdecydowanie rolniczy. Na tle całej powierzchni Powiatu (64 592 ha) użytki rolne zajmują 53 377 ha, co stanowi ponad 82,6% całości. W strukturze użytkowania gleb grunty orne zajmują 49 065 ha, użytki zielone natomiast zaledwie 4 312 ha. W rękach prywatnych pozostaje 90% gruntów, obserwuje się stały, choć niewielki wzrost liczby gospodarstw i zwiększanie się ich średniej powierzchni. Najwięcej użytków rolnych w stosunku do powierzchni gminy znajduje się w następujących gminach: Sadkowie – ok. 90%; Regnów – 88,5%; w mieście i gminie Biała Rawska – 84,2%, Cielądz – 79,1%; gminie Rawa Mazowiecka – 77,9% i w mieście Rawa Mazowiecka – 61,8%. Przeważa produkcja zbóż: żyta, pszenicy i owsa oraz ziemniaków; łącznie uprawy te zajmują około 60% powierzchni produkcyjnej użytków. Sady zajmują 14,3% powierzchni użytków rolnych, najwięcej sadów występuje w gminie Biała Rawska i w gminie Sadkowie. Udział upraw warzyw wynosi 1,6% powierzchni użytków rolnych całego Powiatu. Największe udziały mają tu proporcjonalnie gminy Cielądz, Biała Rawska i Sadkowie – powyżej 1% użytków rolnych zajmuje tam produkcja warzyw.

Jednym z objawów degradacji rolniczej gleb jest ich zakwaszenie. Przy dość intensywnym użytkowaniu rolniczym gleby powiatu wykazują obecnie znaczny stopień zakwaszenia (pH poniżej 5,5). W większości gmin przeważają gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym (do 80% powierzchni użytków rolnych). Wymagają one wapnowania, a zgodnie z ocenami Stacji Chemiczno-Rolniczej w Łodzi (2001) wapnowanie jest konieczne na ponad połowie całego areálu Powiatu, a potrzebne na około 20% powierzchni użytków rolnych. Część gruntów na piaskach słabogliniastych jest ponadto przesuszonych, produkcja zależy tam od ilości opadów atmosferycznych. Mało urodzajne i przesuszone gleby nadają się w znacznej części pod zalesienia.

2.11.2. Ochrona wód

W Powiecie Rawskim zaopatrzenie w wodę odbywa się głównie z ujęć podziemnych z formacji czwartorzędowych i jurajskich. Wody podziemne są najważniejszym zasobem w gospodarce hydrologicznej Powiatu. Z użytkowego punktu widzenia najważniejsze są tu poziomy wodonośne jurajskie i czwartorzędowe. Najpowszechniej eksploatowane są zasoby z tego ostatniego poziomu, najczęściej z głębokości od 10 – 50 m i ujmowane w studniach wierconych lub kopanych.

Główne poziomy wodonośne i ich charakterystyka

Płytkie wody gruntowe występują w dolinach rzek oraz w obniżeniach terenowych, ich zaleganie obserwowane jest na głębokościach od 1 do 3 m. Na wysoczyźnie głębokość zalegania wód gruntowych wynosi od 2 do 20 m.

Na terenie Powiatu, tak jak na terenie całego województwa łódzkiego wyróżnia się kilka głównych poziomów wodonośnych, w tym czwartorzędowy, trzeciorzędowy, kredowy i jurajski. Najbardziej zasobne w wodę są poziomy kredowe. Najstarsze użytkowane poziomy wodonośne Powiatu występują w piaskach, piaskowcach, wapieniach i marglach górnej jury. Występują one w okolicy Rawy Mazowieckiej we wsiach Soszyce i Wilkowice.

Regiony hydrogeologiczne i główne zbiorniki wód podziemnych

Powiat Rawski zajmuje obszar należący do regionu hydrogeologicznego Południowo-mazowieckiego. Wody są ważnym surowcem i zasobem gospodarczym, w tym szczególnie Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP). GZWP odpowiadają następującym kryteriom ilościowym i jakościowym: wydajność podstawowa otworu studziennego wynosząca powyżej 70 m³/h, wydajność ujęcia wynosząca powyżej 10 tys. m³/d, przewodność powyżej 10 m²/h, klasa wód I.

We wschodniej i środkowej części Powiatu rozciągają się obszary zbiornika trzeciorzędowego związanego z Niecką Mazowiecką. Pod osadami czwartorzędowymi zalegają tu utwory trzeciorzędowe z dwoma poziomami wodonośnymi, mioceńskim i oligoceńskim. Natomiast tereny w zachodniej części Powiatu podściela jurajski GZWP nr 14. Na tych terenach, z częściowo także w gminie Biała Rawska rozciągają się obszary tzw. obszar wysokiej ochrony zbiorników wód podziemnych (OWO). Cały Powiat leży w strefie zagrożeń wód podziemnych.

Zasoby wód podziemnych

Zasoby eksploatacyjne jest to ilość wód podziemnych, którą można pobrać w określonej jednostce czasu w technicznych i hydrogeologicznych warunkach, zaprojektowanych lub istniejących realnie, bez ujemnego wpływu na ilość i jakość ogólnych zasobów tych wód. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych na terenie Powiatu wynoszą łącznie 3 375,3 m³/h.

Zestawienie zasobów eksploatacyjnych w Powiecie Rawskim dla poszczególnych utworów wodonośnych.

L.p.	Poziom wodonośny	Wielkość zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych	
		[m ³ /h]	[%]
1.	Czwartorzęd	2 044,5	60,6
2.	Trzeciorzęd	166,1	4,9
3.	Kreda	14,5	0,4
4.	Jura	1 150,2	34,1
Ogółem		3 375,3	100,0

Na terenie Powiatu znajdują się 152 ujęcia wód podziemnych, z których woda pobierana jest w 187 studniach głębinowych. Największe ilości wód pobierane są przez Zakład Gospodarki Komunalnej (ZGK) w mieście Rawa Mazowiecka (ponad 650 tys. m³/rok), Gminny Zakład Eksploatacji Wodociągów i Kanalizacji (ponad 240 tys. m³/rok) i Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Żurawi

W roku 2004 w ramach monitoringu regionalnego wykonane zostały przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi badania 9 studni na terenie powiatu rawskiego. Wyniki badań przedstawia poniższa tabela.

Klasyfikacja jakości zwykłych wód podziemnych w punktach badawczych sieci regionalnej w 2004 r.⁴⁴

lp.	Miejscowość	Użytkownik	Rodzaj wód	Statygrafia	Klasa czystości	Wskaźniki decydujące o klasie czystości
1	Rawa Mazowiecka	„LOGIS” S.A. studnia nr II	W	J	IV	amoniak, żelazo, fosforany
2	Kaleń	wodociąg wiejski –studnia nr 1	W	Q	II	amoniak, azotany, chlorki, przew. el. właściwa, siarczany, wapń
3	Rawa Mazowiecka	„LOGIS” S.A. studnia nr I	W	J	III	amoniak, żelazo
4	Rawa Mazowiecka	ZGK ujęcie Tatar	w	J	III	amoniak
5	Biała Rawska	ZGKiM – Studnia nr.2	W	Q	II	amoniak, fosforany, przew. el. właściwa, wapń
6	Cielądz	wodociąg wiejski –studnia nr 1	W	J	IV	amoniak
7	Regnów	wodociąg wiejski –studnia nr 2	W	Q	IV	amoniak, mangan, żelazo
8	Rawa Mazowiecka	ZGK studnia nr III	W	J	II	amoniak, azotyny, przew. el. właściwa, siarczany, wapń

Z przedstawionych badań wynika, iż w trzech studniach odnotowano dobrą jakość wody (II klasa), w dwóch – zadawalającą. W trzech studniach, tj. w Regnowie, Cielądzu i Rawie Mazowieckiej - ujęcie na terenie firmy LOGIS, woda była niezadawalającej jakości (klasa IV).

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe Powiatu to rzeki i mniejsze cieki, kanały, drobne oczka wodne śródlądowe i śródpolne oraz stawy i zbiorniki retencyjne związane z dolinami rzek. System rzek wchodzi w skład podzlewni Rawki (III rzędu) stanowiącej podzlewnię Bzury (II rzędu). Rawka, uznana wraz ze swą doliną w 1985 roku za rezerwat przyrody jest największym prawobrzeżnym dopływem Bzury, uchodzącym do niej na 43 km jej biegu.

Charakterystyka hydrograficzna

W skład podstawowej sieci hydrograficznej Powiatu wchodzi 9 cieków: rzek oraz kanałów podstawowych, o łącznej długości 133,2 km. Większa część długości tych cieków (113,0 km) jest uregulowana.

Osią układu hydrograficznego jest rzeka Rawka, która ma 20,4 km przebiegu na terenie powiatu. Inne rzeki to dopływy Rawki, mające na terenie powiatu przebieg długości około 28 km: Białka i Rylka, a także cieki krótsze (poniżej 10 km długości): Rokitna, Żelazna i Krzemionka z Czerwonką. Przez teren miasta Rawa Mazowiecka przechodzi czwartorzędny dział wodny, między podzlewniami rzek Rylki i Białki.

Podstawowe kanały w powiecie to kanały: Grabicki, Cielądzki i Kanał "A". Sieć tę uzupełniają stawy w dolinach rzek i zbiorniki retencyjne.

Największe obiekty stawowe znajdują się w dolinie Rawki – stawy w Bylinach o powierzchni 129 ha, stawy w dolinie Białki w Białej Rawskiej o powierzchni 81 ha oraz

⁴⁴ Raport o stanie środowiska w woj. łódzkim w 2004 r.

stawy w Ossowicach na rzece Rylce o powierzchni 47,7 ha. Inne obiekty mają powierzchnię nie przekraczającą z reguły 4 – 7 ha.

Zasoby wód powierzchniowych

Na główne zasoby wód powierzchniowych Powiatu składają się obok rzek, stawy o łącznej powierzchni sięgającej prawie 290 ha, a także 6 zbiorników retencyjnych o powierzchni 78,1 ha i objętości zasobów wodnych 1668 tys. m³.

Charakterystyka zbiorników retencyjnych⁴⁵

Obiekt	Rzeka	Powierzchnia (ha)	Objętość (tys. m ³)
Dolna	Rawka	45,0	1 270
Tatar	Rawka	18,0	220
Biała Rawska	Biała	8,5	102
Podsędkowice	Biała	4,0	46
Babask	ciek spod Babska	1,2	14
Cielądz	Rylka	1,4	16
Razem		78,1	1 668

Stan czystości wód powierzchniowych.

W roku 2004 badaniami monitoringowymi, prowadzonymi w ramach monitoringu regionalnego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, objęto 7 punktów pomiarowych rozmieszczonych na rzekach powiatu rawskiego, tj. na Rawce, Krzemionce, Rylce i Białce- dopływach rzeki Bzury. Ocenę składu jakościowego tych rzek w poszczególnych grupach zanieczyszczeń przedstawia poniższa tabela.

Ocena składu jakościowego rzek w poszczególnych grupach zanieczyszczeń w roku 2004.⁴⁶

Nazwa rzeki	Profil pomiarowo – kontrolny	Klasa czystości według grup zanieczyszczeń							Klasyf. ogólna
		Organ.	Subst.m iner.	Biogen.	Metale	Przem.	Biolog	Mikro- biolo	
Rawka	Boguszyce	III	II	II	IV	I	I	IV	III
	Żydowice	III	II	III	IV	I	III	IV	III
Krzemionka	Chrusty	III	II	II	IV	I	I	III	III
Rylka	Rawa Maz.	IV	II	III	IV	I	I	V	IV
Biała	Podsędkowice	III	II	IV	IV	I	II	III	III
	Wólka Lesiewska	III	II	III	IV	I	II	V	III
	Julianów Raducki	IV	II	III	IV	II	II	V	IV

Z przedstawionych badań wynika, że Rawka i jej dopływy Krzemionka i Biała prowadziły wodę zakwalifikowaną do III klasy czystości, czyli do wód zadawalającej jakości. Wskaźnikami decydującymi o końcowej klasyfikacji były wskaźniki tlenowe (BZT₅, ChZT-Mn, ChZT-Cr, OWO), biogenne (azotany, azotyny, azot Kjeldahla) oraz zanie-

⁴⁵ Opracowanie własne

⁴⁶ Raport o stanie środowiska w woj. łódzkim w 2004 r.

czyszczenia sanitarne. Jedynie w profilu Białka - Julianów Raducki stwierdzono IV klasę czystości

Gospodarka ściekowa.

Gminy powiatu rawskiego posiadają na części swojego obszaru systemy kanalizacji sanitarnej (bez gminy Regnów) i oczyszczalnie ścieków komunalnych, a miasto Rawa Mazowiecka posiada również sieć kanalizacji deszczowej.

Wykaz ważniejszych oczyszczalni ścieków w powiecie rawskim.⁴⁷

L.p.	Nazwa i lokalizacja oczyszczalni	Rodzaj oczyszczalni	Przepływ maksymalny [m ³ /d]
1.	Oczyszczalnia dla miasta Rawa Mazowiecka w Żydomicach (gm. Rawa Mazowiecka)	Mechaniczno-biologiczna	8600
2.	Spółdzielnia Mleczarska w Rawie Mazowieckiej (Miasto Rawa Mazowiecka)	Mechaniczno-biologiczna	250
3.	Oczyszczalnia dla miasta Biała Rawska w Żurawii (gm. Biała Rawska)	Mechaniczno-biologiczna	300
4.	Hubert Jagieliński - Zakład Rolny w Babsku (gm. Biała Rawska)	Filtry guntowe + stawy	288
5.	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa Gospodarstwo Mieszkaniowe SP w Babsku (gm. Biała Rawska)	BIOBLOK Mu-200a	100
6.	„OZDAN” S.C. Zakład Mięsny w Marinowie (gm. Biała Rawska)	Filtry gruntowo-korzeniowe systemu Kickutha	37
7.	Oczyszczalnia gminna w Cielądzu (gm. Cieladz)	Mechaniczno-biologiczna	165
8.	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Małej Wsi (gm. Cieladz)	TURBOREKTOR	100
9.	PPHU „SOBPOL” w Konopnicy (gm. Rawa Mazowiecka)	Stawy fakultatywne + filtr	113
10.	Oczyszczalnia wiejska w Kurzeszynie (gm. Rawa Mazowiecka)	Mechaniczno-biologiczna	150
11.	Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki Rossocha Sp. z o.o. (gm. Rawa Mazowiecka)	Mechaniczno-biologiczna	138
12.	Marian Wieteska - Gorzelnia Rolnicza Ryłsk Mały (gm. Regnów)	Hydrobotaniczna	142
13.	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Trębaczewie (gm. Sadkowie)	Mechaniczno-biologiczna	300
14.	Oczyszczalnia gminna w Kaleniu (gm. Sadkowie)	Mechaniczno-biologiczna	50
15.	Michał i Mieczysław Klakla, Zakład Przetwórstwa Mięsnego „KLAKLA” w Białej Rawskiej	Mechaniczno-biologiczna	8

W roku 2004 najwięcej ścieków komunalnych odprowadziły oczyszczalnie:

- Zakładu Gospodarki Komunalnej w Rawie Mazowieckiej – oczyszczalnia w Żydomicach - 2552 m³/dobę,
- Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Białej Rawskiej- oczyszczalnia w Żurawii - 299 m³/dobę,
- „ROLIMEX-u” Sp-ki z o.o.- oczyszczalnia w Wilkowicach - 165 m³/dobę.

⁴⁷ Opracowanie własne.

2.11.3. Ochrona powietrza

Podstawowymi źródłami zanieczyszczenia powietrza na terenie powiatu rawskiego są emisje z zakładowych i lokalnych kotłowni, palenisk domowych, procesów technologicznych i transportu samochodowego. Źródłami zorganizowanej emisji zanieczyszczeń do powietrza jest energetyczne spalanie paliw, m.in. przez: ZEC w Rawie Mazowieckiej, Spółdzielnię Mleczarską w Rawie Mazowieckiej, SPZOZ w Rawie Mazowieckiej, „HERCO” Sp. z o. o. w Rawie Mazowieckiej, PPUH „Sob- Pol” s.c. w Konopnicy, „ROLIMEX” Sp. z o.o. - Gorzelnia w Wilkowicach, Spółdzielnię Mieszkaniową w Białej Rawskiej.

Emisja zanieczyszczeń ze źródeł technologicznych występuje w związku z funkcjonowaniem m.in. następujących zakładów: P.P. Fabryki Narzędzi „Rafan” w Rawie Mazowieckiej, „Belle Poland” sp. z o.o. w Rawie Mazowieckiej, „Metalbud” sp. z o.o. w miejscowości Podlas, „Herco Styling & Manufacturing” Sp.z o.o. w Rawie Mazowieckiej. Na stan powietrza w powiecie wpływ mają również emitory znajdujące się w Bełchatowie oraz w Łodzi. Żaden z zakładów mających siedzibę na terenie powiatu, nie prowadzi ciągłego pomiaru emisji zanieczyszczeń, w niektórych dokonuje się pomiarów kilka razy w roku.

Pomiary stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu na terenie powiatu rawskiego realizowane były w 2004 r. w ramach wojewódzkiego systemu monitoringu jakości powietrza przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, Delegaturę w Skierniewicach. Pomiarów dokonywano w pięciu stacjach pomiarów średniomiesięcznych stężeń SO_2 i NO_2 w powietrzu, zlokalizowanych w Rawie Mazowieckiej przy ul. Kopernika, Warszawskiej i Polnej oraz w Białej Rawskiej przy ul. Żymierskiego i Kwiatowej.

Pomiary SO_2 wykazały, iż stwierdzone wartości na każdej ze stacji były niższe od wartości odniesienia- $30\mu\text{g}/\text{m}^3$. Najwyższe stężenia średniomiesięczne wystąpiły w miesiącach zimowych zlokalizowanych w rejonie zabudowy mieszkaniowej z indywidualnymi instalacjami grzewczymi, natomiast najniższe stwierdzono w sierpniu na stacji przy ul. Polnej w Rawie Mazowieckiej i we wrześniu na stacjach w Białej Rawskiej.

Pomiary średniorocznych stężeń dwutlenku azotu wykazały, iż stwierdzone wartości były niższe od wartości dopuszczalnej- $40\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Stężenie maksymalne NO_2 stwierdzono w grudniu w Rawie Mazowieckiej, przy ul. Warszawskiej (centrum miasta, droga krajowa - rodzaj „kanionu ulicznego”), najniższe - w lipcu przy ul. Kopernika (obszar zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z indywidualnymi instalacjami grzewczymi, nie znajdujący się w bezpośrednim sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu). W Białej Rawskiej maksymalne stężenie średniomiesięczne stwierdzono w grudniu na stacji przy ul. Żymierskiego (centrum miasta, rejon głównej drogi tranzytowej), najniższe w sierpniu na stacji przy ul. Kwiatowej (obszar zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z indywidualnymi instalacjami grzewczymi, oddalony od dróg o dużym natężeniu ruchu).

W roku 2004 prowadzone były również pomiary stężeń benzenu, którego głównym źródłem emisji jest spalanie paliw w pojazdach mechanicznych. Na stacji pomiarowej w Rawie Mazowieckiej przy ul. Warszawskiej stwierdzono dość wysokie jego stężenie ($3,73\mu\text{g}/\text{m}^3$), nie przekraczające jednak wartości dopuszczalnej, tj. $5\mu\text{g}/\text{m}^3$,

Ocena jakości powietrza dokonana przez WIOŚ w Łodzi za rok 2004 w ramach wojewódzkiego systemu oceny jakości powietrza, zaliczyła teren powiatu rawskiego do strefy A, tj strefy, w której nie zostały przekroczone wartości dopuszczalne dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i ozonu.

2.11.4. Gospodarka odpadami

Minimalizacja ilości powstających odpadów i racjonalne gospodarowanie nimi należy do najważniejszych kierunków ochrony środowiska z powodu zagrożenia wszystkich elementów środowiska: powierzchni ziemi, wód powierzchniowych i podziemnych oraz powietrza. Obowiązująca od 1 stycznia 1997 r. ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawa o odpadach (która weszła w życie z dniem 1 października 2001 r.) stwarzają podstawy prawne do kompleksowego rozwiązania problematyki gospodarki odpadami komunalnymi oraz powstającymi w jednostkach organizacyjnych i podmiotach gospodarczych.

Wprowadzone, ustawą o odpadach, mechanizmy prawne, takie jak:

- ✓ uzyskanie pozwolenia Starosty (w szczególnych przypadkach Wojewody) na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w ilości powyżej 1,00 Mg rocznie oraz innych niż niebezpieczne w ilości powyżej 5000 Mg rocznie w przypadku prowadzenia instalacji,
- ✓ zatwierdzenie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi w przypadku wytwarzania odpadów niebezpiecznych w ilości powyżej 0,1 Mg rocznie,
- ✓ przyjęcie informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami w ilości do 0,1 Mg rocznie odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne w ilości powyżej 5,00 Mg rocznie,
- ✓ uzgodnienie z wójtem gminy, burmistrzem lub prezydentem miasta, sposobu postępowania z odpadami niebezpiecznymi i innymi niż niebezpieczne,
- ✓ obowiązek ewidencji odpadów, zarówno przez ich wytwórców, jak i odbiorców,
- ✓ preferencje dla technologii wykorzystujących surowce wtórne,
- ✓ system opłat za korzystanie ze środowiska z tytułu składowania odpadów,
- ✓ są kolejnym krokiem w kierunku ograniczenia ilości odpadów wytwarzanych i składowanych.

Na terenie powiatu rawskiego eksploatowane są dwa składowiska odpadów stałych:

- ✓ w Pukininie w gminie Rawa Mazowiecka,
- ✓ w Rokszycach Nowych w gminie Biała Rawska.

Są to stosunkowo od niedawna eksploatowane składowiska odpadów, które mają uregulowany stan formalnoprawny, dotyczący ich lokalizacji.

Ilości nagromadzonych odpadów na wysypisku w Pukininie i Rokszycach Nowych w latach 2002 - 2004.⁴⁸

Lokalizacja składowiska	Obsługiwane gminy	Powierzchnia składowiska [ha]	Sposób składowania	Okres eksploatacji składowiska		Ilość odpadów składowanych w poszczególnych latach [m ³ /rok]		
				od	do	2002	2003	2004
Pukinin gm. Rawa Mazowiecka	m. + gm. Rawa Mazowiecka	8.31	nadpoziomowe	1994	2020	23926	29845	38610
Rokszycy Nowe gm. Biała Rawska	m. + gm. Biała Rawska + częściowo gm. Cieślądz	4.97	podpoziomowe	1992	2040	6610	6870	6770
Ogółem						30536	36715	45380

Zmniejszająca się ilość odpadów składowanych na składowiskach jest wynikiem wprowadzania selektywnej zbiórki odpadów, są to jednak działania o ograniczonym zasięgu. Również na terenie składowiska w Pukininie dokonuje się częściowego odzysku

⁴⁸ Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Zakładów Gospodarki Komunalnej.

surowców. Ograniczony jest on do odpadów metalowych i w niewielkim zakresie opakowań (tektury, tworzyw sztucznych). Odzysk surowców wtórnych na składowiska w Rokszycach Nowych jest prowadzony w niewielkim zakresie.

Gminy: Regnów, Sadkowice i Cielądz nie posiadają własnych składowisk odpadów komunalnych. W gminie Sadkowice odpady z gospodarstw indywidualnych i placówek gminnych są odbierane przez firmę INTERTOM i składowane na składowisku odpadów komunalnych w Nowym Mieście.

Gminę Cielądz obsługuje firma INTERTOM. Odpady składowane są na składowisku odpadów w powiecie tomaszowskim. Do Pukinina wywożone są także odpady z gospodarstw indywidualnych i jednostek samorządowych w gminie Regnów.

Na terenie powiatu rawskiego nie znajduje się żadne składowisko odpadów przemysłowych, wśród których odrębną grupę stanowią odpady niebezpieczne. Pojęciem tym określane są odpady, które ze względu na swoje pochodzenie, skład i inne właściwości stanowią zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi oraz dla środowiska.

Ustawa o odpadach nakłada na wytwórcę odpadów niebezpiecznych obowiązek prowadzenia ewidencji ich ilości oraz ścisłą kontrolę nad sposobem postępowania z nimi. Odpady niebezpieczne mogą być przekazane do unieszkodliwiania bądź wykorzystania wyłącznie do specjalistycznej jednostki, która ma stosowne zezwolenia.

Z terenu powiatu rawskiego odpady niebezpieczne w postaci: świetlówek, przepracowanych olejów, akumulatorów i innych oddawane są do unieszkodliwiania bądź wykorzystania zakładom znajdującym się poza obszarem powiatu. Odpady medyczne i szpitalne wywożone są w celu ich unieszkodliwienia do spalarni odpadów w Szpitalu Specjalistycznym im. M. Kopernika w Łodzi.

Ilość odpadów niebezpiecznych wytworzonych w latach 2002-2004 na terenie powiatu rawskiego przedstawia poniższa tabela.

Ilość odpadów niebezpiecznych wytworzonych w latach 2002 - 2004 w powiecie rawskim.⁴⁹

Lp.	Rok	Ilość odpadów [Mg/rok]				
		wytworzo- nych	magazynowa- nych	odzyskanych	unieszkodliwia- nych	składowanych
1	2002	570,00	2,46	1169,19	883,83	109,99
2	2003	14,679	0,798	6,491	7,390	-
3	2004	17016,70	19,231	13868,082	708,108	2421,279

Szczegółowe informacje dotyczące gospodarki odpadami i planowane zmiany zachodzące w tym sektorze znajdują się w opracowaniu Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Rawskiego, przyjętym Uchwałą Nr XVIII/106/2004 Rady Powiatu Rawskiego z dnia 05.03.2004 r.

Utylizacja i składowanie odpadów i ścieków w powiecie rawskim według stanu na rok 2004.⁵⁰

L.p.	Gmina	Ilość oczyszczalni ścieków w poszczególnych gminach		Ilość wysypisk odpadów stałych w poszczególnych gminach		
		Istniejące	Planowane do 2013 r.	Istniejące	Przewidywany okres eksploatacji	Planowane do 2013 r.
1	m. Rawa Mazowiecka					
2	Rawa Mazowiecka	2	-	1	2020	-
3	m. i g. Biała Rawska	4	-	1	2040	-

⁴⁹ Biblioteka Monitoringu Środowiska, Raport o stanie środowiska w Województwie Łódzkim

⁵⁰ Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędów Gmin

4	Cielądz	1	-	-	-	-
5	Regnów	-	2	-	-	-
6	Sadkowice	1	-	-	-	-

2.11.5. Ochrona przyrody

Rezerваты przyrody

W powiecie rawskim system obszarów chronionych obejmuje rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo - krajobrazowe i pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej.

Na terenie powiatu, na dzień 31 grudnia 2005 r., były zatwierdzone następujące rezerваты przyrody:

- ✓ Rezerwat leśny „Babsk”,
- ✓ Rezerwat leśny „Trębaczew”,
- ✓ Rezerwat wodny „Rawka”.

Rezerваты leśne dla ochrony typów lasu i zespołów leśnych

Rezerwat leśny „Babsk” w gm. Biała Rawska o powierzchni 10,97 ha znajdujący się w Nadleśnictwie Skierniewice został zatwierdzony w 1954 r., a utworzony celem ochrony lasu dębowo-sosnowego z udziałem lipy drobnolistnej. Wartość przyrodnicza tego rezerwatu polega na występowaniu lipy drobnolistnej naturalnego pochodzenia w wieku 80 - 170 lat.

Rezerваты leśne dla ochrony ginących lub rzadkich gatunków drzew

Rezerwat leśny „Trębaczew” w gm. Sadkowice o powierzchni 164,91 ha znajdujący się w Nadleśnictwie Skierniewice, zatwierdzony w 1958 r., a utworzony celem ochrony starodrzewu modrzewiowego w zespole świetlistej dąbrowy. Jest to największe skupienie modrzewi na Mazowszu. Wiek modrzewia określa się na około 100-160 lat.

Rezerwat wodny

Rezerwat wodny „Rawka” o łącznej powierzchni 487 ha, zatwierdzony w 1983 r. Położony jest na terenie dziewięciu gmin i obejmuje rzekę Rawkę, od jej źródeł do ujścia (na długości 97 km) wraz z rozgałęzieniami koryta rzeki, starorzeczami, dolnymi odcinkami prawobrzeżnych dopływów; Krzemionki, Korabiewki, Rokitny i Grabinki oraz przybrzeżnymi pasami terenu o szerokości 10 m. Celem ochrony jest zachowanie w naturalnym stanie typowej rzeki nizinnej średniej wielkości wraz z krajobrazem jej doliny oraz środowiska życia wielu rzadkich i chronionych roślin i zwierząt. Wzdłuż całej długości rzeki obserwuje się występowanie chronionych zwierząt: bobra i wydry. Bobry wprowadzono sztucznie w 1984 r. w ilości 12 sztuk. W obecnej chwili występowanie wydr na rzece Rawce jest zagrożone z powodu izolacji tej populacji.

Obszary chronionego krajobrazu

Na terenie powiatu (w gminie Rawa Mazowiecka) leży część obszaru chronionego krajobrazu „Górnej Rawki”, którego powierzchnia całkowita wynosi 8300 ha oraz część obszaru (na terenie gmin Biała Rawska i Rawa Mazowiecka) „Bolimowsko – Radziejowickiego z doliną środkowej Rawki” o powierzchni całkowitej 65.650 ha. Ponadto znajduje się 8,8 ha użytków ekologicznych, tj. zasługujących na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, np. naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, wydmy, starorzecza itp.

Pomniki przyrody żywej i nieożywionej

Na terenie Powiatu Rawskiego znajduje się 136 pomników przyrody, w tym 135 pomników przyrody żywej i 1 pomnik przyrody nieożywionej.

<i>Gmina / Miasto</i>	<i>Liczba pomników przyrody</i>
m. Rawa Mazowiecka	7
gm. Rawa Mazowiecka	12, w tym 2 aleje
m. i gm. Biała Rawska	57, w tym 2 aleje
gm. Sadkowie	48, w tym 1 aleja
gm. Cielądz	5, w tym 1 aleja
gm. Regnów	6

Wśród alei zabytkowych znajdujących się na terenie powiatu wyróżnia się:

- aleje lipowe

- w Konopnicy gm. Rawa Mazowiecka – drzewa w wieku około 110-120 lat,
- w Babsku gm. Biała Rawska – drzewa o pniach w obwodzie 140-350 cm,
- w Żydomicach gm. Rawa Mazowiecka – drzewa o obwodzie 250-350 cm,
- w Grzymkowicach gm. Biała Rawska – drzewa o obwodzie około 170-240 cm.

- aleje w skład, których wchodzi drzewa należące do kilku gatunków (przede wszystkim kasztanowce, lipy, jesiony, klony)

- w Stolnikach gm. Cielądz – drzewa w wieku około 110-120 lat
- w Bujalach gm. Sadkowie – drzewa w wieku 100-120 lat.

2.12. Pozycja konkurencyjna powiatu⁵¹

Pozycja konkurencyjna powiatu rawskiego w wybranych elementach infrastruktury technicznej i społecznej przedstawiona została w poniższej tabeli

Powiat	Przyrost naturalny	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba ludności na		Sieć rozdzielcza na 100 km ² w km			Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków (w % ludności ogółem)	Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	Pracujący na 1000 mieszkańców	Stopa bezrobocia (w %)	Pracujący w: [w % ogółem]				Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON na 10 tys. ludności (bez osób prowadzących)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN)	Dochody budżetów powiatów [na 1 mieszkańca]		Wydatki budżetów powiatów [na 1 mieszkańca]		Udział powierzchni pod sadami w ogólnej powierzchni użytków rolnych					
				ambulatoryjny zakład opieki zdrowotnej	aptekę ogólnodostępną									wodociągowa	kanalizacyjna	gazowa	rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, rybactwo			przemysł i budownictwo	usługi rynkowe	usługi nierynkowe	osoby prawne i jedn. organ. nie posiadające osobowości prawnej						osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
Polska	-0,2	-0,2	57,5	3155	3912	76,5	23,6	32,6	59,0	332,3	28,3	255	19,0	21,9	29,2	26,9	22,0	213	724	2409,69	1159	606	1168	151	1,6				
woj. łódzkie	-3,2	-0,6	57,5	2585	3002	110,9	19,3	15,1	62,7	365,1	21,2	265	20,7	27,9	29,1	22,0	21,0	182	764	2123,36	1071	540	1094	138	2,6				
rawski	-0,1	-1,3	63,2	3821	4968	86,8	10,4	4,6	41,7	313,0	27,9	311	14,5	56,1	18,6	11,1	14,1	130	628	1795,62	616	113	688	127	25,0				
skierniewicki	-1,9	-3,3	73,4	3799	12665	79,1	2,6	x	x	296,7	18,6	268	12,9	78,9	6,3	6,2	8,6	109	424	2020,66	261	71	268	34	7,6				
tomaszowski	-2,4	-1,1	59,7	3470	2824	104,6	17,7	8,7	64,5	354,0	20,1	241	25,6	34,1	30,4	16,4	19,1	135	740	1837,38	470	115	456	16	1,3				
grójecki	-0,2	0,5	62,0	5367	5682	65,4	11,5	60,5	37,3	331,6	23,3	331	10,0	61,2	17,2	8,3	13,3	156	670	2346,91	436	109	510	14	39,8				
żyrardowski	-1,7	1,3	57,7	2876	4674	101,7	21,1	18,8	63,2	374,8	34,9	197	19,1	23,1	28,9	24,9	23,1	166	906	2322,69	447	140	420	8	6,4				

a) według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób; z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie

b) łącznie z dochodami gmin mających również status miasta na prawach powiatu

c) łącznie z wydatkami gmin mających również status miasta na prawach powiatu

⁵¹ Opracowanie własne na podstawie danych WUS w Łodzi

3. ANALIZA SWOT (siły, słabości, szanse, zagrożenia)

Analiza SWOT⁵² jest drugim etapem planowania strategicznego o charakterze diagnostycznym. Polega ona na ocenie wewnętrznych (silne i słabe strony) i zewnętrznych (szanse i zagrożenia) uwarunkowań rozwoju. Analizie poddane zostają atuty i słabości tkwiące w jednostce terytorialnej oraz szanse i zagrożenia wynikające z otoczenia powiatu. Silne strony powiatu są zbiorem uwarunkowań – jego atutów, które należy wykorzystać sprzyjać będą jego rozwojowi; to zjawiska pozytywne z punktu widzenia możliwości stymulowania rozwoju, na które bezpośredni wpływ mają władze samorządowe, społeczność, instytucje. Słabości (bariery) to zjawiska ograniczające możliwości rozwoju, na które bezpośredni wpływ mają lokalni aktorzy i które niewyeliminowane utrudniać będą rozwój powiatu rawskiego. Szanse należy postrzegać jako zjawiska korzystne z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju, jednak ich występowanie jest uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego oddziaływania społeczności lokalnej, to uwarunkowania zewnętrzne, ale które mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednio podjętych przez nich działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwojowi powiatu. Natomiast zagrożenie dla rozwoju powiatu to te zjawiska negatywne, na które regionalny układ społeczno-gospodarczy nie ma bezpośredniej możliwości oddziaływania, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jego rozwoju.

Otrzymany, jako wynik analizy SWOT, zbiór informacji pozwoli na ocenę systemu wzajemnych oddziaływań (pozytywnych i negatywnych) pomiędzy powiatem, a jego otoczeniem. Na jej podstawie zaproponowana została aktualizacja celów i priorytetów Planu Rozwoju Lokalnego na lata 2007-2013 - Strategia Rozwoju Powiatu Rawskiego.

Przeprowadzona analiza sytuacji społeczno-gospodarczej umożliwiła wskazanie pozytywnych i negatywnych uwarunkowań rozwoju powiatu, głównych atutów i barier rozwoju oraz rysujących się szans i zagrożeń. Wykonując analizę SWOT oparto się na istniejącej Strategii Rozwoju Powiatu Rawskiego na lata 2001-2006 oraz zweryfikowano o nowe zjawiska zidentyfikowane w wyniku aktualizacji.

⁵² Analiza SWOT - *Strenght* - siły, *Weeknesses* - słabości, *Opportunities* - szanse, *Threats* – zagrożenia.

3.1. Położenie geograficzne i sieć osadnicza

<i>Sily</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
• centralne położenie powiatu na tle kraju w paśmie metropolitalnym Łódź-Warszawa • korzystne położenie powiatu rawskiego w strukturze przestrzennej Europy • dobra dostępność zewnętrzna: droga krajowa nr 8 (E-67), Centralna Magistrala Kolejowa Gdańsk - Warszawa-Słask • duży stopień integralności sieci komunikacyjnej poprzez system dróg wewnętrznych (krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych)	• brak planów zagospodarowania przestrzennego w części gmin powiatu • asymetria w strukturze wielkościowej ościennych miast • duże rozproszenie osadnictwa wiejskiego • niskie pozarolnicze zatrudnienie na obszarach wiejskich • brak koordynacji w sferze pozyskiwania inwestorów zagranicznych	• zainteresowanie inwestorów terenami zlokalizowanymi w bliskości Warszawy i Łodzi, położonymi wzdłuż międzynarodowych i krajowych szlaków komunikacyjnych • bliskość Łodzi i Warszawy - rynków zbytu, rynków zatrudnienia, ośrodków dyfuzji wiedzy i nowych technologii • nowe inwestycje w strefach przemysłowych • nowe strefy przemysłowe • poprawa połączeń z resztą kraju i Europą i światem poprzez budowaną sieć autostrad i planowane lotnisko między Łodzią a Warszawą	• drenaż ludzi do większych ośrodków - starzenie się społeczeństwa • słaba pozycja i kondycja powiatu rawskiego na mapie gospodarczej regionu i Polski • konkurencja ze strony powiatów ościennych o zbliżonych walorach lokalizacyjnych • pogorszenie środowiska naturalnego wynikające z urbanizacji, zagęszczenia szlaków komunikacyjnych i rosnącego uprzemysłowienia.

3.2. Demografia

<i>Sily</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
• prorozwojowa struktura demograficzna według grup wiekowych ludności powiatu – duży odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym	• ujemne saldo migracji • ujemny (ciągle zmniejszający się) wskaźnik przyrostu naturalnego, • duże zróżnicowanie w koncentracji ludności poszczególnych obszarów powiatu	• wejście w wiek produkcyjny wyżu demograficznego z lat 80. • prorodzinna polityka rządu	• migracja zawodowa mieszkańców do większych ośrodków. • starzenie się społeczeństwa. • rosnąca konkurencja lokalizacji o większej atrakcyjności pod względem możliwości uzyskania pracy

3.3. Rolnictwo

<i>Siły</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
- wysoki wskaźnik powierzchni sadów w ogólnej liczbie użytków rolnych - wysoki poziom produkcji sadowniczej i warzywniczej - pozytywne, pro-ekologiczne postawy rolników (stosowanie rachunku ekonomicznej efektywności produkcji) - elastyczność rolników w dostosowaniu się do wymogów i preferencji rynkowych - dobra jakość owoców i warzyw - tania i fachowa siła robocza - istniejący lokalny, rynek zbytu trzody chlewnej (ubojnie) - znaczna produkcja warzywnicza w gminach Cielądz i Biała Rawska (uprawy pod folią). - wieloletnie tradycje przetwórstwa spożywczego (szczególnie mięsa)	- przewaga gleb o niskiej klasie bonitacyjnej - rozdrobnienie gospodarstw - brak zorganizowania rolników indywidualnych - niedostateczne rozwinięte przetwórstwo (zwłaszcza owoców i warzyw, ziemniaków) - mała ilość pozarolniczych miejsc pracy w obszarach wiejskich - niski poziom produkcji żywności ekologicznej - wielokierunkowość produkcji rolnej – mała liczba wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych.	- możliwość uzyskania dopłat do produkcji rolnej z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, - możliwość wsparcia finansowego ze środków unijnych dla rolnictwa - zainteresowanie konsumentów produktami rolnymi o wysokiej jakości - bliskość rynków zbytu (Warszawa, Łódź) na produkty rolnicze, w tym warzywa i owoce	- wysokie ceny środków produkcji - niskie ceny płodów rolnych - zmniejszająca się dochodowość pracy w rolnictwie - brak możliwości tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na terenach wiejskich wynikający z trudnej sytuacji finansowej ludności wiejskiej - niskie ceny skupu żywca a co za tym idzie spadek pogłowia trzody chlewnej i bydła.

3.4. Gospodarka komunalna i mieszkaniowa

<i>Siły</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
- atrakcyjna oferta sprzedaży uzbrojonych gruntów przez samorządy lokalne. - duże zaplecze gruntów rolniczych (słabych klas), które potencjalnie mogą zostać wykorzystane na inne cele	brak kompleksowych zasad rozwiązywania problemów mieszkaniowych w największych skupiskach ludności w Powiecie, tj. miastach: Rawa Mazowiecka i Biała Rawska	- rosnące ceny terenów w obszarze Warszawy i jej obszaru metropolitalnego skłaniającego inwestorów do poszukiwania terenów w dalszej odległości od stolicy - sprzyjająca polityka kredytowa banków (kredyty hipoteczne na budowę mieszkań)	- rosnące ceny nieruchomości wynikające z przystąpienia do UE - konkurencja ze strony Powiatów ościennych oferujących tereny uzbrojone pod zagospodarowanie produkcyjne i mieszkaniowe

3.5. Gospodarka, zatrudnienie i bezrobocie

<i>Siły</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
• pozytywne trendy w zmianie struktury gospodarki i sektorewej struktury zatrudnienia (wzrost zatrudnionych w usługach) • wzrastająca liczba wolnej i coraz lepiej wykwalifikowanej siły roboczej • zaawansowane procesy prywatyzacji gospodarki (ponad 96% jednostek działa w sektorze prywatnym) • wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych, w tym głównie małych i średnich przedsiębiorstw • rosnący odsetek pracujących w sektorze prywatnym • duża liczba miejsc pracy dla mieszkańców powiatu zorganizowana przez PUP na terenach ościennych powiatów i województw • pojawienie się kilku nowych, dużych inwestorów • pozytywne trendy w zmianie struktury gospodarki i sektorewej struktury zatrudnienia (wzrost zatrudnieniowych w usługach) • wzrastająca liczba coraz lepiej wykwalifikowanego potencjału ludzkiego	• niekorzystna struktura gospodarki oparta o rolnictwo (przewaga osób utrzymujących się i zatrudnionych w rolnictwie) • niedostateczna liczba miejsc pracy i niskie płace (co powoduje konieczność szukania pracy poza powiatem, ograniczenie popytu na towary i usługi) • niski poziom dochodów ludności • dominujący w strukturze bezrobotnych udział ludzi młodych (18-24 lata) • niskie płace oferowane przez pracodawców w stosunku do kwoty zasiłku, co wpływa na mniejszą motywację do pracy • wysoki odsetek bezrobotnych bez kwalifikacji lub o niskich kwalifikacjach • ograniczona liczba zakładów oferujących stałe miejsca pracy • brak połączeń kolejowych z dużymi aglomeracjami miejskimi • niska mobilność zawodowa i przestrzenna ludności • wysoki odsetek bezrobotnych bez kwalifikacji lub o niskich kwalifikacjach zwłaszcza w przedziale wiekowym 50 lat i więcej • niska mobilność zawodowa i przestrzenna ludności	• członkostwo Polski w UE • dostępność zagranicznych środków pomocowych przeznaczonych na infrastrukturę techniczną, ochronę środowiska, rozwój sektora MSP • pozytywne postawy ludności wiejskiej wobec podejmowania pracy poza rolnictwem • pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania dla tworzenia miejsc pracy w sektorze pozarolniczym • korzystne położenie geograficzne • plany inwestycyjne dostosowania drogi krajowej nr 8 do parametrów drogi ekspresowej • stymulowanie rozwoju MSP i zatrudnienie na własny rachunek ze środków FP i EFS • nowe usługi i instrumenty rynku pracy dające możliwość na aktywizację zawodową większej liczby bezrobotnych	• zbyt wolny proces decentralizacji finansów publicznych i funduszy pomocowych • skomplikowane procedury rozliczania środków zewnętrznych • niestabilność prawa (przepisów z zakresu prawa gospodarczego, podatkowego; częste zmiany przepisów wprowadzają niepewność i ryzyko dla prowadzonej działalności gospodarczej • silna konkurencja sąsiednich powiatów w tworzeniu odpowiednich warunków dla pozyskania inwestorów • brak zainteresowania ze strony młodzieży w kształceniu się w kierunkach deficytowych (piekarz, ślusarz, itp.) • małe zainteresowanie ze strony inwestorów tworzeniem nowych miejsc pracy wynikające z wysokich kosztów pracy (duże obciążenia pracodawcy).

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

• rosnąca liczba nowo powstających podmiotów gospodarczych • duża liczba miejsc pracy dla mieszkańców powiatu zorganizowana przez PUP na terenach ościennych powiatów i województw • sprawne funkcjonowanie funduszy celowych pozwalających na aktywizację osób bezrobotnych, w tym w szczególności EFS, Fundusz Pracy • umiejętność pozyskiwania środków FP i EFS na promocję zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia i aktywizację zawodową • duża efektywność realizowanych programów rynku pracy profesjonalne przygotowanie kadry urzędu pracy do stojących przed nim zadań • dostępne tereny inwestycyjne we władaniu jednostek samorządu terytorialnego, w tym część terenów zaliczona do ŁS-SE • pojawienie się kilku nowych inwestorów			
---	--	--	--

3.6. Infrastruktura techniczna

<i>Siły</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
• dobry stopień zewnętrznego skomunikowania powiatu poprzez sieć dróg krajowych, powiatowych i gminnych • wysoki stopień zwodociągowania oraz dobra dostępność do sieci telekomunikacyjnej • dobry stopień dostępności do sieci telekomunikacyjnej • dobry stan dróg na terenie powiatu w porównaniu z powiatami ościennymi • tereny inwestycyjne Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej	• niezadowalający stan rozwoju infrastruktury w zakresie: gazyfikacji, kanalizacji, oczyszczalni ścieków i zaopatrzenia w energię elektryczną (dla celów przemysłowych) • niski stopień wyposażenia w infrastrukturę obszarów wiejskich • istnienie enklaw o niskiej dostępności komunikacyjnej • brak potencjału infrastrukturalnego w odniesieniu do potrzeb inwestorów	• dostępność środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury technicznej	• rosnąca konkurencja w pozyskiwaniu środków zewnętrznych • lepszy stan rozwoju infrastruktury w powiatach ościennych • brak zainteresowania inwestorów terenami o niskim poziomie uzbrojenia w infrastrukturę • zbyt małe możliwości finansowe powiatu uniemożliwiające pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na duże inwestycje (wymóg posiadania środków własnych)

3.7. Infrastruktura społeczna

<i>Siły</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
• kompleksowość świadczonych usług (szpital, poradnie specjalistyczne, POZ) • dobra dostępność do usług zdrowotnych • funkcjonowanie na rynku usług medycznych placówek sektora prywatnego (niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej) • szeroki zakres działań na rzecz osób niepełnosprawnych <u>SPZOZ</u> • korzystna lokalizacja szpitala. • szpital włączony do Programu Zintegrowanego Ratownictwa Medycznego. • posiadanie oddziału pulmonologicznego wraz z prowadzeniem usług tlenoterapii domowej. • wykwalifikowany personel medyczny, lekarski i pielęgniarski. • elastyczna koncepcja restrukturyzacji i rozwoju Zakładu.	• niekorzystne trendy demograficzne • pogarszający się stan zdrowia ludności - wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne • wzrost patologii społecznej - alkoholizm, przestępczość • brak alternatywnych form opieki dla osób starszych, przewlekle chorych, niepełnosprawnych • niska świadomość zdrowotna społeczeństwa. <u>SPZOZ</u> • brak środków finansowych na inwestycje i rozwój Zakładu. • baza lokalowa nie odpowiada pod względem fachowym i sanitarnym wymogom określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 22 czerwca 2005r • brak zintegrowanego systemu informacyjnego niezbędnego do prawidłowego zarządzania Szpitalem.	• zwiększenie poziomu finansowania ochrony zdrowia. • możliwość realizacji projektów w obszarze ochrony zdrowia finansowanych ze środków UE oraz innych źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej • dostosowanie systemu ochrony zdrowia do zmieniającego się popytu na świadczenia zdrowotne. <u>SPZOZ</u> • realizowanie Programu restrukturyzacji finansowej w SPZOZ. • możliwość współpracy w zakresie partnerstwa publiczno – prywatnego • -możliwość zmiana formy organizacyjno prawnej zakładu • sukcesywne wyposażanie Zakładu w nowoczesny sprzęt i aparaturę medyczną	• konkurencyjność placówek służby zdrowia sąsiednich powiatów. • niski poziom finansowania usług medycznych przez NFZ. • brak stabilności w polityce NFZ. • wzrost bezrobocia i zubożenie części społeczeństwa. • przedłużający się okres niepewności, co do dalszych kierunków rozwoju polityki państwa dotyczących ochrony zdrowia. <u>SPZOZ</u> • postępujące zadłużenie Zakładu • dekapitalizacja obiektu, części sprzętu i aparatury medycznej wynikająca z braku odpowiednich środków • odchodzenie z Zakładu wykwalifikowanej kadry medycznej

3.8. Szkolnictwo, kultura, turystyka i sport

<i>Siły</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
• konkurencyjna, w stosunku do ościennych powiatów, oferta edukacyjna szkół. • dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy • wysoko wykwalifikowana kadra nauczycielska • prowadzenie zagranicznych praktyk zawodowych i wymiana młodzieży. • aktywna działalność Powiatowej Biblioteki Publicznej z czytelnią internetową w Rawie Mazowieckiej • zbiornik wodny „Tatar” wraz z kąpieliskiem i halą sportową • obiekty sportowe umożliwiające organizację imprez ogólnopolskich (hala Millenium)	• niewystarczające środki finansowe na inwestycje szkolne • brak oferty spędzania wolnego czasu młodzieży z wykorzystaniem obiektów szkolnych • zbyt małe zainteresowanie młodzieży działalnością w zespołach folklorystycznych • niewystarczające środki finansowe na rozwój kultury, turystyki i sportu. • zły stan boisk sportowych w placówkach szkolnych • brak obiektów sportowych (stadion lekkoatletyczny, basen) • wysokie koszty wynajmu obiektów sportowych • niewystarczająca oferta gospodarstw agroturystycznych	• możliwość pozyskania środków unijnych na wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów • możliwość pozyskania środków unijnych na poprawę infrastruktury edukacyjnej • wspieranie inicjatyw aktywizujących działania w dziedzinie kultury, turystyki i sportu • ochrona i poprawa środowiska przyrodniczego • rozwój infrastruktury turystycznej i sportowej (ścieżki rowerowe, szlaki piesze, szlak kolejki wąskotorowej, baza noclegowa, gastronomiczna, budowa krytego basenu • powstawanie gospodarstw agroturystycznych • działalność Samorządowego Stowarzyszenia Rozwoju Ziemi Rawskiej w celu realizacji wspólnych zadań ponadgminnych	• zmniejszająca się liczba uczniów w szkołach • brak środków na utrzymanie zabudówek • brak działalności kulturalnej w małych miejscowościach • konkurencja ze strony innych regionów, miast • brak systemowych rozwiązań dla wspierania rozwoju sztuki ludowej, kultury i sportu

3.9. Finanse publiczne

<i>Siły</i>	<i>Słabości</i>	<i>Szansa</i>	<i>Zagrożenia</i>
• dobry poziom zaspokojenia potrzeb jednostek gospodarczych i ludności w zakresie obsługi finansowo-ubezpieczeniowej przez jednostki tego typu działające w powiecie.	• duże zróżnicowanie dochodów budżetowych ogółem w poszczególnych gminach powiatu nie skorelowane z bazą podatkową • zmniejszenie środków budżetowych z subwencji i wzrost środków z dochodów własnych • wydatki z budżetu powiatu przekraczające dochody na 1 mieszkańca	• możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych.	• postępująca koncentracja środków i decentralizacja zadań bez adekwatnego wsparcia finansowego

4. MISJA STRATEGII

Misja strategii jest odpowiedzią na pytanie o zasadniczym znaczeniu, po co jest opracowana i wdrażana strategia, wyraża główny motyw działań na rzecz rozwoju, określonych w strategii. Wszystkie inne cele są podporządkowane misji. Uwzględniając motywy mieszkańców, uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne a także specyfikę naszych czasów - przynależność Polski do Unii Europejskiej a zatem możliwość korzystania z funduszy strukturalnych tej organizacji.

***Stworzenie warunków dla stabilnego i dynamicznego
rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu,
podniesienie jego konkurencyjnej pozycji w regionie i kraju
oraz poprawa jakości życia mieszkańców***

Misja została oparta na zasadniczej wartości, jaką jest dobrobyt mieszkańców w sferze życia materialnego i duchowego. Stąd też w misji zaznaczony jest rozwój cywilizacyjny implikujący między innymi, umacnianie wartości kulturowych, rozwijający społeczeństwo informacyjne, bezpieczeństwo i inne wartości ludzkie. Misja akcentuje także wielostronnie zrównoważony rozwój, a głównie ekologicznie. Bezpieczeństwo ekologiczne jest warunkiem sprawności i bezpieczeństwa w sferach społecznej i gospodarczej.

Misja wywołuje układ jej podporządkowanych celów strategicznych, w tym cel nadrzędny, cele strategiczne, podporządkowane im cele operacyjne oraz przypisane im zadania.

4.1. Cele strategiczne (na podstawie analizy SWOT)

1. Wzmocnienie integracji funkcjonalno-przestrzennej Powiatu w celu wykorzystania walorów położenia i poprawy jego pozycji konkurencyjnej w regionie.
2. Zróżnicowanie struktury gospodarczej Powiatu w oparciu o istniejące zasoby i tradycje oraz nowoczesne rodzaje działalności będące nośnikami rozwoju gospodarczego.
3. Rozwój kapitału ludzkiego, aktywizacja rynku pracy, dostosowywanie metod zarządzania Powiatem i procesów w nim zachodzących do gospodarowania w warunkach członkostwa Polski w Unii Europejskiej.
4. Zagospodarowanie infrastrukturalne Powiatu adekwatne do potrzeb jednostek gospodarczych i ludności.
5. Wzmocnienie ekosystemu Powiatu w celu wykorzystania walorów środowiska dla rozwoju gospodarczego i poprawy warunków życia mieszkańców Powiatu.
6. Poprawa warunków życia mieszkańców.

4.2. Cele operacyjne i zadania przypisane celom strategicznym

<i>Cele strategiczne</i>	<i>Cele operacyjne</i>	<i>Zadania</i>
1. Wzmocnienie integracji funkcjonalno-przestrzennej Powiatu w celu wykorzystania walorów położenia i poprawy jego pozycji konkurencyjnej w regionie.	1.1. Poprawa zagospodarowania komunikacyjnego w zakresie ilości i stanu technicznego dróg	1.1.1. Realizacja inwestycji na drogach powiatowych
		1.1.2. Wspieranie i monitorowanie działań na rzecz utworzenia dróg serwisowych wzdłuż drogi nr 8
	1.2. Podejmowanie działań władz powiatowych i lokalnych w gminach, mających na celu określenie głównych potrzeb w zakresie opracowania systemu funkcjonalno - przestrzennego.	1.2.1. Wydawanie opinii planów zagospodarowania przestrzennego
		1.2.2. Budowa systemu Informacji Przestrzennej (SIP) na terenie powiatu rawskiego.
		1.2.3. Kontynuacja prac związanych z opracowywaniem mapy numerycznej.
		1.2.3. Działania dostosowujące bazę ewidencji gruntów i budynków do katastru nieruchomości
	1.3. Opracowanie strategii lobbingu mającego na celu lepsze wykorzystanie walorów położenia.	1.3.1. Działania związane z utworzeniem na obszarze powiatu centrum logistycznego
		1.3.2. Wspieranie działań na rzecz utworzenia Portu Lotniczego dla Polski między Łodzią a Warszawą (Babsk)
	1.4. Integracja sił i środowisk gospodarczych, politycznych i społecznych na rzecz tworzenia tożsamości powiatu i budowy jego konkurencyjnej pozycji.	1.4.1. Wspieranie oraz organizacja imprez gospodarczych, kulturalnych i sportowych promujących powiat w środowisku lokalnym i na zewnątrz
		1.4.2. Promocja powiatu rawskiego na stronach internetowych
		1.4.3. Nawiązywanie partnerskich kontaktów z zagranicą
		1.4.3. Aktualizacja bazy danych o twórcach ludowych działających w powiecie oraz wspieranie ich działalności.
	1.5. Rozwój ponadpowiatowych funkcji oraz umocnienie roli i znaczenia powiatu i jego stolicy na terenie historycznego obszaru ziemi rawskiej.	1.5.1. Działania w ramach Stowarzyszenia Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury, Związku Powiatów Polskich i Konwentu Starostów Województwa Łódzkiego
		1.5.2. Działania w ramach Samorządowego Stowarzyszenia Rozwoju Ziemi Rawskiej
		1.5.3. Monitorowanie działań władz wojewódzkich i aktywne uczestnictwo w decyzjach mających wpływ na procesy rozwojowe w powiecie.
		1.5.4. Coroczne opracowywanie i realizacja kalendarza imprez kulturalnych i sportowych w powiecie
		1.5.5. Podjęcie działań w celu utworzenia powiatowego centrum kultury

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

<i>Cele strategiczne</i>	<i>Cele operacyjne</i>	<i>Zadania</i>
2. Zróżnicowanie struktury gospodarczej Powiatu w oparciu o istniejące zasoby i tradycje oraz nowoczesne rodzaje działalności będące nośnikami rozwoju gospodarczego.	2.1. Działania na rzecz rozwoju, modernizacji i restrukturyzacji rolnictwa	2.1.1. Współpraca z ARiMR w zakresie aktualizacji baz danych ewidencji gruntów i budynków
		2.1.2. Realizacja zalesień na gruntach nieprzydatnych do rolniczego wykorzystania.
		2.1.3. Wspieranie i uczestniczenie w działaniach różnych podmiotów zmierzających do integrowania rolników w grupy producenckie, również na bazie byłych spółdzielni.
		2.1.4. Podjęcie działań w celu wyboru i promocji rawskiego regionalnego produktu spożywczego.
		2.1.5. Współpraca ze służbami sanitarnymi i weterynarią w na rzecz produkcji bezpiecznej żywności w ramach Powiatowego Zespołu Reagowania Kryzysowego
	2.2. Mobilizacja kapitału lokalnego i pozyskanie inwestorów ze-wnątrznych.	2.2.1. Działania na rzecz pozyskania inwestorów i wsparcia lokalnych jednostek gospodarczych przy wykorzystaniu instrumentów będących w gestii władz powiatowych i lokalnych.
		2.2.2. Aktualizacja i realizacja Programu Promocji Powiatu Rawskiego.
		2.2.3. Działania na rzecz wykorzystania gruntów stanowiących mienie powiatu.
		2.2.4. Prowadzenie działań na rzecz rozszerzenia na terenie powiatu Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

<i>Cele strategiczne</i>	<i>Cele operacyjne</i>	<i>Zadania</i>
3. Rozwój kapitału ludzkiego i aktywizacja rynku pracy.	3.1. Działania na rzecz dostosowania szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnego i ponadlokalnego rynku pracy oraz wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży.	3.1.1. Analizowanie rynku pracy i promowanie kształcenia w pożądanym zawodach oraz zbieranie opinii środowisk lokalnych w zakresie preferowanych kierunków kształcenia.
		3.1.2. Współpraca w organizacji Targów Edukacyjnych dla gimnazjalistów.
		3.1.3. Wspieranie rozwoju form kształcenia dla osób dorosłych
		3.1.4. Realizacja zadań inwestycyjnych poprawiających stan techniczny obiektów szkolnych i unowocześniających szkolną bazę sportową
		3.1.5. Systematyczne prowadzenie programów stypendialnych dla młodzieży
		3.1.6. Zainicjowanie działań zmierzających do utworzenia klas sportowych w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych
	3.2. Promocja działań na rzecz przygotowania młodzieży do wejścia na rynek pracy	3.2.1. Wprowadzenie w szkołach Ponadgimnazjalnych szkolnych ośrodków kariery, zatrudnienie doradców zawodowych
		3.2.2. Wspieranie działalności Szkolnych Klubów Europejskich w zakresie europejskich rynków pracy
		3.2.3. Prowadzenie zajęć informacyjnych przez Doradcę Zawodowego i Lidera Klubu Pracy PUP z młodzieżą klas gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych
	3.3. Działania na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych	3.3.1. Pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych na promocję zatrudnienia z Funduszu Pracy i EFS.
		3.3.2. Pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych na wsparcie działań PUP w zakresie promocji zatrudnienia poprzez modernizację wyposażenia, informatyzację urzędu i upowszechnienie pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego
		3.3.3. Wypracowanie wspólnie z PUP priorytetów działań mających na celu zmniejszenie bezrobocia
		3.3.4. Pozyskiwanie do współpracy coraz większej liczby pracodawców oraz stały monitoring ich potrzeb.
		3.3.4. Działania na rzecz utrzymania istniejących miejsc pracy
		3.3.5. Promocja i wspieranie samozatrudnienia wśród bezrobotnych i tworzenia miejsc pracy w istniejących jednostkach gospodarczych.
		3.3.6. Szkolenia i przekwalifikowania zawodowe osób bezrobotnych pod potrzeby rynku pracy
		3.3.7. Stosowanie szerokiego wachlarza usług i instrumentów rynku pracy
		3.3.8. Rozszerzenie współpracy z partnerami rynku pracy w ramach rawskiego partnerstwa lokalnego na rzecz ożywienia gospodarczego i aktywizacji rynku pracy

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

<i>Cele strategiczne</i>	<i>Cele operacyjne</i>	<i>Zadania</i>
4. Zagospodarowanie infrastrukturalne Powiatu adekwatne do potrzeb jednostek gospodarczych i ludności.	4.1. Wspieranie działań władz lokalnych w gminach w zakresie negocjacji z indywidualnymi gestorami sieci.	4.1.1. Zbieranie i przepływ informacji dotyczących infrastruktury technicznej w powiecie i gminach
		4.1.2. Bieżące działania, w miarę pojawiających się potrzeb, wspierające kontakty użytkowników z gestorami sieci
	4.2. Pozyskanie we współpracy z samorządami lokalnymi pozabudżetowych środków na realizację inwestycji z zakresu infrastruktury	4.2.1. Rozpoznawanie wraz z samorządami lokalnymi możliwości pozyskania pozabudżetowych środków finansowych z funduszy pomocowych UE i środków organizacji i funduszy krajowych oraz podjęcie działań w celu ich uzyskania
		4.2.2. Przeprowadzenie analiz możliwości współuczestnictwa ludności w finansowaniu niektórych projektów inwestycyjnych
		4.2.3. Aktualizacja i wdrażanie powiatowego planu zabezpieczenia medycznych działań ratowniczych

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

<i>Cele strategiczne</i>	<i>Cele operacyjne</i>	<i>Zadania</i>
5. Wzmocnienie ekosystemu Powiatu w celu wykorzystania walorów środowiska dla rozwoju gospodarczego i poprawy warunków życia mieszkańców Powiatu.	5.1. Poprawa stanu środowiska w Powiecie	5.1.1. Wsparcie działań związanych z modernizacją i rozbudową urządzeń służących ochronie środowiska
		5.1.2. Realizacja Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla Powiatu Rawskiego
		5.1.3. Wsparcie działań związanych z powiększaniem terenów zielonych na terenie powiatu.
		5.1.4. Współdziałanie i wspieranie akcji związanych z promowaniem proekologicznych zachowań.
	5.2. Rozwój bazy turystycznej pozwalający na pełniejsze wykorzystanie walorów turystycznych Powiatu.	5.2.1. Kontynuowanie działań związanych z remontem kolejki wąskotorowej
		5.2.2. Współdziałanie z samorządami lokalnymi w celu pełniejszego wykorzystania i promocji już istniejących obiektów sportowo - rekreacyjnych.
		5.2.3. Podjęcie działań w celu wytyczenia i utworzenia szlaku turystycznego biegnącego przez najatrakcyjniejsze pod względem turystycznym tereny powiatu oraz budowy ścieżek rowerowych na fragmentach tego szlaku
	5.3. Wykreowanie powiatu rawskiego jako regionu atrakcyjnego turystycznie	5.3.1. Rozszerzenie działalności Powiatowego Centrum Informacji Turystycznej
		5.3.2. Opracowanie przewodnika turystycznego powiatu rawskiego

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania
6. Poprawa warunków życia mieszkańców.	6.1. Poprawa sytuacji ludności znajdującej się w najtrudniejszej sytuacji życiowej.	6.1.1. Prowadzenie działań w zakresie pomocy społecznej mających na celu weryfikację osób rzeczywiście wymagających pomocy oraz możliwości jej zapewnienia.
		6.1.2. Prowadzenie działań mających na celu pozyskanie prywatnych sponsorów wspierających pomoc społeczną
		6.1.3. Wspieranie organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej.
		6.1.4. Aktualizacja i realizacja programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych
		6.1.5. Prowadzenie działań na rzecz utworzenia stacjonarnej, całodobowej placówki świadczącej opiekę nad ludźmi starymi, samotnymi, przewlekłe chorymi i niepełnosprawnymi.
		6.1.6. Współpraca w zakresie organizacji prac użyteczności społecznej dla osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej
		6.1.7. Zabezpieczenie mieszkań osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze.
	6.2. Przeciwdziałanie wraz z PCPR, GOPS, MOPS, Policją, placówkami oświatowymi i medycznymi patologii społecznej wśród młodzieży.	6.2.1. Opracowanie wspólnie z samorządami lokalnymi, placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi programów zwalczania patologii wśród młodzieży i promocji „zdrowych zachowań”.
		6.2.2. Aktualizacja i realizacja „Programu przeciwdziałania patologii społecznej – narkomanii w powiecie rawskim”
		6.2.3. Wdrożenie zadań zawartych w programie „Tworzenie systemu wsparcia dla osób i rodzin w kryzysie”.
	6.3. Poprawa stanu zdrowotności społeczeństwa oraz jakości i dostępności do usług medycznych	6.3.1. Opracowanie i realizacja wspólnie z placówkami ochrony zdrowia, oświatowymi, oraz Stacją Sanitarno – Epidemiologiczną programów zdrowotnych skierowanych do różnych środowisk oraz grup wiekowych w zakresie promocji zdrowia i zmniejszenia ryzyka występowania chorób cywilizacyjnych
		6.3.2. Wspieranie i podejmowanie działań mających na celu pozyskanie nowoczesnego sprzętu i aparatury medycznej.
		6.3.3. Przebudowa i modernizacja obiektów ochrony zdrowia podległych Powiatowi Rawskiemu (szpital, przychodnia, ośrodek zdrowia) celem dostosowania ich do wymogów obowiązujących przepisów prawa oraz termomodernizacja obiektów.
		6.3.4. Dostosowywanie obiektów ochrony zdrowia do osób niepełnosprawnych – likwidacja barier architektonicznych
		6.3.5. Podjęcie działań w celu poprawy efektywności funkcjonowania SP ZOZ w Rawie Mazowieckiej oraz jego sytuacji finansowej
		6.3.6. Realizacja przez SP ZOZ Programu restrukturyzacji finansowej Zakładu
		6.3.7. Podjęcie działań na rzecz pozyskania podmiotu zewnętrznego do współpracy w zakresie przeprowadzenia restrukturyzacji w Zakładzie lub zmiany jego formy organizacyjno -prawnej
		6.3.8. Wspieranie finansowe osób niepełnosprawnych w zakresie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych oraz turnusów rehabilitacyjnych.
	6.4. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego.	6.4.1. Realizacja „Powiatowego Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego na lata 2006-2010” oraz programu „Razem Bezpieczniej”.
		6.4.2. Współdziałanie z wojewodą łódzkim i innymi jednostkami w zakresie realizacji i aktualizacji wojewódzkich planów działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa łódzkiego

4.3. Wieloletni plan inwestycyjny

Sformułowane we wcześniejszych rozdziałach tego dokumentu cele i zadania realizacyjne w znacznym stopniu związane są z inwestycjami, a więc przedsięwzięciami mającymi na celu stworzenie nowego lub udoskonalenie istniejącego majątku trwałego.

Liczba i zakres rzeczowy tych przedsięwzięć znacznie przekracza możliwości ich sfinansowania. Stąd też nie można ich rozpocząć w jednym czasie. W tej sytuacji występuje konieczność określenia listy zadań priorytetowych, tzn. takich, które należy rozpocząć w pierwszej kolejności. Ponadto większość z nich, a zwłaszcza przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury technicznej charakteryzują się ponadrocznym cyklem realizacji.

Władze powiatu planują i realizują wiele zadań inwestycyjnych, stąd też występuje konieczność ich uporządkowania i koordynacji nie tylko w skali jednego roku, ale i wieloletniej. Plan ten prezentuje w swej treści roczne plany inwestycyjne oraz środki finansowe przeznaczone w okresie objętym planem na realizację poszczególnych zadań inwestycyjnych. Takie ujęcie całości zasobów finansowych powiatu określane jest jako budżet w układzie zadaniowym, a także stanowi podstawę dla konstruowania rocznego budżetu, a zwłaszcza rozmiarów wydatków inwestycyjnych.

Sporządzany plan inwestycyjny jest zbiorem zadań inwestycyjnych przewidzianych do wykonania w okresie siedmiu lat i winien podlegać corocznej aktualizacji.

Przy podejmowaniu decyzji odnośnie kolejności umieszczania zadań w planie inwestycyjnym preferowane będą:

- inwestycje rozpoczęte, wymagające kontynuowania dla uzyskania efektu;
- inwestycje, które powinny być realizowane w związku z wymogami prawa;
- inwestycje spełniające oczekiwania społeczne;
- zadania, które pozwolą relatywnie szybko obniżyć wydatki bieżące, jak koszty utrzymania lub nakłady pracy lub spowodują szybki wzrost dochodów, docelowo oszczędności;
- zadania, które zapewnią lub usprawnią usługi dla dużej liczby mieszkańców i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowe korzyści z wieloletniego planowania inwestycyjnego w powiecie to:

- pełniejsze uspołecznienie systemu planowania;
- skuteczniejsze planowanie oraz kontrola wydatków;
- skuteczna realizacja podstawowych założeń i celów rozwoju powiatu;
- jasne i przejrzyste zasady przyznawania środków dysponentom;
- większa wiarygodność powiatu;
- poprawa procedur przygotowania i rozliczenia zadań inwestycyjnych.

Wieloletni plan inwestycyjny polepsza efektywną alokację środków i zwiększa konkurencyjność w walce o europejskie środki na inwestycyjne programy infrastrukturalne.

Opracowanie tego rozdziału poprzedziły wielostronne analizy w zakresie możliwości finansowych, jak i określenia najistotniejszych dla funkcjonowania powiatu kierunków inwestowania.

Konstruując plan na pierwszym miejscu brano pod uwagę analizę możliwości finansowych powiatu w okresie planistycznym, biorąc pod uwagę wszelkie potencjalne źródła finansowania inwestycji. W konsekwencji przeprowadzonej symulacji ograniczono się do następujących źródeł finansowania: budżet powiatu, WFOŚiGW w Łodzi, NFOŚiGW, MENiS, fundusze strukturalne z UE.

Po określeniu pożądanego łącznego poziomu nakładów inwestycyjnych, wskaźników zadłużenia oraz pożądanego proporcji finansowania inwestycji ze środków własnych i kredytowych, przystąpiono do określenia priorytetowych kierunków inwesto-

wania przy uwzględnieniu celów strategicznych rozwoju powiatu określonych w innych rozdziałach niniejszego dokumentu, które zawierają wytyczne ramowe, ogólne kierunki działań wykraczające poza okres planistyczny bez wskazywania konkretnych inwestycji i źródeł finansowania.

W wyniku tych działań za najważniejsze do realizacji w latach 2007-2013 uznano następujące zadania:

- 1) Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont infrastruktury edukacyjnej (termoizolacja ścian i dachu, wymiana okien, remont instalacji grzewczych, itp.):
 - a) termomodernizacja budynku szkoły i internatu Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych - Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Rawa Mazowiecka, ul. Zwolińskiego;
 - b) termomodernizacja budynku szkoły i internatu Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Białej Rawskiej;
 - c) termomodernizacja budynku szkoły i internatu Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. W. Reymonta w Rawie Mazowieckiej;
 - d) modernizacja i remont budynku Liceum Ogólnokształcącego w Rawie Mazowieckiej;
 - e) modernizacja i remont budynku Ośrodka Szkolno – Wychowawczego (termoizolacja, wymiana okien, winda);
- 2) Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont infrastruktury sportowej:
 - a) budowa, modernizacja i remont kompleksu boisk sportowych przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych - Centrum Edukacji Ustawicznej i Zawodowej;
 - b) modernizacja i remont kompleksu boisk sportowych przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Białej Rawskiej;
 - c) budowa sali gimnastycznej wraz z terenową infrastrukturą sportową przy Liceum Ogólnokształcącym w Rawie Mazowieckiej;
 - d) budowa krytej pływalni - projekt realizowany wspólnie z miastem Rawa Mazowiecka.
- 3) Rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja Szpitala Św. Ducha w Rawie Mazowieckiej.
- 4) Rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja budynku przychodni przy ul. Niepodległości w Rawie Mazowieckiej.
- 5) Adaptacja pomieszczeń dla potrzeb ewakuacyjnej izby przyjęć.
- 6) Informatyzacja Szpitala Św. Ducha w Rawie Mazowieckiej.
- 7) Wyposażenie Szpitala Św. Ducha w Rawie Mazowieckiej w nowoczesną aparaturę diagnostyczną.
- 8) Podniesienie atrakcyjności powiatowych obszarów inwestycyjnych należących do Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Rawskiej Strefy Przedsiębiorczości (budowa dróg dojazdowych, budowa brakującej infrastruktury).
- 9) Adaptacja i modernizacja kolei wąskotorowej dla potrzeb dziedzictwa kulturowego turystyki.
- 10) Regulacja prawna i zagospodarowanie niedokończonego budynku przy ul. Zwolińskiego (rozbudowa Zespołu Szkół – Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej).
- 11) Informatyzacja urzędu – budowa profesjonalnej sieci informatycznej z nieograniczonym dostępem do Internetu.
- 12) Planowane zadania na drogach powiatowych:
 - a) Budowa drogi do powiatowych terenów Rawskiej Strefy Przedsiębiorczości;
 - b) Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Wołucza – Rosocha;

- c) Przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska – Babusk;
- d) Przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska – gr. woj. (Nowe Miasto);
- e) Przebudowa drogi powiatowej Pukinin – Sadkowice - Mogielnica;
- f) Przebudowa ciągu drogowego Wołacza – Zuski;
- g) Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Piekarzowo - Biała Wieś - Biała Rawska;
- h) Przebudowa drogi powiatowej Stara Wieś – Chodnów;
- i) Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Grzymkowice - Biała Rawska;
- j) Przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska – Pągów - Regnów - I etap;
- k) Przebudowa drogi powiatowej Głuchówek - Świnice – Sanogoszcz;
- l) Remonty kapitalne wiaduktów nad Centralną Magistralą Kolejową.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

4.3.1. Zbiorcze zestawienie zadań inwestycyjnych – edukacja, sport

lp.	Tytuł zadania	Lata realizacji zadania	źródła finansowania	Przewidywane nakłady na realizację inwestycji [tys. PLN]										
				do końca 2006r.	w 2007r.	w 2008r.	w 2009r.	w 2010r.	w 2011r.	w 2012r.	w 2013r.	razem do 2013r.	po 2013r.	Wartość inwestycji
1.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont infrastruktury edukacyjnej - ZS CEZiu (termomodernizacja budynku szkoły, internatu oraz warsztatów szkolnych ZS CEZiu).	2003-2010	B.Powiatu	979,5	0,0	0,0	150,0	300,0	0,0	0,0	0,0	1429,5	0,0	1429,5
2.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont infrastruktury edukacyjnej - SOSzW (kompleksowa termomodernizacja budynku).	2004-2012	B.Powiatu	48,6	0,0	0,0	0,0	600,0	500,0	600,0	0,0	1748,6	0,0	1748,6
3.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont infrastruktury edukacyjnej – LO (termomodernizacja budynku oraz wykonanie izolacji przeciwwilgociowej).	2004-2010	B.Powiatu	669,8	0,0	0,0	0,0	300,0	0,0	0,0	0,0	969,8	0,0	969,8
4.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont infrastruktury edukacyjnej – ZSP w Rawie Mazowieckiej (wymiana instalacji c.o.).	2007-2008	B.Powiatu	0,0	1,8	123,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	125,3	0,0	125,3
5.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont infrastruktury edukacyjnej – ZSP w Białej Rawskiej (termomodernizacja budynku szkoły oraz internatu).	2008-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	255,1	0,0	600,0	500,0	500,0	500,0	2355,1	0,0	2355,1
6.	Remont pomieszczeń internatu w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Białej Rawskiej z przeznaczeniem na mieszkania chronione	2009	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	140,0	0,0	0,0	0,0	0,0	140,0	0,0	140,0
7.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont przyszkolnej infrastruktury sportowej – ZS CEZiu (budowa boiska wielofunkcyjnego ogólnodostępnego dla dzieci i młodzieży)	2009	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	510,0	0,0	0,0	0,0	0,0	510,0	0,0	710,0
			FRKF	0,0	0,0	0,0	200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	200,0	0,0	
8.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont przyszkolnej infrastruktury sportowej – ZSP Biała Rawska (budowa kompleksu boisk sportowych - ORLIK2012)	2009	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	330,0	0,0	0,0	0,0	0,0	330,0	0,0	1200,0
			B.Woj.	0,0	0,0	0,0	330,0	0,0	0,0	0,0	0,0	330,0	0,0	
			B.Państwa	0,0	0,0	0,0	540,0	0,0	0,0	0,0	0,0	540,0	0,0	
9.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont przyszkolnej infrastruktury sportowej – SOSzW (budowa kompleksu boisk sportowych przy szkole).	2012-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	1000,0	1050,0	0,0	1050,0
10.	Poprawa warunków rozwoju młodzieży poprzez rozbudowę, modernizację i remont przyszkolnej infrastruktury sportowej – LO Rawa Mazowiecka (budowa sali gimnastycznej wraz z terenową infrastrukturą sportową).	2011-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1000,0	2000,0	1000,0	4100,0	0,0	4100,0
RAZEM				1697,9	1,8	378,6	2200,0	1900,0	2000,0	3150,0	2500,0	13828,3	0,0	13828,3

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

4.3.2. Zbiorcze zestawienie zadań inwestycyjnych – drogi powiatowe

lp.	Tytuł zadania	Lata realizacji zadania	Źródła finansowania	Przewidywane nakłady na realizację inwestycji [tys. PLN]										
				do 2006r.	w 2007r.	w 2008r.	w 2009r.	w 2010r.	w 2011r.	w 2012r.	w 2013r.	razem do 2013r.	po 2013r.	Wartość inwestycji
1.	Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich - przebudowa ciągu drogowego Wołucza - Zuski	2004-2013	B.Powiatu	465,4	1008,5	0,0	250,0	600,0	865,4	500,0	371,8	4061,1	0,0	4061,1
2.	Poprawa dostępności komunikacyjnej centrum sądowego i konferencyjnego województwa łódzkiego – przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska – Babsk	2000-2010	B.Powiatu	907,8	0,0	14,4	7,1	800,4	0,0	0,0	0,0	1729,7	0,0	4152,1
			RPO WŁ	0,0	0,0	0,0	21,2	2401,2	0,0	0,0	0,0	2422,4	0,0	
3.	Poprawa bezpieczeństwa drogowego w centrum sądowym województwa łódzkiego – przebudowa drogi powiatowej Zawady - Biała Rawska	2000-2011	B.Powiatu	203,6	0,0	0,0	18,5	634,9	634,9	0,0	0,0	1491,9	0,0	5356,7
			RPO WŁ	0,0	0,0	0,0	55,4	1904,7	1904,7	0,0	0,0	3864,8	0,0	
4.	Poprawa dostępności komunikacyjnej centrum sądowego województwa łódzkiego – przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska - gr.woj. (Nowe Miasto)	2004-2013	B.Powiatu	1998,7	0,0	4,9	800,0	0,0	0,0	0,0	800,0	3603,6	0,0	4403,6
			B.Państwa	0,0	0,0	0,0	800,0	0,0	0,0	0,0	0,0	800,0	0,0	
5.	Poprawa dostępności komunikacyjnej do centrum sądowego województwa łódzkiego – przebudowa drogi powiatowej Pukinin-Sadkowice-Mogielnica	2008-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	237,1	841,0	600,0	720,0	1500,0	1700,0	5598,1	0,0	6439,1
			B.Państwa	0,0	0,0	0,0	841,0	0,0	0,0	0,0	0,0	841,0	0,0	
6.	Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Piekarowo -Biała Wieś - Biała Rawska	2007-2015	B.Powiatu	0,0	0,0	202,0	0,0	200,0	0,0	0,0	0,0	402,0	3200,0	3602,0
7.	Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Wołucza -Rossocha	1999-2008	B.Powiatu	384,8	0,0	150,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	534,8	0,0	534,8
8.	Przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska – Pągów- Regnów	2007-2015	B.Powiatu	0,0	0,0	320,0	285,0	0,0	0,0	0,0	0,0	605,0	2874,4	3479,4
9.	Przebudowa drogi powiatowej na odcinku Grzymkowice-Biała Rawska	2007-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1273,2	0,0	1273,2	0,0	1273,2
10.	Przebudowa drogi powiatowej Biała Rawska -Stara Wieś-Chodnów	2007-2014	B.Powiatu	82,9	0,0	442,5	450,0	0,0	0,0	0,0	500,0	1475,4	1173,0	2648,4
11.	Przebudowa drogi powiatowej Głuchówek-Sanogoszcz	2007-2015	B.Powiatu	120,6	0,0	0,0	32,7	0,0	0,0	1688,2	0,0	1841,5	0,0	3529,7
			B.Państwa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1688,2	0,0	1688,2	0,0	
12.	Przebudowa drogi powiatowej Sierzchowy – Cielądz	2007-2019	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	200,0	0,0	898,0	0,0	0,0	1098,0	1311,0	2409,0

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

13.	Przebudowa drogi powiatowej Chociw-Cielądz	2007-2019	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	898,9	0,0	0,0	898,9	1140,3	2039,2
14.	Przebudowa drogi powiatowej Chojnata-Grzymkowie	2007-2011	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	600,0	0,0	0,0	600,0	0,0	600,0
15.	Przebudowa drogi powiatowej Pod Borem - Raducz	2007-2015	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	961,0	0,0	0,0	0,0	961,0	974,7	1935,7
16.	Przebudowa drogi powiatowej (Wysokienice)-gr. Powiatu-Rawa Mazowiecka (do dr. Kraj. nr 72)	2009-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	903,0	903,0	903,0	2709,0	0,0	2709,0
17.	Przedłużenie ul. Opoczyńskiej	2009-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1000,0	2000,0	3000,0	0,0	3000,0
18.	Przebudowa drogi powiatowej Wólka Lesiewska - Ossa - Babusk	2010-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	40,2	703,9	0,0	0,0	0,0	744,1	5200,0	6648,0
			B.Państwa	0,0	0,0	0,0	0,0	703,9	0,0	0,0	0,0	703,9	0,0	
19.	Przebudowa drogi powiatowej Łochów - Zarzecze	2009-2010	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	900,0	400,0	0,0	0,0	0,0	1300,0	0,0	1300,0
20.	Remonty kapitalne wiaduktów nad CMK	2007-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1406,0	1406,0	1406,0	4218,0	0,0	4218,0
RAZEM				4163,8	1008,5	1370,9	5542,1	9910,0	8830,9	9958,6	7680,8	48465,6	15873,4	64339,0

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

4.3.3. Zbiorcze zestawienie zadań inwestycyjnych – ochrona zdrowia

lp.	Tytuł zadania	Lata realizacji zadania	źródła finansowania	Przewidywane nakłady na realizację inwestycji [tys. PLN]										Wartość inwestycji
				do końca 2006r.	w 2007r.	w 2008r.	w 2009r.	w 2010r.	w 2011r.	w 2012r.	w 2013r.	razem do 2013r.	po 2013r.	
1.	Rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja Szpitala Św. Ducha w Rawie Mazowieckiej (remont i dostosowanie do obowiązujących przepisów pomieszczeń szpitala, izolacja przeciwwilgociowa zewnętrzna i wewnętrzna budynku, wymiana pokrycia dachowego, termoizolacja ścian i stropu, wymiana stolarki okiennej, wymiana systemu grzewczego i źródła ciepła, budowa nowego pawilonu szpitalnego).	2010-2014	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	300,0	300,0	300,0	300,0	1200,0	300,0	30000,0
			RPOWŁ	0,0	0,0	0,0	0,0	5700,0	5700,0	5700,0	5700,0	22800,0	5700,0	
2.	Remont i termomodernizacja budynku przychodni w Rawie Mazowieckiej, ul. Niepodległości (termoizolacja ścian zewnętrznych i dachu, wymiana okien, wymiana źródła ciepła, wymiana instalacji c.o.).	2005-2010	B.Powiatu	130,8	14,1	0,0	0,0	120,0	0,0	0,0	0,0	264,9	0,0	886,2
			WFOŚiGW	0,0	621,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	621,3	0,0	
3.	Wyposażenie SP ZOZ w Rawie mazowieckiej w nowoczesny sprzęt i aparaturę medyczną w tym diagnostyczną , oraz w sprzęt komputerowy	2009-2011	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	150,0	150,0	150,0	0,0	0,0	450,0	0,0	3000,0
			RPOWŁ	0,0	0,0	0,0	850,0	850,0	850,0	0,0	0,0	2550,0	0,0	
RAZEM				130,8	635,4	0,0	1000,0	7120,0	7000,0	6000,0	6000,0	27886,2	6000,0	33886,2

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

4.3.4. Zbiorcze zestawienie zadań inwestycyjnych – administracja

lp.	Tytuł zadania	Lata realiza- cji zadania	Źródła fi- nansowania	Przewidywane nakłady na realizację inwestycji [tys. PLN]										
				do końca 2006r.	w 2007r.	w 2008r.	w 2009r.	w 2010r.	w 2011r.	w 2012r.	w 2013r.	razem do 2013r.	po 2013r.	Wartość inwestycji
1.	Remont budynku Starostwa przy Pl. Wolności 1	2005-2009	B.Powiatu	786,0	0,0	112,1	55,0	0,0	0,0	0,0	0,0	953,1	0,0	953,1
2.	Remont budynku Starostwa przy ul. Kościuszki 5	2010-2012	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	600,0	600,0	600,0	0,0	1800,0	0,0	1800,0
3.	Powiatowa Platforma Cyfrowa - Powiat Rawski	2005-2008	B.Powiatu	29,4	59,8	33,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	122,8	0,0	490,9
			RPO WŁ	88,1	179,3	100,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	368,1	0,0	
4.	Powiatowa Platforma Cyfrowa - Powiat Rawski - etap II	2010-2012	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	30,0	30,0	30,0	0,0	90,0	0,0	600,0
			RPO WŁ	0,0	0,0	0,0	0,0	170,0	170,0	170,0	0,0	510,0	0,0	
RAZEM				903,5	239,1	246,4	55,0	800,0	800,0	800,0	0,0	3844,0	0,0	3844,0

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RAWSKIEGO
STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2007-2013

4.3.5. Zbiorcze zestawienie zadań inwestycyjnych – inwestycje ponadlokalne

lp.	Tytuł zadania	Lata realizacji zadania	Źródła fi-nansowania	Przewidywane nakłady na realizację inwestycji [tys. PLN]										
				do końca 2006r.	w 2007r.	w 2008r.	w 2009r.	w 2010r.	w 2011r.	w 2012r.	w 2013r.	razem do 2013r.	po 2013r.	Wartość inwestycji
1.	Adaptacja i modernizacja kolei wąskotorowej dla potrzeb dziedzictwa kulturowego turystyki	2010-2012	B.Powiatu	0,0	0,0	0,0	0,0	75,0	75,0	75,0	0,0	225,0	0,0	1500,0
			RPO WŁ	0,0	0,0	0,0	0,0	425,0	425,0	425,0	0,0	1275,0	0,0	
2.	Budowa krytej pływalni wraz ze sztucznym lodowiskiem w Rawie Ma-zowieckiej	2006-2012	B.Powiatu	2,5	0,0	102,4	974,4	974,4	974,4	974,4	0,0	4002,5	0,0	20002,5
			B.Miasta WFOŚiGW FRKF	0,0	95,2	409,6	7025,6	7525,6	1918,4	-974,4	0,0	16000,0	0,0	
3.	Infrastruktura Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej Woje-wództwa Łódzkiego	2007-2013	B.Powiatu	0,0	0,0	10,4	72,7	67,5	52,0	128,1	0,0	330,7	0,0	955,0
			RPO WŁ	0,0	0,0	19,6	137,3	127,5	98,0	241,9	0,0	624,3	0,0	
RAZEM				2,5	95,2	542,0	8210,0	9195,0	3542,8	870,0	0,0	22457,5	0,0	22457,5

5. System monitorowania

5.1. Istota monitoringu

Monitoring Strategii to proces systematycznego zbierania danych, na podstawie których dokonuje się okresowej oceny tego dokumentu. Monitorowanie służy zapewnieniu odpowiedniej jakości jego wdrażania w odniesieniu do określonych w Strategii wskaźników finansowych oraz wskaźników odnoszących się do produktów i rezultatów, kwantyfikujących cele poszczególnych priorytetów.

Analizy dokonuje się poprzez porównanie wskaźników wejściowych zawartych w diagnozie z wartościami uzyskanymi w monitorowanym okresie czasu. Pozwala to na stwierdzenie, w jakim stopniu cele Strategii są realizowane, jaka jest efektywność wydatkowanych na ich realizację środków finansowych, a także czy cele zostały dobrane właściwie. Taka analiza potwierdza słuszność wybranych celów, natomiast w przypadku negatywnych wyników pozwala na refleksję nad przyczynami i podjęcie środków zaradczych.

Należy podkreślić, że strategia jest dokumentem dynamicznym i podlegać będzie stałej aktualizacji w przypadkach stwierdzenia, że któryś z celów został źle określony lub w sytuacji znaczącej zmiany uwarunkowań zewnętrznych bądź wewnętrznych.

5.2. Instytucje monitorujące

Monitorowanie Strategii prowadzone jest przez Radę Powiatu Rawskiego oraz Zarząd Powiatu Rawskiego przy współudziale przedstawicieli społecznych poprzez Wydziały Starostwa Powiatowego.

Zarząd Powiatu Rawskiego czuwa nad efektywnością i jakością wdrażania Strategii. W szczególności do jego zadań należy:

- okresowe kontrolowanie postępu w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów, określonych w Strategii, na podstawie przedłożonych dokumentów;
- analizowanie rezultatów realizacji programu, w szczególności osiągnięcia celów operacyjnych wyznaczonych dla każdego celu strategicznego oraz wyników ocen (ewaluacji) związanych z monitorowaniem realizacji programu, w szczególności w przypadku gdy monitoring wykazuje znaczące odstępstwa od początkowo określonych celów lub gdy zgłoszone są propozycje zmian w programie;
- analizowanie i zatwierdzanie rocznych i końcowych raportów z wdrażania;
- zapoznawanie się z rocznymi raportami z kontroli programu oraz z komentarzami, jeśli takie wystąpią;
- przedkładanie Radzie Powiatu Rawskiego propozycji zmian lub analiz programu ułatwiających realizację celów służących usprawnieniu zarządzania programem, w tym zarządzania finansowego;
- analizowanie i zatwierdzanie wszelkich propozycji zmian treści Strategii.

5.3. Źródła danych

Wśród źródeł danych wykorzystanych do monitoringu Strategii należy wymienić:

- informacje własne pozyskane od wydziałów Starostwa oraz jednostek organizacyjnych Powiatu;
- informacje uzyskiwane od jednostek publicznych działających na terenie powiatu;
- dane statystyczne pozyskane z opracowań GUS oraz US w Łodzi.

5.4. Raportowanie

Dane wskaźnikowe będą zbierane co roku, przedstawiane w formie raportu monitoringowego Radzie Powiatu Rawskiego oraz prezentowane partnerom społeczno-gospodarczym w formie elektronicznej na stronie internetowej Powiatu.

Ponadto dane wskaźnikowe przekazywane będą wszystkim zainteresowanym w postaci wydruku lub na nośniku informatycznym.

5.5. Wskaźniki monitoringu

Zadania przyjęte do realizacji w ramach niniejszego dokumentu będą monitorowane przez cały okres jego trwania. Na tej podstawie zostaną przedstawiane dane obrazujące postęp we wdrażaniu strategii, ja również umożliwi to ocenę jej wykonania. Przyjęto następujące wskaźniki monitoringu strategii w odniesieniu do poszczególnych celów :

- liczba nowoutworzonych miejsc pracy;
- procent wydatków powiatu i gmin przeznaczanych na inwestycje;
- struktura zatrudnienia;
- powierzchnia dostępnych stref ekonomicznych;
- stopa bezrobocia ;
- liczba bezrobotnych objętych aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu;
- kwota pozyskanych dodatkowo środków finansowych na promocję zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia i aktywizację zawodową z FP i EFS
- poziom samozatrudnienia osób bezrobotnych przy udziale środków FP i EFS
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców;
- struktura wiekowa ludności;
- liczba udzielonych stypendiów;
- liczba osób korzystających z placówek szkolenia zawodowego, ustawicznego i zmian kwalifikacji;
- poziom wykształcenia mieszkańców;
- stan nawierzchni dróg
- procent gospodarstw korzystających z sieci wodnej, sieci kanalizacyjnej, sieci gazowej;
- nakłady inwestycyjne na bazę edukacyjną
- powierzchnia wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowych i rekreacji
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych
- nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego na 1 mieszkańca
- długość dróg powiatowych i lokalnych o twardej nawierzchni w km na 100 km², tzw. geograficzny wskaźnik gęstości dróg
- liczba sklepów na 1000 mieszkańców
- liczba udzielonych noclegów na 1 miejsce w hotelach, motelach, pensjonatach
- struktura ludności wg ekonomicznych grup wiekowych (udział ludności w wieku przed i poprodukcyjnym w ludności w wieku produkcyjnym)
- liczba ludności przypadająca na 1 obiekt leczenia otwartego
- liczba uczniów przypadająca na 1 nauczyciela

- liczba woluminów bibliotecznych na 1 mieszkańca
- liczba wypożyczeń bibliotecznych na 1 mieszkańca
- liczba uczniów (finalistów i laureatów) olimpiad i konkursów przedmiotowych
- procentowy udział absolwentów szkół ponadgimnazjalnych podejmujących naukę na studiach wyższych
- dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego 1 mieszkańca
- udział wydatków majątkowych (wydatki inwestycyjne i zakupy inwestycyjne) w wydatkach budżetów gmin ogółem
- liczba ludności w wieku produkcyjnym przypadająca na 1 zarejestrowany podmiot gospodarki narodowej w sektorze prywatnym
- wydatki majątkowe jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca
- zgony niemowląt
- emisja zanieczyszczeń (pyłowych i gazowych) w mg/ rok
- stan zaawansowania tworzenia SIT
- stan zaawansowania prac nad opracowaniem mapy numerycznej
- stan zalesień
- ilość i rodzaj inwestycji poprawiających stan techniczny obiektów szkolnych
- ilość pozabudżetowych środków pozyskanych przez jednostki samorządu terytorialnego (na realizację inwestycji infrastrukturalnych)
- stan wyposażenia placówek medycznych w nowoczesny sprzęt
- wskaźnik budowy mieszkań na 1000 mieszkańców

6. Wdrożenie i aktualizacja strategii

Aktualność i przydatność strategii rozwoju powiatu będzie malała w czasie, zwłaszcza jeśli nie będzie poddawana aktualizacji. Powodem zmian w dokumencie będą ewolucja uwarunkowań społeczno-gospodarczych zachodzących na obszarze powiatu, kraju i Unii Europejskiej. Zmiany w uwarunkowaniach wymuszają aktualizację diagnozy opisującej istniejącą sytuację a także kolejne elementy tego dokumentu. Proces utrzymania strategii w ciągłej aktualności będzie wymagał zachowania pewnych zasad, które można ująć następująco:

- zasada spójności wewnętrznej i zewnętrznej - oznacza zgodność ustaleń strategicznych i operacyjnych z treścią misji oraz z wynikami diagnozy tegoż dokumentu, a także zgodność strategii z celami innych dokumentów wyższego rzędu funkcjonującymi na poziomie regionalnym i krajowym;
- zasada implikacji - logikę i zasadność ustaleń strategicznych, np. z celów wynikają zadania i inne elementy operacyjne, a cele wynikają z diagnozy, analizy SWOT i wizji przyszłości;
- zasada selektywności – selektywny wybór najistotniejszych dziedzin jako przedmiotu oceny stanu istniejącego i analizy SWOT, a także wybór dziedzin planowania strategicznego;
- zasada ciągłości planowania w czasie - aktualizacja dokumentu w odpowiednich jego elementach adekwatnie do wskazanych zmian elementów strategii (celów operacyjnych i zadań);
- zasada elastyczności - zachowanie wymaganej ogólności zapisu celów, tak aby można w ich treść wpisywać nowe zadania, zabezpieczenie strategii przed jej dezaktualizacją;
- zasada zachowania sekwencyjności zdarzeń i procesów – określenie spodziewanych efektów oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć lub faz rozwojowych z uwzględnieniem ich znaczenia dla następnych działań lub przedsięwzięć rozwojowych;
- zasada monitorowania - proces obserwacji i interwencji polegający na monitorowaniu rzeczywistych zmian i skupiający się na wdrażaniu strategii, systematyczna obserwacja, analiza i interwencja.
- zasada parametryzacji elementów operacyjnych strategii - rozbudowa systemów wskaźnikowych w odniesieniu do wkładu, produktu, rezultatu i oddziaływania realizowanych zadań;
- zasada uspołecznienia procesu budowania i wdrażania strategii - procesie uspołecznienia zainteresowane dokumentem grupy społeczne wyrażają swoje preferencje wobec władz samorządowych, uczą się myślenia strategicznego o sobie i miejscu swojej tożsamości, czują się współgospodarzami wszelkich działań wspomagających rozwój.

Wykorzystanie tych zasad będzie oznaczało zachowanie dokumentu strategii w aktualności w ciągu całego horyzontu czasowego.